નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયો

સત્તકનિપાતપાળિ

પઠમપણ્ણાસકં

૧. ધનવગ્ગો

૧. પઠમપિયસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ લાભકામો ચ હોતિ, સક્કારકામો ચ હોતિ, અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ હોતિ, અહિરિકો ચ હોતિ, અનોત્તપ્પી ચ, પાપિચ્છો ચ, મિચ્છાદિટ્ઠિ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ, મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન લાભકામો ચ હોતિ, ન સક્કારકામો ચ હોતિ, ન અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ હોતિ, હિરિમા ચ હોતિ, ઓત્તપ્પી ચ, અપ્પિચ્છો ચ, સમ્માદિટ્ઠિ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયપિયસુત્તં

૨. ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ લાભકામો ચ હોતિ, સક્કારકામો ચ હોતિ, અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ હોતિ, અહિરિકો ચ હોતિ, અનોત્તપ્પી ચ, ઇસ્સુકી ચ, મચ્છરી ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ+? સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન લાભકામો ચ હોતિ, ન સક્કારકામો ચ હોતિ, ન અનવઞ્ઞત્તિકામો ચ હોતિ, હિરિમા ચ હોતિ, ઓત્તપ્પી ચ, અનિસ્સુકી ચ, અમચ્છરી ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. દુતિયં.

૩. સંખિત્તબલસુત્તં

૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે…પે॰… સત્તિમાનિ , ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ સત્ત? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, હિરીબલં , ઓત્તપ્પબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બલાનીતિ.

‘‘સદ્ધાબલં વીરિયઞ્ચ, હિરી [હિરિ (સી॰ પી॰ ક॰)] ઓત્તપ્પિયં બલં;
સતિબલં સમાધિ ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં બલં;
એતેહિ બલવા ભિક્ખુ, સુખં જીવતિ પણ્ડિતો;

‘‘યોનિસો વિચિને ધમ્મં, પઞ્ઞાયત્થં વિપસ્સતિ;
પજ્જોતસ્સેવ નિબ્બાનં, વિમોક્ખો હોતિ ચેતસો’’તિ. તતિયં;

૪. વિત્થતબલસુત્તં

૪. ‘‘સત્તિમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ સત્ત? સદ્ધાબલ, વીરિયબલં, હિરીબલં, ઓત્તપ્પબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, હિરીબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો હિરિમા હોતિ, હિરીયતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, હિરીબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઓત્તપ્પી હોતિ, ઓત્તપ્પતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સતિબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. ઇદં, વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમાધિબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમાધિબલં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બલાનીતિ.

‘‘સદ્ધાબલં વીરિયઞ્ચ, હિરી ઓત્તપ્પિયં બલં;
સતિબલં સમાધિ ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં બલં;
એતેહિ બલવા ભિક્ખુ, સુખં જીવતિ પણ્ડિતો.

‘‘યોનિસો વિચિને ધમ્મં, પઞ્ઞાયત્થં વિપસ્સતિ;
પજ્જોતસ્સેવ નિબ્બાનં, વિમોક્ખો હોતિ ચેતસો’’તિ. ચતુત્થં;

૫. સંખિત્તધનસુત્તં

૫. ‘‘સત્તિમાનિ, ભિક્ખવે, ધનાનિ. કતમાનિ સત્ત? સદ્ધાધનં, સીલધનં, હિરીધનં, ઓત્તપ્પધનં, સુતધનં, ચાગધનં, પઞ્ઞાધનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધનાનીતિ.

‘‘સદ્ધાધનં સીલધનં, હિરી ઓત્તપ્પિયં ધનં;
સુતધનઞ્ચ ચાગો ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં ધનં.

‘‘યસ્સ એતે ધના અત્થિ, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા;
અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં [વરં (ક॰)] બુદ્ધાન સાસન’’ન્તિ. પઞ્ચમં;

૬. વિત્થતધનસુત્તં

૬. ‘‘સત્તિમાનિ, ભિક્ખવે, ધનાનિ. કતમાનિ સત્ત? સદ્ધાધનં, સીલધનં, હિરીધનં, ઓત્તપ્પધનં, સુતધનં, ચાગધનં, પઞ્ઞાધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો…પે॰… બુદ્ધો ભગવા’તિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાધનં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સીલધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સીલધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, હિરીધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો હિરીમા હોતિ, હિરીયતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, હિરીધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઓત્તપ્પી હોતિ, ઓત્તપ્પતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પધનં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સુતધનં? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો. યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ. તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુતધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચાગધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ચાગધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ…પે॰… સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાધનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તધનાનીતિ.

‘‘સદ્ધાધનં સીલધનં, હિરી ઓત્તપ્પિયં ધનં;
સુતધનઞ્ચ ચાગો ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં ધનં.

‘‘યસ્સ એતે ધના અત્થિ, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા;
અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાન સાસન’’ન્તિ. છટ્ઠં;

૭. ઉગ્ગસુત્તં

૭. અથ ખો ઉગ્ગો રાજમહામત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉગ્ગો રાજમહામત્તો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘અચ્છરિયં , ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવ અડ્ઢો ચાયં, ભન્તે, મિગારો રોહણેય્યો યાવ મહદ્ધનો યાવ મહાભોગો’’તિ. ‘‘કીવ અડ્ઢો પનુગ્ગ, મિગારો રોહણેય્યો, કીવ મહદ્ધનો, કીવ મહાભોગો’’તિ? ‘‘સતં, ભન્તે, સતસહસ્સાનં [સહસ્સાનં (સી॰), સહસ્સાનિ (સ્યા॰), સતસહસ્સાનિ (?)] હિરઞ્ઞસ્સ, કો પન વાદો રૂપિયસ્સા’’તિ! ‘‘અત્થિ ખો એતં, ઉગ્ગ, ધનં નેતં ‘નત્થી’તિ વદામીતિ . તઞ્ચ ખો એતં, ઉગ્ગ, ધનં સાધારણં અગ્ગિના ઉદકેન રાજૂહિ ચોરેહિ અપ્પિયેહિ દાયાદેહિ. સત્ત ખો ઇમાનિ, ઉગ્ગ, ધનાનિ અસાધારણાનિ અગ્ગિના ઉદકેન રાજૂહિ ચોરેહિ અપ્પિયેહિ દાયાદેહિ. કતમાનિ સત્ત? સદ્ધાધનં, સીલધનં, હિરીધનં, ઓત્તપ્પધનં, સુતધનં, ચાગધનં, પઞ્ઞાધનં. ઇમાનિ ખો, ઉગ્ગ, સત્ત ધનાનિ અસાધારણાનિ અગ્ગિના ઉદકેન રાજૂહિ ચોરેહિ અપ્પિયેહિ દાયાદેહીતિ.

“સદ્ધાધનં સીલધનં, હિરી ઓત્તપ્પિયં ધનં;
સુતધનઞ્ચ ચાગો ચ, પઞ્ઞા વે સત્તમં ધનં.

“યસ્સ એતે ધના અત્થિ, ઇત્થિયા પુરિસસ્સ વા;
સ વે મહદ્ધનો લોકે, અજેય્યો દેવમાનુસે.

“તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાન સાસન”ન્તિ. સત્તમં;

૮. સંયોજનસુત્તં

૮. “સત્તિમાનિ, ભિક્ખવે, સંયોજનાનિ. કતમાનિ સત્ત? અનુનયસંયોજનં, પટિઘસંયોજનં, દિટ્ઠિસંયોજનં, વિચિકિચ્છાસંયોજનં, માનસંયોજનં, ભવરાગસંયોજનં, અવિજ્જાસંયોજનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સંયોજનાની”તિ. અટ્ઠમં.

૯. પહાનસુત્તં

૯. “સત્તન્નં , ભિક્ખવે, સંયોજનાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. કતમેસં સત્તન્નં? અનુનયસંયોજનસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ, પટિઘસંયોજનસ્સ...પે॰... દિટ્ઠિસંયોજનસ્સ... વિચિકિચ્છાસંયોજનસ્સ... માનસંયોજનસ્સ... ભવરાગસંયોજનસ્સ ... અવિજ્જાસંયોજનસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, સત્તન્નં સંયોજનાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનુનયસંયોજનં પહીનં હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલં તાલાવત્થુકતં અનભાવં કતં આયતિં અનુપ્પાદધમ્મં. પટિઘસંયોજનં...પે॰... દિટ્ઠિસંયોજનં... વિચિકિચ્છાસંયોજનં... માનસંયોજનં... ભવરાગસંયોજનં... અવિજ્જાસંયોજનં પહીનં હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલં તાલાવત્થુકતં અનભાવં કતં આયતિં અનુપ્પાદધમ્મં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અચ્છેચ્છિ તણ્હં, વિવત્તયિ સંયોજનં, સમ્મા માનાભિસમયા અન્તમકાસિ દુક્ખસ્સા”તિ. નવમં.

૧૦. મચ્છરિયસુત્તં

૧૦. “સત્તિમાનિ, ભિક્ખવે, સંયોજનાનિ. કતમાનિ સત્ત? અનુનયસંયોજનં, પટિઘસંયોજનં, દિટ્ઠિસંયોજનં, વિચિકિચ્છાસંયોજનં, માનસંયોજનં, ઇસ્સાસંયોજનં, મચ્છરિયસંયોજનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સંયોજનાની”તિ. દસમં.

ધનવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે પિયાનિ બલં ધનં, સંખિત્તઞ્ચેવ વિત્થતં;
ઉગ્ગં સંયોજનઞ્ચેવ, પહાનં મચ્છરિયેન ચાતિ.

૨. અનુસયવગ્ગો

૧. પઠમઅનુસયસુત્તં

૧૧. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, અનુસયા. કતમે સત્ત? કામરાગાનુસયો, પટિઘાનુસયો , દિટ્ઠાનુસયો, વિચિકિચ્છાનુસયો, માનાનુસયો, ભવરાગાનુસયો , અવિજ્જાનુસયો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત અનુસયા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયઅનુસયસુત્તં

૧૨. ‘‘સત્તન્નં, ભિક્ખવે, અનુસયાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. કતમેસં સત્તન્નં? કામરાગાનુસયસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ, પટિઘાનુસયસ્સ...પે॰... દિટ્ઠાનુસયસ્સ... વિચિકિચ્છાનુસયસ્સ... માનાનુસયસ્સ... ભવરાગાનુસયસ્સ... અવિજ્જાનુસયસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, સત્તન્નં અનુસયાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ.

‘‘યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામરાગાનુસયો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. પટિઘાનુસયો...પે॰... દિટ્ઠાનુસયો... વિચિકિચ્છાનુસયો... માનાનુસયો... ભવરાગાનુસયો... અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અચ્છેચ્છિ તણ્હં, વિવત્તયિ સંયોજનં, સમ્મા માનાભિસમયા અન્તમકાસિ દુક્ખસ્સા’’તિ. દુતિયં.

૩. કુલસુત્તં

૧૩. ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં કુલં અનુપગન્ત્વા વા નાલં ઉપગન્તું, ઉપગન્ત્વા વા નાલં ઉપનિસીદિતું. કતમેહિ સત્તહિ? ન મનાપેન પચ્ચુટ્ઠેન્તિ, ન મનાપેન અભિવાદેન્તિ, ન મનાપેન આસનં દેન્તિ, સન્તમસ્સ પરિગુહન્તિ, બહુકમ્પિ થોકં દેન્તિ, પણીતમ્પિ લૂખં દેન્તિ, અસક્કચ્ચં દેન્તિ નો સક્કચ્ચં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં કુલં અનુપગન્ત્વા વા નાલં ઉપગન્તું, ઉપગન્ત્વા વા નાલં ઉપનિસીદિતું.

‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં કુલં અનુપગન્ત્વા વા અલં ઉપગન્તું, ઉપગન્ત્વા વા અલં ઉપનિસીદિતું. કતમેહિ સત્તહિ? મનાપેન પચ્ચુટ્ઠેન્તિ, મનાપેન અભિવાદેન્તિ, મનાપેન આસનં દેન્તિ, સન્તમસ્સ ન પરિગુહન્તિ, બહુકમ્પિ બહુકં દેન્તિ, પણીતમ્પિ પણીતં દેન્તિ, સક્કચ્ચં દેન્તિ નો અસક્કચ્ચં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં કુલં અનુપગન્ત્વા વા અલં ઉપગન્તું, ઉપગન્ત્વા વા અલં ઉપનિસીદિતુ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. પુગ્ગલસુત્તં

૧૪. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે સત્ત? ઉભતોભાગવિમુત્તો, પઞ્ઞાવિમુત્તો, કાયસક્ખી, દિટ્ઠિપ્પત્તો [દિટ્ઠપ્પત્તો (ક॰)], સદ્ધાવિમુત્તો,

ધમ્માનુસારી, સદ્ધાનુસારી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા''તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉદકૂપમાસુત્તં

૧૫. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, ઉદકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે સત્ત? [પુ॰ પ॰ ૨૦૩; કથા॰ ૮૫૨] ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતિગાધપ્પત્તો હોતિ; ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો [પારગતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ? ઇધ ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો સમન્નાગતો હોતિ એકન્તકાળકેહિ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં [વિરિયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ. તસ્સ સા સદ્ધા નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ, તસ્સ સા હિરી...પે॰... તસ્સ તં ઓત્તપ્પં... તસ્સ તં વીરિયં... તસ્સ સા પઞ્ઞા નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ.

''કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ. તસ્સ સા સદ્ધા નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતા હોતિ. તસ્સ સા હિરી...પે॰... તસ્સ તં ઓત્તપ્પં... તસ્સ તં વીરિયં... તસ્સ સા પઞ્ઞા નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતા હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ, સકિદેવ [સકિંદેવ (ક॰)] ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ [દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ (ક॰)]. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતિગાધપ્પત્તો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ.

સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતિગાધપ્પત્તો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો. ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ સાધુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી...પે॰... સાધુ ઓત્તપ્પં... સાધુ વીરિયં... સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂતિ. સો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

''ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ઉદકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિ''ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. અનિચ્ચાનુપસ્સીસુત્તં

૧૬. ''સત્તિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ, અનિચ્ચસઞ્ઞી, અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ, અનિચ્ચસઞ્ઞી, અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. તસ્સ અપુબ્બં અચરિમં આસવપરિયાદાનઞ્ચ હોતિ જીવિતપરિયાદાનઞ્ચ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પુગ્ગલો આહુનેય્યો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ, અનિચ્ચસઞ્ઞી, અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા''તિ. છટ્ઠં.

૭. દુક્ખાનુપસ્સીસુત્તં

૧૭. સત્તિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો સબ્બસઙ્ખારેસુ દુક્ખાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰.... સત્તમં.

૮. અનત્તાનુપસ્સીસુત્તં

૧૮. સબ્બેસુ ધમ્મેસુ અનત્તાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰.... અટ્ઠમં.

૯. નિબ્બાનસુત્તં

૧૯. [કથા॰ ૫૪૭-૫૪૮] ‘‘નિબ્બાને સુખાનુપસ્સી વિહરતિ સુખસઞ્ઞી સુખપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં ભિક્ખવે, પઠમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો...પે॰... પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નિબ્બાને સુખાનુપસ્સી વિહરતિ સુખસઞ્ઞી સુખપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. તસ્સ અપુબ્બં અચરિમં આસવપરિયાદાનઞ્ચ હોતિ જીવિતપરિયાદાનઞ્ચ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પુગ્ગલો આહુનેય્યો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નિબ્બાને સુખાનુપસ્સી વિહરતિ સુખસઞ્ઞી સુખપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ...પે॰... ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુગ્ગલા આહુનેય્યા...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. નવમં.

૧૦. નિદ્દસવત્થુસુત્તં

૨૦. ‘‘સત્તિમાનિ , ભિક્ખવે, નિદ્દસવત્થૂનિ. કતમાનિ સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સિક્ખાસમાદાને તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ સિક્ખાસમાદાને અવિગતપેમો [અધિગતપેમો (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૭.૪૨; દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૧], ધમ્મનિસન્તિયા તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ ધમ્મનિસન્તિયા અવિગતપેમો, ઇચ્છાવિનયે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ ઇચ્છાવિનયે અવિગતપેમો, પટિસલ્લાને તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ પટિસલ્લાને અવિગતપેમો, વીરિયારમ્ભે [વીરિયારબ્ભે (ક॰)] તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ વીરિયારમ્ભે અવિગતપેમો, સતિનેપક્કે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ સતિનેપક્કે અવિગતપેમો, દિટ્ઠિપટિવેધે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ દિટ્ઠિપટિવેધે અવિગતપેમો. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત નિદ્દસવત્થૂની’’તિ. દસમં.

અનુસયવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે અનુસયા કુલં, પુગ્ગલં ઉદકૂપમં;
અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા ચ, નિબ્બાનં નિદ્દસવત્થુ ચાતિ.

૩. વજ્જિસત્તકવગ્ગો

૧. સારન્દદસુત્તં

૨૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ સારન્દદે ચેતિયે. અથ ખો સમ્બહુલા લિચ્છવી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે લિચ્છવી ભગવા એતદવોચ – ''સત્ત વો, લિચ્છવી, અપરિહાનિયે [અપરિહાનીયે (ક॰)] ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો તે લિચ્છવી ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''કતમે ચ, લિચ્છવી, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જી અભિણ્હં સન્નિપાતા ભવિસ્સન્તિ સન્નિપાતબહુલા; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જી સમગ્ગા સન્નિપતિસ્સન્તિ, સમગ્ગા વુટ્ઠહિસ્સન્તિ, સમગ્ગા વજ્જિકરણીયાનિ કરિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જી અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેસ્સન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દિસ્સન્તિ, યથાપઞ્ઞત્તે પોરાણે વજ્જિધમ્મે સમાદાય વત્તિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જી યે તે વજ્જીનં વજ્જિમહલ્લકા તે સક્કરિસ્સન્તિ ગરું કરિસ્સન્તિ માનેસ્સન્તિ પૂજેસ્સન્તિ, તેસઞ્ચ સોતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ , લિચ્છવી, વજ્જી યા તા કુલિત્થિયો કુલકુમારિયો તા ન ઓક્કસ્સ પસય્હ વાસેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જી યાનિ તાનિ વજ્જીનં વજ્જિચેતિયાનિ અબ્ભન્તરાનિ ચેવ બાહિરાનિ ચ તાનિ સક્કરિસ્સન્તિ ગરું કરિસ્સન્તિ માનેસ્સન્તિ પૂજેસ્સન્તિ, તેસઞ્ચ દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં ધમ્મિકં બલિં નો પરિહાપેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, વજ્જીનં અરહન્તેસુ ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ સુસંવિહિતા ભવિસ્સતિ – 'કિન્તિ અનાગતા ચ અરહન્તો વિજિતં આગચ્છેય્યું, આગતા ચ અરહન્તો વિજિતે ફાસું વિહરેય્યુ'ન્તિ; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ, લિચ્છવી, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા વજ્જીસુ ઠસ્સન્તિ [વત્તિસ્સન્તિ (ક॰)], ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ વજ્જી સન્દિસ્સિસ્સન્તિ [સન્દિસ્સન્તિ (સી॰ પી॰ ક॰)]; વુદ્ધિયેવ, લિચ્છવી, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની''તિ. પઠમં.

૨. વસ્સકારસુત્તં

૨૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. તેન ખો પન સમયેન રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો વજ્જી અભિયાતુકામો હોતિ. સો એવમાહ – ''અહં હિમે વજ્જી એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે ઉચ્છેચ્છામિ [ઉચ્છેજ્જિસ્સામિ (સ્યા॰), ઉચ્છિજ્જિસ્સામિ (ક॰)], વજ્જી વિનાસેસ્સામિ, વજ્જી અનયબ્યસનં આપાદેસ્સામી''તિ [આપાદેસ્સામિ વજ્જીતિ (ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૩૧].

અથ ખો રાજા માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો વસ્સકારં બ્રાહ્મણં માગધમહામત્તં આમન્તેસિ – ''એહિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા મમ વચનેન ભગવતો પાદે સિરસા વન્દાહિ, અપ્પાબાધં અપ્પાતઙ્કં લહુટ્ઠાનં બલં ફાસુવિહારં પુચ્છ – 'રાજા, ભન્તે, માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ભગવતો પાદે સિરસા વન્દતિ, અપ્પાબાધં અપ્પાતઙ્કં લહુટ્ઠાનં બલં ફાસુવિહારં પુચ્છતી'તિ. એવઞ્ચ વદેહિ – 'રાજા, ભન્તે, માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો વજ્જી અભિયાતુકામો. સો એવમાહ – 'અહં હિમે વજ્જી એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે ઉચ્છેચ્છામિ, વજ્જી વિનાસેસ્સામિ, વજ્જી અનયબ્યસનં આપાદેસ્સામી'તિ . યથા તે ભગવા બ્યાકરોતિ, તં સાધુકં ઉગ્ગહેત્વા મમ આરોચેય્યાસિ. ન હિ તથાગતા વિતથં ભણન્તી''તિ.

''એવં, ભો''તિ ખો વસ્સકારો બ્રાહ્મણો માગધમહામત્તો રઞ્ઞો માગધસ્સ અજાતસત્તુસ્સ વેદેહિપુત્તસ્સ પટિસ્સુત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો વસ્સકારો બ્રાહ્મણો માગધમહામત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ''રાજા, ભો ગોતમ, માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો ભોતો ગોતમસ્સ પાદે સિરસા વન્દતિ, અપ્પાબાધં અપ્પાતઙ્કં લહુટ્ઠાનં બલં ફાસુવિહારં પુચ્છતિ. રાજા [એવઞ્ચ વદેતિ રાજા (સી॰ ક॰)], ભો ગોતમ, માગધો અજાતસત્તુ વેદેહિપુત્તો વજ્જી અભિયાતુકામો. સો એવમાહ – 'અહં હિમે વજ્જી એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે ઉચ્છેચ્છામિ, વજ્જી વિનાસેસ્સામિ, વજ્જી અનયબ્યસનં આપાદેસ્સામી'''તિ.

તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પિટ્ઠિતો ઠિતો હોતિ ભગવન્તં બીજયમાનો [વીજમાનો (સી॰ સ્યા॰)]. અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – 'વજ્જી અભિણ્હં સન્નિપાતા સન્નિપાતબહુલા'''તિ? ''સુતં મેતં, ભન્તે – 'વજ્જી અભિણ્હં સન્નિપાતા સન્નિપાતબહુલા'''તિ. ''યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જી અભિણ્હં સન્નિપાતા ભવિસ્સન્તિ સન્નિપાતબહુલા; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – 'વજ્જી સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ, સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ, સમગ્ગા વજ્જિકરણીયાનિ કરોન્તી'''તિ? ''સુતં મેતં, ભન્તે – 'વજ્જી સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ, સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ, સમગ્ગા વજ્જિકરણીયાનિ કરોન્તી'''તિ . ''યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જી સમગ્ગા સન્નિપતિસ્સન્તિ, સમગ્ગા વુટ્ઠહિસ્સન્તિ , સમગ્ગા વજ્જિકરણીયાનિ કરિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – 'વજ્જી અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દન્તિ , યથાપઞ્ઞત્તે પોરાણે વજ્જિધમ્મે સમાદાય વત્તન્તી'''તિ? ''સુતં મેતં, ભન્તે – 'વજ્જી અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દન્તિ, યથાપઞ્ઞત્તે પોરાણે વજ્જિધમ્મે સમાદાય વત્તન્તી'''તિ. ''યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જી અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેસ્સન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દિસ્સન્તિ, યથાપઞ્ઞત્તે પોરાણે વજ્જિધમ્મે સમાદાય વત્તિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – ‘વજ્જી યે તે વજ્જીનં વજ્જિમહલ્લકા તે સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ, તેસઞ્ચ સોતબ્બં મઞ્ઞન્તી’’’તિ? “સુતં મેતં, ભન્તે – ‘વજ્જી યે તે વજ્જીનં વજ્જિમહલ્લકા તે સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ, તેસઞ્ચ સોતબ્બં મઞ્ઞન્તી’’’તિ. “યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જી યે તે વજ્જીનં વજ્જિમહલ્લકા તે સક્કરિસ્સન્તિ ગરું કરિસ્સન્તિ માનેસ્સન્તિ પૂજેસ્સન્તિ, તેસઞ્ચ સોતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – ‘વજ્જી યા તા કુલિત્થિયો કુલકુમારિયો તા ન ઓકસ્સ પસય્હ વાસેન્તી’’’તિ? “સુતં મેતં, ભન્તે – ‘વજ્જી યા તા કુલિત્થિયો કુલકુમારિયો તા ન ઓકસ્સ પસય્હ વાસેન્તી’’’તિ. “યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ , વજ્જી યા તા કુલિત્થિયો કુલકુમારિયો તા ન ઓકસ્સ પસય્હ વાસેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – ‘વજ્જી યાનિ તાનિ વજ્જીનં વજ્જિચેતિયાનિ અબ્ભન્તરાનિ ચેવ બાહિરાનિ ચ તાનિ સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ, તેસઞ્ચ દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં ધમ્મિકં બલિં નો પરિહાપેન્તી’’’તિ? “સુતં મેતં, ભન્તે – ‘વજ્જી યાનિ તાનિ વજ્જીનં વજ્જિચેતિયાનિ અબ્ભન્તરાનિ ચેવ બાહિરાનિ ચ તાનિ સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તિ, તેસઞ્ચ દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં ધમ્મિકં બલિં નો પરિહાપેન્તી’’’તિ. “યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જી યાનિ તાનિ વજ્જીનં વજ્જિચેતિયાનિ અબ્ભન્તરાનિ ચેવ બાહિરાનિ ચ તાનિ સક્કરિસ્સન્તિ ગરું કરિસ્સન્તિ માનેસ્સન્તિ પૂજેસ્સન્તિ, તેસઞ્ચ દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં ધમ્મિકં બલિં નો પરિહાપેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“કિન્તિ તે, આનન્દ, સુતં – ‘વજ્જીનં અરહન્તેસુ ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ સુસંવિહિતા – કિન્તિ અનાગતા ચ અરહન્તો વિજિતં આગચ્છેય્યું, આગતા ચ અરહન્તો વિજિતે ફાસું વિહરેય્યુ’’’ન્તિ? “સુતં મેતં, ભન્તે – ‘વજ્જીનં અરહન્તેસુ ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ સુસંવિહિતા ભવિસ્સતિ – કિન્તિ અનાગતા ચ અરહન્તો વિજિતં આગચ્છેય્યું, આગતા ચ અરહન્તો વિજિતે ફાસું વિહરેય્યુ’’’ન્તિ. “યાવકીવઞ્ચ, આનન્દ, વજ્જીનં અરહન્તેસુ ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ સુસંવિહિતા ભવિસ્સતિ – ‘કિન્તિ અનાગતા ચ અરહન્તો વિજિતં આગચ્છેય્યું, આગતા ચ અરહન્તો વિજિતે ફાસું વિહરેય્યુ’ન્તિ; વુદ્ધિયેવ, આનન્દ , વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની’’તિ.

અથ ખો ભગવા વસ્સકારં બ્રાહ્મણં માગધમહામત્તં આમન્તેસિ – “એકમિદાહં, બ્રાહ્મણ, સમયં વેસાલિયં વિહરામિ સારન્દદે ચેતિયે. તત્રાહં, બ્રાહ્મણ, વજ્જીનં ઇમે સત્ત અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસિં. યાવકીવઞ્ચ, બ્રાહ્મણ, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા વજ્જીસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ વજ્જી સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, બ્રાહ્મણ, વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની’’તિ.

“એકમેકેનપિ [એકમેકેનપિ તેન ખો (ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૩૫] ભો, ગોતમ, અપરિહાનિયેન ધમ્મેન સમન્નાગતાનં વજ્જીનં વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ; કો પન વાદો સત્તહિ અપરિહાનિયેહિ ધમ્મેહિ! અકરણીયા ચ, ભો ગોતમ, વજ્જી રઞ્ઞા માગધેન અજાતસત્તુના વેદેહિપુત્તેન યદિદં યુદ્ધસ્સ, અઞ્ઞત્ર ઉપલાપનાય [ઉપલાપના (ક॰ સી॰ ક॰)], અઞ્ઞત્ર મિથુભેદા. હન્દ ચ દાનિ મયં, ભો ગોતમ, ગચ્છામ, બહુકિચ્ચા મયં બહુકરણીયા’’તિ. “યસ્સદાનિ ત્વં, બ્રાહ્મણ, કાલં મઞ્ઞસી’’તિ. અથ ખો વસ્સકારો બ્રાહ્મણો માગધમહામત્તો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામીતિ. દુતિયં.

૩. પઠમસત્તકસુત્તં

૨૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ , સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અભિણ્હં સન્નિપાતા ભવિસ્સન્તિ સન્નિપાતબહુલા; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સમગ્ગા સન્નિપતિસ્સન્તિ, સમગ્ગા વુટ્ઠહિસ્સન્તિ, સમગ્ગા સઙ્ઘકરણીયાનિ કરિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેસ્સન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દિસ્સન્તિ, યથાપઞ્ઞત્તેસુ સિક્ખાપદેસુ સમાદાય વત્તિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યે તે ભિક્ખૂ થેરા રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતા સઙ્ઘપિતરો સઙ્ઘપરિણાયકા તે સક્કરિસ્સન્તિ ગરું કરિસ્સન્તિ માનેસ્સન્તિ પૂજેસ્સન્તિ, તેસઞ્ચ સોતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ઉપ્પન્નાય તણ્હાય પોનોભવિકાય ન વસં ગચ્છિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ આરઞ્ઞકેસુ સેનાસનેસુ સાપેક્ખા ભવિસ્સન્તિ ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ સતિં ઉપટ્ઠાપેસ્સન્તિ – ‘કિન્તિ અનાગતા ચ પેસલા સબ્રહ્મચારી આગચ્છેય્યું, આગતા ચ પેસલા સબ્રહ્મચારી ફાસું વિહરેય્યુ’ન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચ , ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા ભિક્ખૂસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખૂ સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયસત્તકસુત્તં

૨૪. [દી॰ નિ॰ ૨.૧૩૮] ‘‘સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ…પે॰… કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા?

યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ન કમ્મારામા ભવિસ્સન્તિ, ન કમ્મરતા, ન કમ્મારામતં અનુયુત્તા; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

"યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ન ભસ્સારામા ભવિસ્સન્તિ...પે॰... ન નિદ્દારામા ભવિસ્સન્તિ... ન સઙ્ગણિકારામા ભવિસ્સન્તિ... ન પાપિચ્છા ભવિસ્સન્તિ ન પાપિકાનં ઇચ્છાનં વસં ગતા... ન પાપમિત્તા ભવિસ્સન્તિ ન પાપસહાયા ન પાપસમ્પવઙ્કા... ન ઓરમત્તકેન વિસેસાધિગમેન અન્તરાવોસાનં આપજ્જિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

"યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા ભિક્ખૂસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખૂ સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની"તિ. ચતુત્થં.

૫. તતિયસત્તકસુત્તં

૨૫. "સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ...પે॰... કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સદ્ધા ભવિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

"યાવકીવઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ હિરિમન્તો [હિરીમા (સી॰), હિરિમના (દી॰ નિ॰ ૨.૧૩૮)] ભવિસ્સન્તિ...પે॰... ઓત્તપ્પિનો [ઓત્તાપીનો (સી॰)] ભવિસ્સન્તિ... બહુસ્સુતા ભવિસ્સન્તિ... આરદ્ધવીરિયા ભવિસ્સન્તિ... સતિમન્તો ભવિસ્સન્તિ... પઞ્ઞવન્તો ભવિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ. "યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા ભિક્ખૂસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખૂ સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની"તિ. પઞ્ચમં.

૬. બોજ્ઝઙ્ગસુત્તં

૨૬. "સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ...પે॰... કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

"યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ...પે॰... વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ... પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ... પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ... સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ. "યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા ભિક્ખૂસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ ભિક્ખૂ સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની"તિ. છટ્ઠં.

૭. સઞ્ઞાસુત્તં

૨૭. "સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ...પે॰.... કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અનિચ્ચસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

''યાવકીવઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અનત્તસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ...પે॰... અસુભસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ... આદીનવસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ... પહાનસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ... વિરાગસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ... નિરોધસઞ્ઞં ભાવેસ્સન્તિ ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ. ''યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા ભિક્ખૂસુ ઠસ્સન્તિ, ઇમેસુ ચ સત્તસુ અપરિહાનિયેસુ ધમ્મેસુ, ભિક્ખૂ સન્દિસ્સિસ્સન્તિ; વુદ્ધિયેવ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની''તિ [દી॰ નિ॰ ૨.૧૩૮]. સત્તમં.

૮. પઠમપરિહાનિસુત્તં

૨૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, સઙ્ગણિકારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા, ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા, સન્તિ ખો પન સઙ્ઘે સઙ્ઘકરણીયાનિ; તત્ર સેખો ભિક્ખુ [તત્ર ભિક્ખુ (સી॰ સ્યા॰)] ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'સન્તિ ખો પન સઙ્ઘે થેરા [ખો સંઘત્થેરા (ક॰)] રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતા ભારવાહિનો, તે [ન તે (ક॰)] તેન પઞ્ઞાયિસ્સન્તી'તિ અત્તના તેસુ યોગં [અત્તના વોયોગં (સી॰ સ્યા॰)] આપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''સત્તિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? ન કમ્મારામતા, ન ભસ્સારામતા, ન નિદ્દારામતા, ન સઙ્ગણિકારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા, ભોજને મત્તઞ્ઞુતા, સન્તિ ખો પન સઙ્ઘે સઙ્ઘકરણીયાનિ; તત્ર સેખો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'સન્તિ ખો પન સઙ્ઘે થેરા રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતા ભારવાહિનો, તે તેન પઞ્ઞાયિસ્સન્તી'તિ અત્તના ન તેસુ યોગં આપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. દુતિયપરિહાનિસુત્તં

૨૯. ''સત્તિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા ઉપાસકસ્સ પરિહાનાય સંવત્તન્તિ . કતમે સત્ત? ભિક્ખુદસ્સનં હાપેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં પમજ્જતિ, અધિસીલે ન સિક્ખતિ, અપ્પસાદબહુલો હોતિ , ભિક્ખૂસુ થેરેસુ ચેવ નવેસુ ચ મજ્ઝિમેસુ ચ ઉપારમ્ભચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ રન્ધગવેસી, ઇતો બહિદ્ધા દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ, તત્થ ચ પુબ્બકારં કરોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધમ્મા ઉપાસકસ્સ પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''સત્તિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ઉપાસકસ્સ અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? ભિક્ખુદસ્સનં ન હાપેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં નપ્પમજ્જતિ, અધિસીલે સિક્ખતિ, પસાદબહુલો હોતિ, ભિક્ખૂસુ થેરેસુ ચેવ નવેસુ ચ મજ્ઝિમેસુ ચ અનુપારમ્ભચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ ન રન્ધગવેસી, ન ઇતો બહિદ્ધા દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ, ઇધ ચ પુબ્બકારં કરોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધમ્મા ઉપાસકસ્સ અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''દસ્સનં ભાવિતત્તાનં, યો હાપેતિ ઉપાસકો;
સવનઞ્ચ અરિયધમ્માનં, અધિસીલે ન સિક્ખતિ.

‘‘અપ્પસાદો ચ ભિક્ખૂસુ, ભિય્યો ભિય્યો પવડ્ઢતિ;
ઉપારમ્ભકચિત્તો ચ, સદ્ધમ્મં સોતુમિચ્છતિ.

‘‘ઇતો ચ બહિદ્ધા અઞ્ઞં, દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ;
તત્થેવ ચ પુબ્બકારં, યો કરોતિ ઉપાસકો.

‘‘એતે ખો પરિહાનિયે, સત્ત ધમ્મે સુદેસિતે;
ઉપાસકો સેવમાનો, સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ.

‘‘દસ્સનં ભાવિતત્તાનં, યો ન હાપેતિ ઉપાસકો;
સવનઞ્ચ અરિયધમ્માનં, અધિસીલે ચ સિક્ખતિ.

‘‘પસાદો ચસ્સ ભિક્ખૂસુ, ભિય્યો ભિય્યો પવડ્ઢતિ;
અનુપારમ્ભચિત્તો ચ, સદ્ધમ્મં સોતુમિચ્છતિ.

‘‘ન ઇતો બહિદ્ધા અઞ્ઞં, દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ;
ઇધેવ ચ પુબ્બકારં, યો કરોતિ ઉપાસકો.

‘‘એતે ખો અપરિહાનિયે, સત્ત ધમ્મે સુદેસિતે;
ઉપાસકો સેવમાનો, સદ્ધમ્મા ન પરિહાયતી’’તિ. નવમં;

૧૦. વિપત્તિસુત્તં

૩૦. સત્તિમા, ભિક્ખવે, ઉપાસકસ્સ વિપત્તિયો…પે॰… સત્તિમા, ભિક્ખવે, ઉપાસકસ્સ સમ્પદા…પે॰…. દસમં.

૧૧. પરાભવસુત્તં

૩૧. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, ઉપાસકસ્સ પરાભવા…પે॰… સત્તિમે, ભિક્ખવે, ઉપાસકસ્સ સમ્ભવા. કતમે સત્ત? ભિક્ખુદસ્સનં ન હાપેતિ, સદ્ધમ્મસ્સવનં નપ્પમજ્જતિ, અધિસીલે સિક્ખતિ, પસાદબહુલો હોતિ, ભિક્ખૂસુ થેરેસુ ચેવ નવેસુ ચ મજ્ઝિમેસુ ચ અનુપારમ્ભચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ ન રન્ધગવેસી, ન ઇતો બહિદ્ધા દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ, ઇધ ચ પુબ્બકારં કરોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ઉપાસકસ્સ સમ્ભવાતિ.

‘‘દસ્સનં ભાવિતત્તાનં, યો હાપેતિ ઉપાસકો;
સવનઞ્ચ અરિયધમ્માનં, અધિસીલે ન સિક્ખતિ.

‘‘અપ્પસાદો ચ ભિક્ખૂસુ, ભિય્યો ભિય્યો પવડ્ઢતિ;
ઉપારમ્ભકચિત્તો ચ, સદ્ધમ્મં સોતુમિચ્છતિ.

‘‘ઇતો ચ બહિદ્ધા અઞ્ઞં, દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ;
તત્થેવ ચ પુબ્બકારં, યો કરોતિ ઉપાસકો.

‘‘એતે ખો પરિહાનિયે, સત્ત ધમ્મે સુદેસિતે;
ઉપાસકો સેવમાનો, સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ.

‘‘દસ્સનં ભાવિતત્તાનં, યો ન હાપેતિ ઉપાસકો;
સવનઞ્ચ અરિયધમ્માનં, અધિસીલે ચ સિક્ખતિ.

‘‘પસાદો યસ્સ ભિક્ખૂસુ, ભિય્યો ભિય્યો પવડ્ઢતિ;
અનુપારમ્ભચિત્તો ચ, સદ્ધમ્મં સોતુમિચ્છતિ.

‘‘ન ઇતો બહિદ્ધા અઞ્ઞં, દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ;
ઇધેવ ચ પુબ્બકારં, યો કરોતિ ઉપાસકો.

‘‘એતે ખો અપરિહાનિયે, સત્ત ધમ્મે સુદેસિતે;
ઉપાસકો સેવમાનો, સદ્ધમ્મા ન પરિહાયતી’’તિ. એકાદસમં;

વજ્જિસત્તકવગ્ગો [વજ્જિવગ્ગો (સ્યા॰)] તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સારન્દ -વસ્સકારો ચ, તિસત્તકાનિ ભિક્ખુકા;
બોધિસઞ્ઞા દ્વે ચ હાનિ, વિપત્તિ ચ પરાભવોતિ.

૪. દેવતાવગ્ગો

૧. અપ્પમાદગારવસુત્તં

૩૨. અથ ખો અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો સા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘સત્તિમે, ભન્તે, ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સત્થુગારવતા, ધમ્મગારવતા, સઙ્ઘગારવતા, સિક્ખાગારવતા, સમાધિગારવતા, અપ્પમાદગારવતા, પટિસન્થારગારવતા. ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ઇદમવોચ સા દેવતા. સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. અથ ખો સા દેવતા ‘‘સમનુઞ્ઞો મે સત્થા’’તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો, ભિક્ખવે, સા દેવતા મં એતદવોચ – ‘સત્તિમે, ભન્તે, ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સત્થુગારવતા, ધમ્મગારવતા, સઙ્ઘગારવતા, સિક્ખાગારવતા, સમાધિગારવતા, અપ્પમાદગારવતા, પટિસન્થારગારવતા – ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, સા દેવતા. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

‘‘સત્થુગરુ ધમ્મગરુ, સઙ્ઘે ચ તિબ્બગારવો;
સમાધિગરુ આતાપી [સમાધિગારવતાપિ ચ (ક॰)], સિક્ખાય તિબ્બગારવો.

‘‘અપ્પમાદગરુ ભિક્ખુ, પટિસન્થારગારવો;
અભબ્બો પરિહાનાય, નિબ્બાનસ્સેવ સન્તિકે’’તિ. પઠમં;

૨. હિરીગારવસુત્તં

૩૩. ‘‘ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો, ભિક્ખવે, સા દેવતા મં એતદવોચ – ‘સત્તિમે, ભન્તે, ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સત્થુગારવતા, ધમ્મગારવતા, સઙ્ઘગારવતા, સિક્ખાગારવતા, સમાધિગારવતા, હિરિગારવતા, ઓત્તપ્પગારવતા. ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, સા દેવતા. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

‘‘સત્થુગરુ ધમ્મગરુ, સઙ્ઘે ચ તિબ્બગારવો;
સમાધિગરુ આતાપી, સિક્ખાય તિબ્બગારવો.

‘‘હિરિ ઓત્તપ્પસમ્પન્નો, સપ્પતિસ્સો સગારવો;
અભબ્બો પરિહાનાય, નિબ્બાનસ્સેવ સન્તિકે’’તિ. દુતિયં;

૩. પઠમસોવચસ્સતાસુત્તં

૩૪. ‘‘ઇમં , ભિક્ખવે, રત્તિં અઞ્ઞતરા દેવતા…પે॰… મં એતદવોચ – ‘સત્તિમે, ભન્તે, ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સત્થુગારવતા, ધમ્મગારવતા, સઙ્ઘગારવતા, સિક્ખાગારવતા, સમાધિગારવતા, સોવચસ્સતા, કલ્યાણમિત્તતા. ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે , સા દેવતા. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

‘‘સત્થુગરુ ધમ્મગરુ, સઙ્ઘે ચ તિબ્બગારવો;
સમાધિગરુ આતાપી, સિક્ખાય તિબ્બગારવો.

‘‘કલ્યાણમિત્તો સુવચો, સપ્પતિસ્સો સગારવો;
અભબ્બો પરિહાનાય, નિબ્બાનસ્સેવ સન્તિકે’’તિ. તતિયં;

૪. દુતિયસોવચસ્સતાસુત્તં

૩૫. ‘‘ઇમં , ભિક્ખવે, રત્તિં અઞ્ઞતરા દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા…પે॰… ‘સત્તિમે, ભન્તે, ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સત્થુગારવતા, ધમ્મગારવતા, સઙ્ઘગારવતા, સિક્ખાગારવતા, સમાધિગારવતા, સોવચસ્સતા, કલ્યાણમિત્તતા. ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત ધમ્મા ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’તિ. ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, સા દેવતા. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી’’તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇમસ્સ ખો અહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. ઇધ, ભન્તે, ભિક્ખુ અત્તના ચ સત્થુગારવો હોતિ, સત્થુગારવતાય ચ વણ્ણવાદી. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન સત્થુગારવા તે ચ સત્થુગારવતાય સમાદપેતિ. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ સત્થુગારવા તેસઞ્ચ વણ્ણં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. અત્તના ચ ધમ્મગારવો હોતિ…પે॰… સઙ્ઘગારવો હોતિ… સિક્ખાગારવો હોતિ… સમાધિગારવો હોતિ… સુવચો હોતિ… કલ્યાણમિત્તો હોતિ, કલ્યાણમિત્તતાય ચ વણ્ણવાદી. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન કલ્યાણમિત્તા તે ચ કલ્યાણમિત્તતાય સમાદપેતિ . યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ કલ્યાણમિત્તા તેસઞ્ચ વણ્ણં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેનાતિ. ઇમસ્સ ખો અહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામી’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! સાધુ ખો ત્વં, સારિપુત્ત, ઇમસ્સ મયા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનાસિ. ઇધ, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ અત્તના ચ સત્થુગારવો હોતિ, સત્થુગારવતાય ચ વણ્ણવાદી. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન સત્થુગારવા તે ચ સત્થુગારવતાય સમાદપેતિ . યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ સત્થુગારવા તેસઞ્ચ વણ્ણં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. અત્તના ચ ધમ્મગારવો હોતિ…પે॰… સઙ્ઘગારવો હોતિ… સિક્ખાગારવો હોતિ… સમાધિગારવો હોતિ… સુવચો હોતિ… કલ્યાણમિત્તો હોતિ, કલ્યાણમિત્તતાય ચ વણ્ણવાદી. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન કલ્યાણમિત્તા તે ચ

કલ્યાણમિત્તતાય સમાદપેતિ. યે ચઞ્ઞે ભિક્ખૂ કલ્યાણમિત્તા તેસઞ્ચ વણ્ણં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેનાતિ. ઇમસ્સ ખો, સારિપુત્ત, મયા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થો દટ્ઠબ્બો''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમમિત્તસુત્તં

૩૬. ''સત્તહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મિત્તો સેવિતબ્બો. કતમેહિ સત્તહિ? દુદ્દદં દદાતિ, દુક્કરં કરોતિ, દુક્ખમં ખમતિ, ગુય્હમસ્સ [ગુય્હસ્સ (ક॰)] આવિ કરોતિ, ગુય્હમસ્સ [ગુય્હં અસ્સ (સી॰), ગુય્હસ્સ (ક॰)] પરિગુહતિ [પરિગૂહતિ (સી॰ સ્યા॰), પરિગુય્હતિ (ક॰)], આપદાસુ ન જહતિ, ખીણેન [ખીણે (ક॰)] નાતિમઞ્ઞતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મિત્તો સેવિતબ્બો''તિ .

''દુદ્દદં દદાતિ મિત્તો, દુક્કરઞ્ચાપિ કુબ્બતિ;
અથોપિસ્સ દુરુત્તાનિ, ખમતિ દુક્ખમાનિ ચ [દુક્ખમાનિપિ (સી॰ સ્યા॰)].

''ગુય્હઞ્ચ તસ્સ [ગુય્હમસ્સ ચ (સ્યા॰)] અક્ખાતિ, ગુય્હસ્સ પરિગૂહતિ;
આપદાસુ ન જહાતિ, ખીણેન નાતિમઞ્ઞતિ.

''યમ્હિ એતાનિ ઠાનાનિ, સંવિજ્જન્તીધ [સંવિજ્જન્તિ ચ (ક॰)] પુગ્ગલે;
સો મિત્તો મિત્તકામેન, ભજિતબ્બો તથાવિધો''તિ. પઞ્ચમં;

૬. દુતિયમિત્તસુત્તં

૩૭. ''સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો અપિ પનુજ્જમાનેનપિ [પણુજ્જમાનેનપિ (સી॰)]. કતમેહિ સત્તહિ? પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ વત્તા ચ વચનક્ખમો ચ ગમ્ભીરઞ્ચ કથં કત્તા હોતિ, નો ચ અટ્ઠાને નિયોજેતિ . ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો અપિ પનુજ્જમાનેનપી''તિ.

''પિયો ગરુ ભાવનીયો, વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભીરઞ્ચ કથં કત્તા, નો ચટ્ઠાને નિયોજકો [નિયોજયે (સી॰ સ્યા॰)].

''યમ્હિ એતાનિ ઠાનાનિ, સંવિજ્જન્તીધ પુગ્ગલે;
સો મિત્તો મિત્તકામેન, અત્થકામાનુકમ્પતો;
અપિ નાસિયમાનેન, ભજિતબ્બો તથાવિધો''તિ. છટ્ઠં;

૭. પઠમપટિસમ્ભિદાસુત્તં

૩૮. ''સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ 'ઇદં મે ચેતસો લીનત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; અજ્ઝત્તં સંખિત્તં વા ચિત્તં 'અજ્ઝત્તં મે સંખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં 'બહિદ્ધા મે વિક્ખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; તસ્સ વિદિતા વેદના ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ,

વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; વિદિતા સઞ્ઞા ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; વિદિતા વિતક્કા ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; સપ્પાયાસપ્પાયેસુ ખો પનસ્સ ધમ્મેસુ હીનપ્પણીતેસુ કણ્હસુક્કસપ્પતિભાગેસુ નિમિત્તં સુગ્ગહિતં હોતિ સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયપટિસમ્ભિદાસુત્તં

૩૯. ''સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સારિપુત્તો 'ઇદં મે ચેતસો લીનત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; અજ્ઝત્તં સંખિત્તં વા ચિત્તં 'અજ્ઝત્તં મે સંખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં 'બહિદ્ધા મે વિક્ખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; તસ્સ વિદિતા વેદના ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; વિદિતા સઞ્ઞા...પે॰... વિતક્કા ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ; સપ્પાયાસપ્પાયેસુ ખો પનસ્સ ધમ્મેસુ હીનપ્પણીતેસુ કણ્હસુક્કસપ્પતિભાગેસુ નિમિત્તં સુગ્ગહિતં સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમવસસુત્તં

૪૦. ''સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચિત્તં વસે [વસં (ક॰)] વત્તેતિ, નો ચ ભિક્ખુ ચિત્તસ્સ વસેન વત્તતિ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમાધિકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ સમાપત્તિકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ ઠિતિકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ વુટ્ઠાનકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ કલ્યાણકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ ગોચરકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ અભિનીહારકુસલો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચિત્તં વસે વત્તેતિ, નો ચ ભિક્ખુ ચિત્તસ્સ વસેન વત્તતી''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયવસસુત્તં

૪૧. ''સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો ચિત્તં વસે વત્તેતિ, નો ચ સારિપુત્તો ચિત્તસ્સ વસેન વત્તતિ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સારિપુત્તો સમાધિકુસલો હોતિ, સમાધિસ્સ સમાપત્તિકુસલો, સમાધિસ્સ ઠિતિકુસલો, સમાધિસ્સ વુટ્ઠાનકુસલો, સમાધિસ્સ કલ્યાણકુસલો, સમાધિસ્સ ગોચરકુસલો, સમાધિસ્સ અભિનીહારકુસલો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે , સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો ચિત્તં વસે વત્તેતિ, નો ચ સારિપુત્તો ચિત્તસ્સ વસેન વત્તતી''તિ. દસમં.

૧૧. પઠમનિદ્દસસુત્તં

૪૨. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ એતદહોસિ – ''અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં

પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. તેન ખો પન સમયેન તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – ''યો હિ કોચિ, આવુસો, દ્વાદસવસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાયા''તિ.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિ નપ્પટિક્કોસિ. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ – ''ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામી''તિ. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિં. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – 'અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય'ન્તિ. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિં. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિં. તેન ખો પન, ભન્તે, સમયેન તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – 'યો હિ કોચિ, આવુસો, દ્વાદસવસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, નિદ્દસો ભિક્ખૂતિ અલં વચનાયા'તિ. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિં નપ્પટિક્કોસિં. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિં [પક્કામિં (સી॰ સ્યા॰)] – 'ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામી'તિ. સક્કા નુ ખો, ભન્તે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે કેવલં વસ્સગણનમત્તેન નિદ્દસો ભિક્ખુ પઞ્ઞાપેતુ''ન્તિ?

''ન ખો, સારિપુત્ત, સક્કા ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે કેવલં વસ્સગણનમત્તેન નિદ્દસો ભિક્ખુ પઞ્ઞાપેતું. સત્ત ખો ઇમાનિ, સારિપુત્ત, નિદ્દસવત્થૂનિ મયા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદિતાનિ.

[અ॰ નિ॰ ૭.૨૦; દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૧] ''કતમાનિ સત્ત? ઇધ, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સિક્ખાસમાદાને તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ સિક્ખાસમાદાને અવિગતપેમો, ધમ્મનિસન્તિયા તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ ધમ્મનિસન્તિયા અવિગતપેમો, ઇચ્છાવિનયે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ ઇચ્છાવિનયે અવિગતપેમો, પટિસલ્લાને તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ પટિસલ્લાને અવિગતપેમો, વીરિયારમ્ભે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ વીરિયારમ્ભે અવિગતપેમો, સતિનેપક્કે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ સતિનેપક્કે અવિગતપેમો, દિટ્ઠિપટિવેધે તિબ્બચ્છન્દો હોતિ આયતિઞ્ચ દિટ્ઠિપટિવેધે અવિગતપેમો. ઇમાનિ ખો, સારિપુત્ત, સત્ત નિદ્દસવત્થૂનિ મયા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદિતાનિ. ઇમેહિ ખો, સારિપુત્ત, સત્તહિ નિદ્દસવત્થૂહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દ્વાદસ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાય; ચતુબ્બીસતિ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાય; છત્તિંસતિ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાય, અટ્ઠચત્તારીસં ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાયા''તિ. એકાદસમં.

૧૨. દુતિયનિદ્દસસુત્તં

૪૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય કોસમ્બિં પિણ્ડાય પાવિસિ. અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ એતદહોસિ – ''અતિપ્પગો ખો તાવ કોસમ્બિયં પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ.

તેન ખો પન સમયેન તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – ''યો હિ કોચિ, આવુસો, દ્વાદસ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાયા''તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિ નપ્પટિક્કોસિ. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ – ''ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામી''તિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો કોસમ્બિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય કોસમ્બિં પિણ્ડાય પાવિસિં. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – 'અતિપ્પગો ખો તાવ કોસમ્બિયં પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂનાહં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્ય'ન્તિ...પે॰... તેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિં. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિં.

''તેન ખો પન, ભન્તે, સમયેન તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – 'યો હિ કોચિ, આવુસો, દ્વાદસવસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, નિદ્દસો ભિક્ખૂતિ અલં વચનાયા'તિ. અથ ખ્વાહં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિં નપ્પટિક્કોસિં. અનભિનન્દિત્વા, અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિં – 'ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામી'તિ. સક્કા નુ ખો, ભન્તે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે કેવલં વસ્સગણનમત્તેન નિદ્દસો ભિક્ખુ પઞ્ઞાપેતુ''ન્તિ?

''ન ખો, આનન્દ, સક્કા ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે કેવલં વસ્સગણનમત્તેન નિદ્દસો ભિક્ખુ પઞ્ઞાપેતું. સત્ત ખો ઇમાનિ, આનન્દ, નિદ્દસવત્થૂનિ મયા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદિતાનિ.

''કતમાનિ સત્ત? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ, સદ્ધો હોતિ, હિરીમા હોતિ, ઓત્તપ્પી હોતિ, બહુસ્સુતો હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, સતિમા હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમાનિ ખો, આનન્દ, સત્ત નિદ્દસવત્થૂનિ મયા સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદિતાનિ. ઇમેહિ ખો, આનન્દ, સત્તહિ નિદ્દસવત્થૂહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દ્વાદસ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, 'નિદ્દસો ભિક્ખૂ'તિ અલં વચનાય; ચતુબ્બીસતિ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં

ચરતિ, ‘નિદ્દસો ભિક્ખૂ’તિ અલં વચનાય; છત્તિંસતિ ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, ‘નિદ્દસો ભિક્ખૂ’તિ અલં વચનાય, અટ્ઠચત્તારીસં ચેપિ વસ્સાનિ પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, ‘નિદ્દસો ભિક્ખૂ’તિ અલં વચનાયા’’તિ. દ્વાદસમં.

દેવતાવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

અપ્પમાદો હિરી ચેવ, દ્વે સુવચા દુવે મિત્તા;
દ્વે પટિસમ્ભિદા દ્વે વસા, દુવે નિદ્દસવત્થુનાતિ.

૫. મહાયઞ્ઞવગ્ગો

૧. સત્તવિઞ્ઞાણટ્ઠિતિસુત્તં

૪૪. [દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૨; ચૂળનિ॰ પોસાલમાણવપુચ્છાનિદ્દેસ ૮૩] ‘‘સત્તિમા , ભિક્ખવે, વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો. કતમા સત્ત? સન્તિ, ભિક્ખવે, સત્તા નાનત્તકાયા નાનત્તસઞ્ઞિનો, સેય્યથાપિ મનુસ્સા, એકચ્ચે ચ દેવા, એકચ્ચે ચ વિનિપાતિકા. અયં પઠમા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ , ભિક્ખવે, સત્તા નાનત્તકાયા એકત્તસઞ્ઞિનો, સેય્યથાપિ દેવા બ્રહ્મકાયિકા પઠમાભિનિબ્બત્તા. અયં દુતિયા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ , ભિક્ખવે, સત્તા એકત્તકાયા નાનત્તસઞ્ઞિનો, સેય્યથાપિ દેવા આભસ્સરા. અયં તતિયા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, સત્તા એકત્તકાયા એકત્તસઞ્ઞિનો, સેય્યથાપિ દેવા સુભકિણ્હા. અયં ચતુત્થા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, સત્તા સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ‘અનન્તો આકાસો’તિ આકાસાનઞ્ચાયતનૂપગા. અયં પઞ્ચમા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, સત્તા સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનૂપગા . અયં છટ્ઠા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ.

‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, સત્તા સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘નત્થિ કિઞ્ચી’તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનૂપગા . અયં સત્તમા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો’’તિ. પઠમં.

૨. સમાધિપરિક્ખારસુત્તં

૪૫. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, સમાધિપરિક્ખારા. કતમે સત્ત? સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ. યા ખો, ભિક્ખવે, ઇમેહિ સત્તહઙ્ગેહિ ચિત્તસ્સેકગ્ગતા પરિક્ખતા [‘સપરિક્ખારતા’તિપિ, ‘સપરિક્ખતા’તિપિ (સં॰ નિ॰ ૫.૨૮)], અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો સમ્માસમાધિ [સમાધિ (સ્યા॰)] સઉપનિસો ઇતિપિ સપરિક્ખારો ઇતિપી’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમઅગ્ગિસુત્તં

૪૬. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, અગ્ગી. કતમે સત્ત? રાગગ્ગિ, દોસગ્ગિ, મોહગ્ગિ, આહુનેય્યગ્ગિ, ગહપતગ્ગિ, દક્ખિણેય્યગ્ગિ, કટ્ઠગ્ગિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત અગ્ગી’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયઅગ્ગિસુત્તં

૪૭. તેન ખો પન સમયેન ઉગ્ગતસરીરસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ મહાયઞ્ઞો ઉપક્ખટો હોતિ. પઞ્ચ ઉસભસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય , પઞ્ચ વચ્છતરસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય, પઞ્ચ વચ્છતરિસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય, પઞ્ચ અજસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય, પઞ્ચ ઉરબ્ભસતાનિ થૂણૂપનીતાનિ હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય. અથ ખો ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

''સુતં મેતં, ભો ગોતમ, અગ્ગિસ્સ આદાનં [આધાનં (સી॰ સ્યા॰)] યૂપસ્સ ઉસ્સાપનં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. ''મયાપિ ખો એતં, બ્રાહ્મણ, સુતં અગ્ગિસ્સ આદાનં યૂપસ્સ ઉસ્સાપનં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. દુતિયમ્પિ ખો ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો...પે॰... તતિયમ્પિ ખો ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''સુતં મેતં, ભો ગોતમ, અગ્ગિસ્સ આદાનં યૂપસ્સ ઉસ્સાપનં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. ''મયાપિ ખો એતં, બ્રાહ્મણ, સુતં અગ્ગિસ્સ આદાનં યૂપસ્સ ઉસ્સાપનં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. ''તયિદં, ભો ગોતમ , સમેતિ ભોતો ચેવ ગોતમસ્સ અમ્હાકઞ્ચ, યદિદં સબ્બેન સબ્બં''.

એવં વુત્તે આયસ્મા આનન્દો ઉગ્ગતસરીરં બ્રાહ્મણં એતદવોચ – ''ન ખો, બ્રાહ્મણ, તથાગતા એવં પુચ્છિતબ્બા – 'સુતં મેતં, ભો ગોતમ, અગ્ગિસ્સ આદાનં યૂપસ્સ ઉસ્સાપનં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ'ન્તિ. એવં ખો, બ્રાહ્મણ, તથાગતા પુચ્છિતબ્બા – 'અહઞ્હિ, ભન્તે, અગ્ગિં [અગ્ગિસ્સ (ક॰)] આદાતુકામો, [આધાતુકામો (સી॰ સ્યા॰)] યૂપં ઉસ્સાપેતુકામો. ઓવદતુ મં, ભન્તે, ભગવા. અનુસાસતુ મં, ભન્તે, ભગવા યં મમ અસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા'''તિ.

અથ ખો ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહઞ્હિ, ભો ગોતમ, અગ્ગિં આદાતુકામો યૂપં ઉસ્સાપેતુકામો. ઓવદતુ મં ભવં ગોતમો. અનુસાસતુ મં ભવં ગોતમો યં મમ અસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા''તિ.

''અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો [આધેન્તો (સી॰ સ્યા॰)] યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા તીણિ સત્થાનિ ઉસ્સાપેતિ અકુસલાનિ દુક્ખુદ્રયાનિ [દુક્ખુદયાનિ (સી॰)] દુક્ખવિપાકાનિ. કતમાનિ તીણિ ? કાયસત્થં, વચીસત્થં, મનોસત્થં. અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા એવં ચિત્તં ઉપ્પાદેસિ – 'એત્તકા ઉસભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરિયો હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા અજા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા ઉરબ્ભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાયા'તિ. સો 'પુઞ્ઞં કરોમી'તિ અપુઞ્ઞં કરોતિ, 'કુસલં કરોમી'તિ અકુસલં કરોતિ, 'સુગતિયા મગ્ગં પરિયેસામી'તિ દુગ્ગતિયા મગ્ગં પરિયેસતિ. અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા ઇદં પઠમં મનોસત્થં ઉસ્સાપેતિ અકુસલં દુક્ખુદ્રયં દુક્ખવિપાકં.

''પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, અગ્ગિં આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા એવં વાચં ભાસતિ – 'એત્તકા ઉસભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરિયો હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા અજા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા ઉરબ્ભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાયા'તિ. સો 'પુઞ્ઞં કરોમી'તિ અપુઞ્ઞં કરોતિ, 'કુસલં કરોમી'તિ અકુસલં કરોતિ, 'સુગતિયા મગ્ગં પરિયેસામી'તિ દુગ્ગતિયા મગ્ગં પરિયેસતિ. અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા ઇદં દુતિયં વચીસત્થં ઉસ્સાપેતિ અકુસલં દુક્ખુદ્રયં દુક્ખવિપાકં.

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, અગ્ગિં આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા સયં પઠમં સમારમ્ભતિ [સમારબ્ભતિ (સી॰ ક॰), સમારભતિ (સ્યા॰)] ઉસભા હન્તું [હઞ્ઞન્તુ (સી॰ સ્યા॰)] યઞ્ઞત્થાય, સયં પઠમં સમારમ્ભતિ વચ્છતરા હન્તું યઞ્ઞત્થાય, સયં પઠમં સમારમ્ભતિ વચ્છતરિયો હન્તું યઞ્ઞત્થાય, સયં પઠમં સમારમ્ભતિ અજા હન્તું યઞ્ઞત્થાય, સયં પઠમં સમારમ્ભતિ ઉરબ્ભા હન્તું યઞ્ઞત્થાય [હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાયાતિ (સી॰ સ્યા॰)]. સો ‘પુઞ્ઞં કરોમી’તિ અપુઞ્ઞં કરોતિ, ‘કુસલં કરોમી’તિ અકુસલં કરોતિ, ‘સુગતિયા મગ્ગં પરિયેસામી’તિ દુગ્ગતિયા મગ્ગં પરિયેસતિ. અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા ઇદં તતિયં કાયસત્થં ઉસ્સાપેતિ અકુસલં દુક્ખુદ્રયં દુક્ખવિપાકં. અગ્ગિં, બ્રાહ્મણ, આદેન્તો યૂપં ઉસ્સાપેન્તો પુબ્બેવ યઞ્ઞા ઇમાનિ તીણિ સત્થાનિ ઉસ્સાપેતિ અકુસલાનિ દુક્ખુદ્રયાનિ દુક્ખવિપાકાનિ.

‘‘તયોમે , બ્રાહ્મણ, અગ્ગી પહાતબ્બા પરિવજ્જેતબ્બા, ન સેવિતબ્બા. કતમે તયો? રાગગ્ગિ , દોસગ્ગિ, મોહગ્ગિ.

‘‘કસ્મા ચાયં, બ્રાહ્મણ, રાગગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો? રત્તો ખો, બ્રાહ્મણ, રાગેન અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. તસ્માયં રાગગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો.

‘‘કસ્મા ચાયં, બ્રાહ્મણ, દોસગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો? દુટ્ઠો ખો, બ્રાહ્મણ, દોસેન અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. તસ્માયં દોસગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો.

‘‘કસ્મા ચાયં, બ્રાહ્મણ, મોહગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો? મૂળ્હો ખો, બ્રાહ્મણ, મોહેન અભિભૂતો પરિયાદિન્નચિત્તો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા, મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. તસ્માયં મોહગ્ગિ પહાતબ્બો પરિવજ્જેતબ્બો, ન સેવિતબ્બો. ઇમે ખો તયો, બ્રાહ્મણ, અગ્ગી પહાતબ્બા પરિવજ્જેતબ્બા, ન સેવિતબ્બા.

‘‘તયો ખો, બ્રાહ્મણ, અગ્ગી સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા સમ્મા સુખં પરિહાતબ્બા. કતમે તયો? આહુનેય્યગ્ગિ , ગહપતગ્ગિ, દક્ખિણેય્યગ્ગિ.

‘‘કતમો ચ, બ્રાહ્મણ, આહુનેય્યગ્ગિ? ઇધ, બ્રાહ્મણ, યસ્સ તે હોન્તિ માતાતિ વા પિતાતિ વા, અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, આહુનેય્યગ્ગિ. તં કિસ્સ હેતુ ? અતોહયં [ઇતોપાયં (ક॰)], બ્રાહ્મણ, આહુતો સમ્ભૂતો, તસ્માયં આહુનેય્યગ્ગિ સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા સમ્મા સુખં પરિહાતબ્બો.

‘‘કતમો ચ, બ્રાહ્મણ, ગહપતગ્ગિ? ઇધ, બ્રાહ્મણ, યસ્સ તે હોન્તિ પુત્તાતિ વા દારાતિ વા દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા, અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ , ગહપતગ્ગિ. તસ્માયં ગહપતગ્ગિ સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા સમ્મા સુખં પરિહાતબ્બો.

‘‘કતમો ચ, બ્રાહ્મણ, દક્ખિણેય્યગ્ગિ? ઇધ, બ્રાહ્મણ, યે તે સમણબ્રાહ્મણા પરપ્પવાદા પટિવિરતા ખન્તિસોરચ્ચે નિવિટ્ઠા એકમત્તાનં દમેન્તિ, એકમત્તાનં સમેન્તિ, એકમત્તાનં પરિનિબ્બાપેન્તિ, અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, દક્ખિણેય્યગ્ગિ. તસ્માયં દક્ખિણેય્યગ્ગિ સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા સમ્મા સુખં પરિહાતબ્બો. ઇમે ખો, બ્રાહ્મણ, તયો અગ્ગી સક્કત્વા ગરું કત્વા માનેત્વા પૂજેત્વા સમ્મા સુખં પરિહાતબ્બા.

‘‘અયં ખો પન, બ્રાહ્મણ, કટ્ઠગ્ગિ કાલેન કાલં ઉજ્જલેતબ્બો, કાલેન કાલં અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બો, કાલેન કાલં નિબ્બાપેતબ્બો, કાલેન કાલં નિક્ખિપિતબ્બો’’તિ.

એવં વુત્તે ઉગ્ગતસરીરો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ; અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ... પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગતન્તિ. એસાહં, ભો ગોતમ, પઞ્ચ ઉસભસતાનિ મુઞ્ચામિ જીવિતં દેમિ, પઞ્ચ વચ્છતરસતાનિ મુઞ્ચામિ જીવિતં દેમિ, પઞ્ચ વચ્છતરિસતાનિ મુઞ્ચામિ જીવિતં દેમિ, પઞ્ચ અજસતાનિ મુઞ્ચામિ જીવિતં દેમિ, પઞ્ચ ઉરબ્ભસતાનિ મુઞ્ચામિ જીવિતં દેમિ. હરિતાનિ ચેવ તિણાનિ ખાદન્તુ, સીતાનિ ચ પાનીયાનિ પિવન્તુ, સીતો ચ નેસં વાતો ઉપવાયત’’ન્તિ [ઉપવાયતૂતિ (ક॰)]. ચતુત્થં.

૫. પઠમસઞ્ઞાસુત્તં

૪૮. ‘‘સત્તિમા, ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના.

‘‘કતમા સત્ત? અસુભસઞ્ઞા , મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયસઞ્ઞાસુત્તં

૪૯. ‘‘સત્તિમા, ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. કતમા સત્ત? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાનાતિ.

‘‘‘અસુભસઞ્ઞા , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ. ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? અસુભસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો મેથુનધમ્મસમાપત્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટપત્તં વા ન્હારુદદ્દુલં વા અગ્ગિમ્હિ પક્ખિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અસુભસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો મેથુનધમ્મસમાપત્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અસુભસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો મેથુનધમ્મસમાપત્તિયા ચિત્તં અનુસન્દહતિ [અનુસણ્ઠાતિ (સી॰)] અપ્પટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે અસુભસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અસુભસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો મેથુનધમ્મસમાપત્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં , ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે અસુભસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘અસુભસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘મરણસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? મરણસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો જીવિતનિકન્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટપત્તં વા ન્હારુદદ્દુલં વા અગ્ગિમ્હિ પક્ખિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો મરણસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો જીવિતનિકન્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ.

‘‘સચે , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો મરણસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો જીવિતનિકન્તિયા ચિત્તં અનુસન્દહતિ અપ્પટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે મરણસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો મરણસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો જીવિતનિકન્તિયા ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે મરણસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘મરણસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં, કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો રસતણ્હાય ચિત્તં પતિલીયતિ ...પે॰... ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટપત્તં વા ન્હારુદદ્દુલં વા અગ્ગિમ્હિ પક્ખિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો રસતણ્હાય ચિત્તં પતિલીયતિ...પે॰... ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ .

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો રસતણ્હાય ચિત્તં અનુસન્દહતિ અપ્પટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો રસતણ્હાય ચિત્તં પતિલીયતિ...પે॰... ઉપેક્ખા

વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞા , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો લોકચિત્રેસુ ચિત્તં પતિલીયતિ…પે॰… સેય્યથાપિ ભિક્ખવે…પે॰… પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લોકચિત્રેસુ ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લોકચિત્રેસુ ચિત્તં અનુસન્દહતિ અપ્પટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લોકચિત્રેસુ ચિત્તં પતિલીયતિ…પે॰… ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘અનિચ્ચસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો લાભસક્કારસિલોકે ચિત્તં પતિલીયતિ…પે॰… ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટપત્તં વા ન્હારુદદ્દુલં વા અગ્ગિમ્હિ પક્ખિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ ન સમ્પસારિયતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લાભસક્કારસિલોકે ચિત્તં પતિલીયતિ…પે॰… ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લાભસક્કારસિલોકે ચિત્તં અનુસન્દહતિ અપ્પટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે અનિચ્ચસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનિચ્ચસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો લાભસક્કારસિલોકે ચિત્તં પતિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવત્તતિ, ન સમ્પસારિયતિ ઉપેક્ખા વા પાટિકુલ્યતા વા સણ્ઠાતિ; વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે અનિચ્ચસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘અનિચ્ચસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો આલસ્યે કોસજ્જે વિસ્સટ્ઠિયે પમાદે અનનુયોગે અપચ્ચવેક્ખણાય તિબ્બા ભયસઞ્ઞા પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ, સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉક્ખિત્તાસિકે વધકે.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો આલસ્યે કોસજ્જે વિસ્સટ્ઠિયે પમાદે અનનુયોગે અપચ્ચવેક્ખણાય તિબ્બા ભયસઞ્ઞા, ન પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ, સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉક્ખિત્તાસિકે વધકે. વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો આલસ્યે કોસજ્જે વિસ્સટ્ઠિયે પમાદે અનનુયોગે અપચ્ચવેક્ખણાય તિબ્બા ભયસઞ્ઞા પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ, સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉક્ખિત્તાસિકે વધકે. વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘‘દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ ખો પનેતં વુત્તં. કિઞ્ચેતં પટિચ્ચ વુત્તં? દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞાપરિચિતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચેતસા બહુલં વિહરતો ઇમસ્મિઞ્ચ સવિઞ્ઞાણકે કાયે બહિદ્ધા ચ સબ્બનિમિત્તેસુ અહઙ્કારમમઙ્કારમાનાપગતં માનસં હોતિ વિધાસમતિક્કન્તં સન્તં સુવિમુત્તં.

‘‘સચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો ઇમસ્મિઞ્ચ સવિઞ્ઞાણકે કાયે બહિદ્ધા ચ સબ્બનિમિત્તેસુ ન અહઙ્કારમમઙ્કારમાનાપગતં માનસં હોતિ વિધાસમતિક્કન્તં સન્તં સુવિમુત્તં. વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘અભાવિતા મે દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા , નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, અપ્પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ.

‘‘સચે પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞાપરિચિતેન ચેતસા બહુલં વિહરતો ઇમસ્મિઞ્ચ સવિઞ્ઞાણકે કાયે બહિદ્ધા ચ સબ્બનિમિત્તેસુ અહઙ્કારમમઙ્કારમાનાપગતં માનસં હોતિ વિધાસમતિક્કન્તં સન્તં સુવિમુત્તં. વેદિતબ્બમેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના ‘સુભાવિતા મે દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, અત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસો, પત્તં મે ભાવનાબલ’ન્તિ. ઇતિહ તત્થ સમ્પજાનો હોતિ. ‘દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’તિ, ઇતિ યં તં વુત્તં ઇદમેતં પટિચ્ચ વુત્તં.

‘‘ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. છટ્ઠં.

૭. મેથુનસુત્તં

૫૦. અથ ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવન્તં

એતદવોચ – ‘‘ભવમ્પિ નો ગોતમો બ્રહ્મચારી પટિજાનાતી’’તિ? ‘‘યઞ્હિ તં, બ્રાહ્મણ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અખણ્ડં અચ્છિદ્દં અસબલં અકમ્માસં પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતી’તિ, મમેવ તં, બ્રાહ્મણ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અહઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, અખણ્ડં અચ્છિદ્દં અસબલં અકમ્માસં પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરામી’’’તિ. ‘‘કિં પન, ભો ગોતમ, બ્રહ્મચરિયસ્સ ખણ્ડમ્પિ છિદ્દમ્પિ સબલમ્પિ કમ્માસમ્પી’’તિ?

‘‘ઇધ, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા સમ્મા બ્રહ્મચારી પટિજાનમાનો ન હેવ ખો માતુગામેન સદ્ધિં દ્વયંદ્વયસમાપત્તિં સમાપજ્જતિ; અપિ ચ ખો માતુગામસ્સ ઉચ્છાદનપરિમદ્દનન્હાપનસમ્બાહનં સાદિયતિ. સો તં અસ્સાદેતિ [સો તદસ્સાદેતિ (સી॰)], તં નિકામેતિ, તેન ચ વિત્તિં આપજ્જતિ. ઇદમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મચરિયસ્સ ખણ્ડમ્પિ છિદ્દમ્પિ સબલમ્પિ કમ્માસમ્પિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, અપરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, સંયુત્તો મેથુનેન સંયોગેન ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન [જરામરણેન (સી॰ સ્યા॰)] સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ.

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, ઇધેકચ્ચો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા સમ્મા બ્રહ્મચારી પટિજાનમાનો ન હેવ ખો માતુગામેન સદ્ધિં દ્વયંદ્વયસમાપત્તિં સમાપજ્જતિ, નપિ માતુગામસ્સ ઉચ્છાદનપરિમદ્દનન્હાપનસમ્બાહનં સાદિયતિ; અપિ ચ ખો માતુગામેન સદ્ધિં સઞ્જગ્ઘતિ સંકીળતિ સંકેલાયતિ...પે॰... નપિ માતુગામેન સદ્ધિં સઞ્જગ્ઘતિ સંકીળતિ સંકેલાયતિ; અપિ ચ ખો માતુગામસ્સ ચક્ખુના ચક્ખું ઉપનિજ્ઝાયતિ પેક્ખતિ...પે॰... નપિ માતુગામસ્સ ચક્ખુના ચક્ખું ઉપનિજ્ઝાયતિ પેક્ખતિ; અપિ ચ ખો માતુગામસ્સ સદ્દં સુણાતિ તિરોકુટ્ટં વા તિરોપાકારં વા હસન્તિયા વા ભણન્તિયા વા ગાયન્તિયા વા રોદન્તિયા વા...પે॰... નપિ માતુગામસ્સ સદ્દં સુણાતિ તિરોકુટ્ટં વા તિરોપાકારં વા હસન્તિયા વા ભણન્તિયા વા ગાયન્તિયા વા રોદન્તિયા વા; અપિ ચ ખો યાનિસ્સ તાનિ પુબ્બે માતુગામેન સદ્ધિં હસિતલપિતકીળિતાનિ તાનિ અનુસ્સરતિ...પે॰... નપિ યાનિસ્સ તાનિ પુબ્બે માતુગામેન સદ્ધિં હસિતલપિતકીળિતાનિ તાનિ અનુસ્સરતિ; અપિ ચ ખો પસ્સતિ ગહપતિં વા ગહપતિપુત્તં વા પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતં સમઙ્ગીભૂતં પરિચારયમાનં...પે॰... નપિ પસ્સતિ ગહપતિં વા ગહપતિપુત્તં વા પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતં સમઙ્ગીભૂતં પરિચારયમાનં; અપિ ચ ખો અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વાતિ. સો તં અસ્સાદેતિ, તં નિકામેતિ, તેન ચ વિત્તિં આપજ્જતિ. ઇદમ્પિ ખો, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મચરિયસ્સ ખણ્ડમ્પિ છિદ્દમ્પિ સબલમ્પિ કમ્માસમ્પિ. અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, અપરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ સંયુત્તો મેથુનેન સંયોગેન, ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ.

‘‘યાવકીવઞ્ચાહં, બ્રાહ્મણ, ઇમેસં સત્તન્નં મેથુનસંયોગાનં અઞ્ઞતરઞ્ઞતરમેથુનસંયોગં [અઞ્ઞતરં મેથુનસંયોગં (સી॰ સ્યા॰)] અત્તનિ અપ્પહીનં સમનુપસ્સિં, નેવ તાવાહં, બ્રાહ્મણ, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ પચ્ચઞ્ઞાસિં [અભિસમ્બુદ્ધો પચ્ચઞ્ઞાસિં (સી॰ સ્યા॰)].

‘‘યતો ચ ખોહં, બ્રાહ્મણ, ઇમેસં સત્તન્નં મેથુનસંયોગાનં અઞ્ઞતરઞ્ઞતરમેથુનસંયોગં અત્તનિ અપ્પહીનં ન સમનુપસ્સિં, અથાહં, બ્રાહ્મણ, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ પચ્ચઞ્ઞાસિં. ‘ઞાણઞ્ચ પન મે દસ્સનં ઉદપાદિ, અકુપ્પા મે વિમુત્તિ [ચેતોવિમુત્તિ (સી॰ ક॰)], અયમન્તિમા જાતિ, નત્થિ દાનિ પુનબ્ભવો’’’તિ.

એવં વુત્તે જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ; અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ... પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. સંયોગસુત્તં

૫૧. ‘‘સંયોગવિસંયોગં વો, ભિક્ખવે, ધમ્મપરિયાયં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ...પે॰... કતમો ચ સો, ભિક્ખવે, સંયોગો વિસંયોગો ધમ્મપરિયાયો?

‘‘ઇત્થી, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ઇત્થિન્દ્રિયં મનસિ કરોતિ – ઇત્થિકુત્તં ઇત્થાકપ્પં ઇત્થિવિધં ઇત્થિચ્છન્દં ઇત્થિસ્સરં ઇત્થાલઙ્કારં. સા તત્થ રજ્જતિ તત્રાભિરમતિ. સા તત્થ રત્તા તત્રાભિરતા બહિદ્ધા પુરિસિન્દ્રિયં મનસિ કરોતિ – પુરિસકુત્તં પુરિસાકપ્પં પુરિસવિધં પુરિસચ્છન્દં પુરિસસ્સરં પુરિસાલઙ્કારં. સા તત્થ રજ્જતિ તત્રાભિરમતિ. સા તત્થ રત્તા તત્રાભિરતા બહિદ્ધા સંયોગં આકઙ્ખતિ. યઞ્ચસ્સા સંયોગપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ સુખં સોમનસ્સં તઞ્ચ આકઙ્ખતિ. ઇત્થત્તે, ભિક્ખવે, અભિરતા સત્તા પુરિસેસુ સંયોગં ગતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ઇત્થી ઇત્થત્તં નાતિવત્તતિ.

‘‘પુરિસો, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં પુરિસિન્દ્રિયં મનસિ કરોતિ – પુરિસકુત્તં પુરિસાકપ્પં પુરિસવિધં પુરિસચ્છન્દં પુરિસસ્સરં પુરિસાલઙ્કારં. સો તત્થ રજ્જતિ તત્રાભિરમતિ. સો તત્થ રત્તો તત્રાભિરતો બહિદ્ધા ઇત્થિન્દ્રિયં મનસિ કરોતિ – ઇત્થિકુત્તં ઇત્થાકપ્પં ઇત્થિવિધં ઇત્થિચ્છન્દં ઇત્થિસ્સરં ઇત્થાલઙ્કારં. સો તત્થ રજ્જતિ તત્રાભિરમતિ. સો તત્થ રત્તો તત્રાભિરતો બહિદ્ધા સંયોગં આકઙ્ખતિ. યઞ્ચસ્સ સંયોગપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ સુખં સોમનસ્સં તઞ્ચ આકઙ્ખતિ. પુરિસત્તે, ભિક્ખવે, અભિરતા સત્તા ઇત્થીસુ સંયોગં ગતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુરિસો પુરિસત્તં નાતિવત્તતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, સંયોગો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, વિસંયોગો હોતિ? ઇત્થી, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ઇત્થિન્દ્રિયં ન મનસિ કરોતિ – ઇત્થિકુત્તં ઇત્થાકપ્પં ઇત્થિવિધં ઇત્થિચ્છન્દં ઇત્થિસ્સરં ઇત્થાલઙ્કારં. સા તત્થ ન રજ્જતિ, સા તત્ર નાભિરમતિ. સા તત્થ અરત્તા તત્ર અનભિરતા બહિદ્ધા પુરિસિન્દ્રિયં ન મનસિ કરોતિ – પુરિસકુત્તં પુરિસાકપ્પં પુરિસવિધં પુરિસચ્છન્દં પુરિસસ્સરં પુરિસાલઙ્કારં. સા તત્થ ન રજ્જતિ, તત્ર નાભિરમતિ. સા તત્થ અરત્તા તત્ર અનભિરતા બહિદ્ધા સંયોગં નાકઙ્ખતિ. યઞ્ચસ્સા સંયોગપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ સુખં સોમનસ્સં તઞ્ચ નાકઙ્ખતિ. ઇત્થત્તે, ભિક્ખવે , અનભિરતા સત્તા પુરિસેસુ વિસંયોગં ગતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ઇત્થી ઇત્થત્તં અતિવત્તતિ.

‘‘પુરિસો, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં પુરિસિન્દ્રિયં ન મનસિ કરોતિ – પુરિસકુત્તં પુરિસાકપ્પં પુરિસવિધં પુરિસચ્છન્દં પુરિસસ્સરં પુરિસાલઙ્કારં. સો તત્થ ન રજ્જતિ, સો તત્ર નાભિરમતિ. સો તત્થ અરત્તો તત્ર અનભિરતો બહિદ્ધા ઇત્થિન્દ્રિયં ન મનસિ કરોતિ – ઇત્થિકુત્તં ઇત્થાકપ્પં ઇત્થિવિધં ઇત્થિચ્છન્દં ઇત્થિસ્સરં ઇત્થાલઙ્કારં. સો તત્થ ન રજ્જતિ, તત્ર નાભિરમતિ. સો તત્થ અરત્તો તત્ર અનભિરતો બહિદ્ધા સંયોગં નાકઙ્ખતિ. યઞ્ચસ્સ સંયોગપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ સુખં સોમનસ્સં તઞ્ચ નાકઙ્ખતિ. પુરિસત્તે, ભિક્ખવે, અનભિરતા સત્તા ઇત્થીસુ વિસંયોગં ગતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુરિસો પુરિસત્તં અતિવત્તતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, વિસંયોગો હોતિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, સંયોગો વિસંયોગો ધમ્મપરિયાયો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. દાનમહપ્ફલસુત્તં

૫૨. એકં સમયં ભગવા ચમ્પાયં વિહરતિ ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે. અથ ખો સમ્બહુલા ચમ્પેય્યકા ઉપાસકા યેન આયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો ચમ્પેય્યકા ઉપાસકા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચું – ''ચિરસ્સુતા નો, ભન્તે [ભન્તે સારિપુત્ત (સી॰)], ભગવતો સમ્મુખા ધમ્મીકથા. સાધુ મયં, ભન્તે, લભેય્યામ ભગવતો સમ્મુખા ધમ્મિં કથં [ભગવતો સન્તિકા ધમ્મિં કથં (સી॰), ભગવતો ધમ્મિં કથં (સ્યા॰)] સવનાયા''તિ. ''તેનહાવુસો, તદહુપોસથે આગચ્છેય્યાથ, અપ્પેવ નામ લભેય્યાથ ભગવતો સમ્મુખા [ભગવતો સન્તિકે (સ્યા॰)] ધમ્મિં કથં સવનાયા''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો ચમ્પેય્યકા ઉપાસકા આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પટિસ્સુત્વા ઉટ્ઠાયાસના આયસ્મન્તં સારિપુત્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કમિંસુ.

અથ ખો ચમ્પેય્યકા ઉપાસકા તદહુપોસથે યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો તેહિ ચમ્પેય્યકેહિ ઉપાસકેહિ સદ્ધિં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ –

''સિયા નુ ખો, ભન્તે, ઇધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં; સિયા પન, ભન્તે, ઇધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ? ''સિયા, સારિપુત્ત, ઇધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં; સિયા પન, સારિપુત્ત, ઇધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. ''કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં; કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ?

''ઇધ, સારિપુત્ત, એકચ્ચો સાપેખો [સાપેક્ખો (સ્યા॰)] દાનં દેતિ, પતિબદ્ધચિત્તો [પતિબન્ધચિત્તો (ક॰)] દાનં દેતિ, સન્નિધિપેખો દાનં દેતિ, 'ઇમં પેચ્ચ પરિભુઞ્જિસ્સામી'તિ દાનં દેતિ. સો તં દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. તં કિં મઞ્ઞસિ, સારિપુત્ત, દદેય્ય ઇધેકચ્ચો એવરૂપં દાન''ન્તિ? ''એવં, ભન્તે''.

''તત્ર, સારિપુત્ત, ય્વાયં સાપેખો દાનં દેતિ , પતિબદ્ધચિત્તો દાનં દેતિ, સન્નિધિપેખો દાનં દેતિ, 'ઇમં પેચ્ચ પરિભુઞ્જિસ્સામી'તિ દાનં દેતિ. સો તં દાનં દત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. સો તં કમ્મં ખેપેત્વા તં ઇદ્ધિં તં યસં તં આધિપચ્ચં આગામી હોતિ આગન્તા ઇત્થત્તં.

''ઇધ પન, સારિપુત્ત, એકચ્ચો ન હેવ ખો સાપેખો દાનં દેતિ, ન પતિબદ્ધચિત્તો દાનં દેતિ, ન સન્નિધિપેખો દાનં દેતિ, ન 'ઇમં પેચ્ચ પરિભુઞ્જિસ્સામી'તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો 'સાહુ દાન'ન્તિ દાનં દેતિ...પે॰... નપિ 'સાહુ દાન'ન્તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો 'દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં પિતુપિતામહેહિ ન અરહામિ પોરાણં કુલવંસં હાપેતુ'ન્તિ દાનં દેતિ...પે॰... નપિ 'દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં પિતુપિતામહેહિ ન અરહામિ પોરાણં કુલવંસં હાપેતુ'ન્તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો 'અહં પચામિ, ઇમે ન પચન્તિ, નારહામિ પચન્તો અપચન્તાનં દાનં અદાતુ'ન્તિ દાનં દેતિ...પે॰... નપિ 'અહં પચામિ, ઇમે ન પચન્તિ, નારહામિ પચન્તો અપચન્તાનં દાનં અદાતુ'ન્તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો 'યથા તેસં પુબ્બકાનં ઇસીનં તાનિ મહાયઞ્ઞાનિ અહેસું, સેય્યથિદં – અટ્ઠકસ્સ વામકસ્સ વામદેવસ્સ

વેસ્સામિત્તસ્સ યમદગ્ગિનો અઙ્ગીરસસ્સ ભારદ્વાજસ્સ વાસેટ્ઠસ્સ કસ્સપસ્સ ભગુનો, એવં મે અયં દાનસંવિભાગો ભવિસ્સતી'તિ દાનં દેતિ...પે॰... નપિ 'યથા તેસં પુબ્બકાનં ઇસીનં તાનિ મહાયઞ્ઞાનિ અહેસું, સેય્યથિદં – અટ્ઠકસ્સ વામકસ્સ વામદેવસ્સ વેસ્સામિત્તસ્સ યમદગ્ગિનો અઙ્ગીરસસ્સ ભારદ્વાજસ્સ વાસેટ્ઠસ્સ કસ્સપસ્સ ભગુનો, એવં મે અયં દાનસંવિભાગો ભવિસ્સતી'તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો 'ઇમં મે દાનં દદતો ચિત્તં પસીદતિ, અત્તમનતા સોમનસ્સં ઉપજાયતી'તિ દાનં દેતિ...પે॰... નપિ 'ઇમં મે દાનં દદતો ચિત્તં પસીદતિ, અત્તમનતા સોમનસ્સં ઉપજાયતી'તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો ચિત્તાલઙ્કારચિત્તપરિક્ખારં દાનં દેતિ. સો તં દાનં દેતિ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા અન્નં પાનં વત્થં યાનં માલાગન્ધવિલેપનં સેય્યાવસથપદીપેય્યં. તં કિં મઞ્ઞસિ, સારિપુત્ત, દદેય્ય ઇધેકચ્ચો એવરૂપં દાન''ન્તિ? ''એવં, ભન્તે''.

''તત્ર, સારિપુત્ત, ય્વાયં ન હેવ [નહેવ ખો (સી॰ સ્યા॰)] સાપેખો દાનં દેતિ; ન પતિબદ્ધચિત્તો દાનં દેતિ; ન સન્નિધિપેખો દાનં દેતિ; ન 'ઇમં પેચ્ચ પરિભુઞ્જિસ્સામી'તિ દાનં દેતિ; નપિ 'સાહુ દાન'ન્તિ દાનં દેતિ; નપિ 'દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બં પિતુપિતામહેહિ ન અરહામિ પોરાણં કુલવંસં હાપેતુ'ન્તિ દાનં દેતિ; નપિ 'અહં પચામિ, ઇમે ન પચન્તિ, નારહામિ પચન્તો અપચન્તાનં દાનં અદાતુ'ન્તિ દાનં દેતિ; નપિ 'યથા તેસં પુબ્બકાનં ઇસીનં તાનિ મહાયઞ્ઞાનિ અહેસું, સેય્યથિદં – અટ્ઠકસ્સ વામકસ્સ વામદેવસ્સ વેસ્સામિત્તસ્સ યમદગ્ગિનો અઙ્ગીરસસ્સ ભારદ્વાજસ્સ વાસેટ્ઠસ્સ કસ્સપસ્સ ભગુનો, એવં મે અયં દાનસંવિભાગો ભવિસ્સતી'તિ દાનં દેતિ; નપિ 'ઇમં મે દાનં દદતો ચિત્તં પસીદતિ, અત્તમનતા સોમનસ્સં ઉપજાયતી'તિ દાનં દેતિ; અપિ ચ ખો ચિત્તાલઙ્કારચિત્તપરિક્ખારં દાનં દેતિ. સો તં દાનં દત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતિ. સો તં કમ્મં ખેપેત્વા તં ઇદ્ધિં તં યસં તં આધિપચ્ચં અનાગામી હોતિ અનાગન્તા ઇત્થત્તં. અયં ખો, સારિપુત્ત, હેતુ અયં પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં. અયં પન, સારિપુત્ત, હેતુ અયં પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચસ્સ તાદિસંયેવ દાનં દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસ''ન્તિ. નવમં.

૧૦. નન્દમાતાસુત્તં

૫૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ મહામોગ્ગલ્લાનો દક્ખિણાગિરિસ્મિં ચારિકં ચરન્તિ મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં. તેન ખો પન સમયેન વેળુકણ્ડકી [વેળુકણ્ડકી (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૬.૩૭; ૨.૧૩૪; સં॰ નિ॰ ૨.૧૭૩ પસ્સિતબ્બં] નન્દમાતા ઉપાસિકા રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય પારાયનં [ચૂળનિ॰ પારાયનવગ્ગ, વત્થુગાથા] સરેન ભાસતિ.

તેન ખો પન સમયેન વેસ્સવણો મહારાજા ઉત્તરાય દિસાય દક્ખિણં દિસં ગચ્છતિ કેનચિદેવ કરણીયેન. અસ્સોસિ ખો વેસ્સવણો મહારાજા નન્દમાતાય ઉપાસિકાય પારાયનં સરેન ભાસન્તિયા, સુત્વા કથાપરિયોસાનં આગમયમાનો અટ્ઠાસિ.

અથ ખો નન્દમાતા ઉપાસિકા પારાયનં સરેન ભાસિત્વા તુણ્હી અહોસિ. અથ ખો વેસ્સવણો મહારાજા નન્દમાતાય ઉપાસિકાય કથાપરિયોસાનં વિદિત્વા અબ્ભાનુમોદિ – ''સાધુ ભગિનિ, સાધુ ભગિની''તિ! ''કો પનેસો, ભદ્રમુખા''તિ? ''અહં તે, ભગિનિ, ભાતા વેસ્સવણો, મહારાજા''તિ. ''સાધુ, ભદ્રમુખ, તેન હિ યો મે અયં ધમ્મપરિયાયો ભણિતો ઇદં તે હોતુ આતિથેય્ય''ન્તિ. ''સાધુ, ભગિનિ, એતઞ્ચેવ મે હોતુ આતિથેય્યં. સ્વેવ [સ્વે ચ (સી॰)] સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપ્પમુખો ભિક્ખુસઙ્ઘો અકતપાતરાસો વેળુકણ્ડકં આગમિસ્સતિ, તઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘં

પરિવિસિત્વા મમ દક્ખિણં આદિસેય્યાસિ. એતઞ્ચેવ [એવઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰), એતઞ્ચ (?)] મે ભવિસ્સતિ આતિથેય્ય’’ન્તિ.

અથ ખો નન્દમાતા ઉપાસિકા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન સકે નિવેસને પણીતં ખાદનીયં ભોજનીયં પટિયાદાપેસિ. અથ ખો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપ્પમુખો ભિક્ખુસઙ્ઘો અકતપાતરાસો યેન વેળુકણ્ડકો તદવસરિ. અથ ખો નન્દમાતા ઉપાસિકા અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ કાલં આરોચેહિ – ‘કાલો, ભન્તે, અય્યાય નન્દમાતુયા નિવેસને નિટ્ઠિતં ભત્ત’’’ન્તિ. ‘‘એવં, અય્યે’’તિ ખો સો પુરિસો નન્દમાતાય ઉપાસિકાય પટિસ્સુત્વા આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ કાલં આરોચેસિ – ‘‘કાલો, ભન્તે, અય્યાય નન્દમાતુયા નિવેસને નિટ્ઠિતં ભત્ત’’ન્તિ. અથ ખો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપ્પમુખો ભિક્ખુસઙ્ઘો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન નન્દમાતાય ઉપાસિકાય નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો નન્દમાતા ઉપાસિકા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન સહત્થા સન્તપ્પેસિ સમ્પવારેસિ.

અથ ખો નન્દમાતા ઉપાસિકા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો નન્દમાતરં ઉપાસિકં આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ – ‘‘કો પન તે, નન્દમાતે, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ અબ્ભાગમનં આરોચેસી’’તિ?

‘‘ઇધાહં, ભન્તે , રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય પારાયનં સરેન ભાસિત્વા તુણ્હી અહોસિં. અથ ખો, ભન્તે, વેસ્સવણો મહારાજા મમ કથાપરિયોસાનં વિદિત્વા અબ્ભાનુમોદિ – ‘સાધુ, ભગિનિ, સાધુ, ભગિની’તિ! ‘કો પનેસો, ભદ્રમુખા’તિ? ‘અહં તે, ભગિનિ, ભાતા વેસ્સવણો, મહારાજા’તિ. ‘સાધુ, ભદ્રમુખ, તેન હિ યો મે અયં ધમ્મપરિયાયો ભણિતો ઇદં તે હોતુ આતિથેય્ય’ન્તિ. ‘સાધુ, ભગિનિ, એતઞ્ચેવ મે હોતુ આતિથેય્યં. સ્વેવ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપ્પમુખો ભિક્ખુસઙ્ઘો અકતપાતરાસો વેળુકણ્ડકં આગમિસ્સતિ, તઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિવિસિત્વા મમ દક્ખિણં આદિસેય્યાસિ. એતઞ્ચેવ [એતઞ્ચ (સી॰), એવઞ્ચ (સ્યા॰)] મે ભવિસ્સતિ આતિથેય્ય’ન્તિ. યદિદં [યમિદં (મ॰ નિ॰ ૧.૩૬૩)], ભન્તે, દાને [પુઞ્ઞં હિ તં (સી॰), પુઞ્ઞં પુઞ્ઞમહિતં (સ્યા॰), પુઞ્ઞં વા પુઞ્ઞમહં વા (પી॰), પુઞ્ઞં વા પુઞ્ઞમહી વા (ક॰)] પુઞ્ઞઞ્ચ પુઞ્ઞમહી ચ તં [પુઞ્ઞં હિ તં (સી॰), પુઞ્ઞં પુઞ્ઞમહિતં (સ્યા॰), પુઞ્ઞં વા પુઞ્ઞમહં વા (પી॰), પુઞ્ઞં વા પુઞ્ઞમહી વા (ક॰)] વેસ્સવણસ્સ મહારાજસ્સ સુખાય હોતૂ’’તિ.

‘‘અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે! યત્ર હિ નામ વેસ્સવણેન મહારાજેન એવંમહિદ્ધિકેન એવંમહેસક્ખેન દેવપુત્તેન સમ્મુખા સલ્લપિસ્સસી’’તિ.

‘‘ન ખો મે, ભન્તે, એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. ઇધ મે, ભન્તે, નન્દો નામ એકપુત્તકો પિયો મનાપો. તં રાજાનો કિસ્મિઞ્ચિદેવ પકરણે ઓકસ્સ પસય્હ જીવિતા વોરોપેસું. તસ્મિં ખો પનાહં, ભન્તે, દારકે ગહિતે વા ગય્હમાને વા વધે વા વજ્ઝમાને વા હતે વા હઞ્ઞમાને વા નાભિજાનામિ ચિત્તસ્સ અઞ્ઞથત્ત’’ન્તિ. ‘‘અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં નન્દમાતે! યત્ર હિ નામ ચિત્તુપ્પાદમ્પિ [ચિત્તુપ્પાદમત્તમ્પિ (સ્યા॰)] પરિસોધેસ્સસી’’તિ.

‘‘ન ખો મે, ભન્તે , એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. ઇધ મે, ભન્તે, સામિકો કાલઙ્કતો અઞ્ઞતરં યક્ખયોનિં ઉપપન્નો. સો મે તેનેવ પુરિમેન અત્તભાવેન ઉદ્દસ્સેસિ. ન ખો

પનાહં, ભન્તે, અભિજાનામિ તતોનિદાનં ચિત્તસ્સ અઞ્ઞથત્ત''ન્તિ. ''અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે! યત્ર હિ નામ ચિત્તુપ્પાદમ્પિ પરિસોધેસ્સસી''તિ.

''ન ખો મે, ભન્તે, એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. યતોહં, ભન્તે, સામિકસ્સ દહરસ્સેવ દહરા આનીતા નાભિજાનામિ સામિકં મનસાપિ અતિચરિતા [અતિચરિતું (સ્યા॰), અતિચારિત્તં (ક॰)], કુતો પન કાયેના''તિ! ''અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે! યત્ર હિ નામ ચિત્તુપ્પાદમ્પિ પરિસોધેસ્સસી''તિ.

''ન ખો મે, ભન્તે, એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. યદાહં, ભન્તે, ઉપાસિકા પટિદેસિતા નાભિજાનામિ કિઞ્ચિ સિક્ખાપદં સઞ્ચિચ્ચ વીતિક્કમિતા''તિ. ''અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે''તિ!

''ન ખો મે, ભન્તે, એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. ઇધાહં, ભન્તે, યાવદેવ [યાવદેવ (સી॰ સ્યા॰) સં॰ નિ॰ ૨.૧૫૨ પાળિ ચ અટ્ઠકથાટીકા ચ પસ્સિતબ્બા] આકઙ્ખામિ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ. પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખિકા ચ વિહરામિ સતા ચ સમ્પજાના સુખઞ્ચ કાયે પટિસંવેદેમિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરામી''તિ. ''અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે''તિ!

''ન ખો મે, ભન્તે, એસેવ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. અત્થિ મે અઞ્ઞોપિ અચ્છરિયો અબ્ભુતો ધમ્મો. યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા દેસિતાનિ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ નાહં તેસં કિઞ્ચિ અત્તનિ અપ્પહીનં સમનુપસ્સામી''તિ. ''અચ્છરિયં, નન્દમાતે, અબ્ભુતં, નન્દમાતે''તિ!

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો નન્દમાતરં ઉપાસિકં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામીતિ. દસમં.

મહાયઞ્ઞવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઠિતિ ચ પરિક્ખારં દ્વે, અગ્ગી સઞ્ઞા ચ દ્વે પરા;
મેથુના સંયોગો દાનં, નન્દમાતેન તે દસાતિ.

પઠમપણ્ણાસકં સમત્તં.

૬. અબ્યાકતવગ્ગો

૧. અબ્યાકતસુત્તં

૫૪. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન સુતવતો અરિયસાવકસ્સ વિચિકિચ્છા નુપ્પજ્જતિ અબ્યાકતવત્થૂસૂ’’તિ?

‘‘દિટ્ઠિનિરોધા ખો, ભિક્ખુ, સુતવતો અરિયસાવકસ્સ વિચિકિચ્છા નુપ્પજ્જતિ અબ્યાકતવત્થૂસુ. ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, દિટ્ઠિગતમેતં; ‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, દિટ્ઠિગતમેતં; ‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, દિટ્ઠિગતમેતં; ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, દિટ્ઠિગતમેતં. અસ્સુતવા, ભિક્ખુ, પુથુજ્જનો દિટ્ઠિં નપ્પજાનાતિ, દિટ્ઠિસમુદયં નપ્પજાનાતિ, દિટ્ઠિનિરોધં નપ્પજાનાતિ, દિટ્ઠિનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનાતિ. તસ્સ સા દિટ્ઠિ પવડ્ઢતિ, સો ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ.

‘‘સુતવા ચ ખો, ભિક્ખુ, અરિયસાવકો દિટ્ઠિં પજાનાતિ, દિટ્ઠિસમુદયં પજાનાતિ, દિટ્ઠિનિરોધં પજાનાતિ, દિટ્ઠિનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનાતિ. તસ્સ સા દિટ્ઠિ નિરુજ્ઝતિ, સો પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ. એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન બ્યાકરોતિ; ‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન બ્યાકરોતિ; ‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન બ્યાકરોતિ; ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન બ્યાકરોતિ. એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં એવં અબ્યાકરણધમ્મો હોતિ અબ્યાકતવત્થૂસુ . એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં ન છમ્ભતિ, ન કમ્પતિ, ન વેધતિ, ન સન્તાસં આપજ્જતિ અબ્યાકતવત્થૂસુ.

‘‘‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, તણ્હાગતમેતં...પે॰... સઞ્ઞાગતમેતં ...પે॰... મઞ્ઞિતમેતં...પે॰... પપઞ્ચિતમેતં...પે॰... ઉપાદાનગતમેતં...પે॰... ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, વિપ્પટિસારો એસો; ‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, વિપ્પટિસારો એસો; ‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, વિપ્પટિસારો એસો; ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ ખો, ભિક્ખુ, વિપ્પટિસારો એસો. અસ્સુતવા, ભિક્ખુ, પુથુજ્જનો વિપ્પટિસારં નપ્પજાનાતિ, વિપ્પટિસારસમુદયં નપ્પજાનાતિ, વિપ્પટિસારનિરોધં નપ્પજાનાતિ, વિપ્પટિસારનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનાતિ. તસ્સ સો વિપ્પટિસારો પવડ્ઢતિ, સો ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ.

‘‘સુતવા ચ ખો, ભિક્ખુ, અરિયસાવકો વિપ્પટિસારં પજાનાતિ, વિપ્પટિસારસમુદયં પજાનાતિ, વિપ્પટિસારનિરોધં પજાનાતિ , વિપ્પટિસારનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનાતિ. તસ્સ સો વિપ્પટિસારો નિરુજ્ઝતિ, સો પરિમુચ્ચતિ જાતિયા...પે॰... દુક્ખસ્માતિ વદામિ. એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન બ્યાકરોતિ...પે॰... ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિપિ ન

બ્યાકરોતિ. એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં એવં અબ્યાકરણધમ્મો હોતિ અબ્યાકતવત્થૂસુ. એવં જાનં ખો, ભિક્ખુ, સુતવા અરિયસાવકો એવં પસ્સં ન છમ્ભતિ, ન કમ્પતિ, ન વેધતિ, ન સન્તાસં આપજ્જતિ અબ્યાકતવત્થૂસુ. અયં ખો, ભિક્ખુ, હેતુ અયં પચ્ચયો યેન સુતવતો અરિયસાવકસ્સ વિચિકિચ્છા નુપ્પજ્જતિ અબ્યાકતવત્થૂસૂ''તિ. પઠમં.

૨. પુરિસગતિસુત્તં

૫૫. ''સત્ત ચ [સત્ત (સી॰), સત્ત ચ ખો (ક॰)], ભિક્ખવે, પુરિસગતિયો દેસેસ્સામિ અનુપાદા ચ પરિનિબ્બાનં [પરિનિબ્બાણં (સી॰)]. તં સુણાથ , સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ – ''કતમા ચ, ભિક્ખવે, સત્ત પુરિસગતિયો?

''ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – 'નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સતિ ન મે ભવિસ્સતિ, યદત્થિ યં ભૂતં તં પજહામી'તિ ઉપેક્ખં પટિલભતિ. સો ભવે ન રજ્જતિ, સમ્ભવે ન રજ્જતિ, અત્થુત્તરિ પદં સન્તં સમ્મપ્પઞ્ઞાય પસ્સતિ. તઞ્ચ ખ્વસ્સ પદં ન સબ્બેન સબ્બં સચ્છિકતં હોતિ, તસ્સ ન સબ્બેન સબ્બં માનાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં ભવરાગાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે [દિવસસન્તત્તે (સી॰ સ્યા॰) મ॰ નિ॰ ૨.૧૫૪] અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – 'નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સતિ ન મે ભવિસ્સતિ, યદત્થિ યં ભૂતં તં પજહામી'તિ ઉપેક્ખં પટિલભતિ. સો ભવે ન રજ્જતિ, સમ્ભવે ન રજ્જતિ, અત્થુત્તરિ પદં સન્તં સમ્મપ્પઞ્ઞાય પસ્સતિ. તઞ્ચ ખ્વસ્સ પદં ન સબ્બેન સબ્બં સચ્છિકતં હોતિ, તસ્સ ન સબ્બેન સબ્બં માનાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં ભવરાગાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – 'નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સતિ ન મે ભવિસ્સતિ, યદત્થિ યં ભૂતં તં પજહામી'તિ ઉપેક્ખં પટિલભતિ. સો ભવે ન રજ્જતિ, સમ્ભવે ન રજ્જતિ, અત્થુત્તરિ પદં સન્તં સમ્મપ્પઞ્ઞાય પસ્સતિ. તઞ્ચ ખ્વસ્સ પદં ન સબ્બેન સબ્બં સચ્છિકતં હોતિ, તસ્સ ન સબ્બેન સબ્બં માનાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં ભવરાગાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા...પે॰... સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા...પે॰... સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા અનુપહચ્ચ તલં નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા...પે॰... સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા ઉપહચ્ચ તલં નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા પરિત્તે તિણપુઞ્જે વા કટ્ઠપુઞ્જે વા નિપતેય્ય. સા તત્થ અગ્ગિમ્પિ જનેય્ય, ધૂમમ્પિ જનેય્ય, અગ્ગિમ્પિ જનેત્વા ધૂમમ્પિ જનેત્વા તમેવ પરિત્તં તિણપુઞ્જં વા કટ્ઠપુઞ્જં વા પરિયાદિયિત્વા અનાહારા નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા વિપુલે તિણપુઞ્જે વા કટ્ઠપુઞ્જે વા નિપતેય્ય. સા તત્થ અગ્ગિમ્પિ જનેય્ય, ધૂમમ્પિ જનેય્ય, અગ્ગિમ્પિ જનેત્વા ધૂમમ્પિ જનેત્વા તમેવ વિપુલં તિણપુઞ્જં વા કટ્ઠપુઞ્જં વા પરિયાદિયિત્વા અનાહારા નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – ‘નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સતિ ન મે ભવિસ્સતિ, યદત્થિ યં ભૂતં તં પજહામી’તિ ઉપેક્ખં પટિલભતિ. સો ભવે ન રજ્જતિ, સમ્ભવે ન રજ્જતિ, અત્થુત્તરિ પદં સન્તં સમ્મપઞ્ઞાય પસ્સતિ. તઞ્ચ ખ્વસ્સ પદં ન સબ્બેન સબ્બં સચ્છિકતં હોતિ, તસ્સ ન સબ્બેન સબ્બં માનાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં ભવરાગાનુસયો પહીનો હોતિ, ન સબ્બેન સબ્બં અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દિવસંસન્તત્તે અયોકપાલે હઞ્ઞમાને પપટિકા નિબ્બત્તિત્વા ઉપ્પતિત્વા મહન્તે તિણપુઞ્જે વા કટ્ઠપુઞ્જે વા નિપતેય્ય. સા તત્થ અગ્ગિમ્પિ જનેય્ય, ધૂમમ્પિ જનેય્ય, અગ્ગિમ્પિ જનેત્વા ધૂમમ્પિ જનેત્વા તમેવ મહન્તં તિણપુઞ્જં વા કટ્ઠપુઞ્જં વા પરિયાદિયિત્વા ગચ્છમ્પિ દહેય્ય [ડહેય્ય (અઞ્ઞત્થ)], દાયમ્પિ દહેય્ય, ગચ્છમ્પિ દહિત્વા દાયમ્પિ દહિત્વા હરિતન્તં વા પથન્તં વા [પન્થન્તં વા (સી॰) સ્યામપોત્થકે ઇદં ન દિસ્સતિ] સેલન્તં વા ઉદકન્તં વા રમણીયં વા ભૂમિભાગં આગમ્મ અનાહારા નિબ્બાયેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા…પે॰… સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુરિસગતિયો.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અનુપાદાપરિનિબ્બાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં પટિપન્નો હોતિ – ‘નો ચસ્સ નો ચ મે સિયા, ન ભવિસ્સતિ ન મે ભવિસ્સતિ, યદત્થિ યં ભૂતં તં પજહામી’તિ ઉપેક્ખં પટિલભતિ. સો ભવે ન રજ્જતિ, સમ્ભવે ન રજ્જતિ, અત્થુત્તરિ પદં સન્તં સમ્મપ્પઞ્ઞાય પસ્સતિ. તઞ્ચ ખ્વસ્સ પદં સબ્બેન સબ્બં સચ્છિકતં હોતિ, તસ્સ સબ્બેન સબ્બં માનાનુસયો પહીનો હોતિ, સબ્બેન સબ્બં ભવરાગાનુસયો પહીનો હોતિ, સબ્બેન સબ્બં

અવિજ્જાનુસયો પહીનો હોતિ. સો આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનુપાદાપરિનિબ્બાનં. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુરિસગતિયો અનુપાદા ચ પરિનિબ્બાન''ન્તિ. દુતિયં.

૩. તિસ્સબ્રહ્મસુત્તં

૫૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો દ્વે દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં ગિજ્ઝકૂટં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો એકા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ – ''એતા, ભન્તે, ભિક્ખુનિયો વિમુત્તા''તિ. અપરા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચ – ''એતા, ભન્તે, ભિક્ખુનિયો અનુપાદિસેસા સુવિમુત્તા''તિ. ઇદમવોચું તા દેવતા. સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. અથ ખો તા દેવતા ''સમનુઞ્ઞો સત્થા''તિ ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિંસુ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇમં, ભિક્ખવે, રત્તિં દ્વે દેવતા અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં ગિજ્ઝકૂટં ઓભાસેત્વા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો, ભિક્ખવે, એકા દેવતા મં એતદવોચ – 'એતા, ભન્તે, ભિક્ખુનિયો વિમુત્તા'તિ. અપરા દેવતા મં એતદવોચ – 'એતા, ભન્તે, ભિક્ખુનિયો અનુપાદિસેસા સુવિમુત્તા'તિ. ઇદમવોચું, ભિક્ખવે, તા દેવતા. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિંસૂ''તિ.

તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવતો અવિદૂરે નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ એતદહોસિ – ''કતમેસાનં ખો દેવાનં એવં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ? તેન ખો પન સમયેન તિસ્સો નામ ભિક્ખુ અધુનાકાલઙ્કતો અઞ્ઞતરં બ્રહ્મલોકં ઉપપન્નો હોતિ. તત્રાપિ નં એવં જાનન્તિ – ''તિસ્સો બ્રહ્મા મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો''તિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવં – ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અદ્દસા ખો તિસ્સો બ્રહ્મા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ – ''એહિ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન; સ્વાગતં, મારિસ મોગ્ગલ્લાન! ચિરસ્સં ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ઇમં પરિયાયમકાસિ , યદિદં ઇધાગમનાય. નિસીદ, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ઇદમાસનં પઞ્ઞત્ત''ન્તિ. નિસીદિ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો પઞ્ઞત્તે આસને. તિસ્સોપિ ખો બ્રહ્મા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો તિસ્સં બ્રહ્માનં આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો એતદવોચ – ''કતમેસાનં ખો, તિસ્સ , દેવાનં એવં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ? ''બ્રહ્મકાયિકાનં ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, દેવાનં એવં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ.

''સબ્બેસઞ્ઞેવ ખો, તિસ્સ, બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં એવં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ? ''ન ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, સબ્બેસં બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં એવં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ.

‘‘યે ખો તે, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, બ્રહ્મકાયિકા દેવા બ્રહ્મેન આયુના સન્તુટ્ઠા બ્રહ્મેન વણ્ણેન બ્રહ્મેન સુખેન બ્રહ્મેન યસેન બ્રહ્મેન આધિપતેય્યેન સન્તુટ્ઠા, તે ઉત્તરિ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ. તેસં ન એવં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’તિ. યે ચ ખો તે, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, બ્રહ્મકાયિકા દેવા બ્રહ્મેન આયુના અસન્તુટ્ઠા, બ્રહ્મેન વણ્ણેન બ્રહ્મેન સુખેન બ્રહ્મેન યસેન બ્રહ્મેન આધિપતેય્યેન અસન્તુટ્ઠા, તે ચ ઉત્તરિ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનન્તિ. તેસં એવં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’’’તિ.

‘‘ઇધ, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ ઉભતોભાગવિમુત્તો હોતિ. તમેનં તે દેવા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો આયસ્મા ઉભતોભાગવિમુત્તો. યાવસ્સ કાયો ઠસ્સતિ તાવ નં દક્ખન્તિ દેવમનુસ્સા. કાયસ્સ ભેદા ન નં દક્ખન્તિ દેવમનુસ્સા’તિ. એવમ્પિ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન , તેસં દેવાનં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’’’તિ.

‘‘ઇધ પન, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ પઞ્ઞાવિમુત્તો હોતિ. તમેનં તે દેવા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો આયસ્મા પઞ્ઞાવિમુત્તો. યાવસ્સ કાયો ઠસ્સતિ તાવ નં દક્ખન્તિ દેવમનુસ્સા. કાયસ્સ ભેદા ન નં દક્ખન્તિ દેવમનુસ્સા’તિ. એવમ્પિ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, તેસં દેવાનં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’’’તિ.

‘‘ઇધ પન, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ કાયસક્ખી હોતિ. તમેનં દેવા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો આયસ્મા કાયસક્ખી. અપ્પેવ નામ અયમાયસ્મા અનુલોમિકાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવમાનો કલ્યાણમિત્તે ભજમાનો ઇન્દ્રિયાનિ સમન્નાનયમાનો – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા’તિ. એવમ્પિ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, તેસં દેવાનં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’’’તિ.

‘‘ઇધ પન, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ દિટ્ઠિપ્પત્તો હોતિ…પે॰… સદ્ધાવિમુત્તો હોતિ…પે॰… ધમ્માનુસારી હોતિ. તમેનં તે દેવા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો આયસ્મા ધમ્માનુસારી . અપ્પેવ નામ અયમાયસ્મા અનુલોમિકાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવમાનો કલ્યાણમિત્તે ભજમાનો ઇન્દ્રિયાનિ સમન્નાનયમાનો – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા’તિ. એવમ્પિ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, તેસં દેવાનં ઞાણં હોતિ – ‘સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો’’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તિસ્સસ્સ બ્રહ્મુનો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવં – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો યાવતકો અહોસિ તિસ્સેન બ્રહ્મુના સદ્ધિં કથાસલ્લાપો તં સબ્બં ભગવતો આરોચેસિ.

‘‘ન હિ પન તે, મોગ્ગલ્લાન, તિસ્સો બ્રહ્મા સત્તમં અનિમિત્તવિહારિં પુગ્ગલં દેસેતિ’’. ‘‘એતસ્સ, ભગવા, કાલો; એતસ્સ, સુગત, કાલો! યં ભગવા સત્તમં અનિમિત્તવિહારિં પુગ્ગલં દેસેય્ય. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ

ધારેસ્સન્તી''તિ. ''તેન હિ, મોગ્ગલ્લાન, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''ઇધ, મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ સબ્બનિમિત્તાનં અમનસિકારા અનિમિત્તં ચેતોસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. તમેનં તે દેવા એવં જાનન્તિ – 'અયં ખો આયસ્મા સબ્બનિમિત્તાનં અમનસિકારા અનિમિત્તં ચેતોસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અપ્પેવ નામ અયમાયસ્મા અનુલોમિકાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવમાનો કલ્યાણમિત્તે ભજમાનો ઇન્દ્રિયાનિ સમન્નાનયમાનો – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા'તિ. એવં ખો, મોગ્ગલ્લાન, તેસં દેવાનં ઞાણં હોતિ – 'સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસોતિ, અનુપાદિસેસે વા અનુપાદિસેસો'''તિ. તતિયં.

૪. સીહસેનાપતિસુત્તં

૫૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો સીહો સેનાપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''સક્કા નુ ખો, ભન્તે, સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં પઞ્ઞાપેતુ''ન્તિ?

''તેન હિ, સીહ, તઞ્ઞેવેત્થ પટિપુચ્છિસ્સામિ, યથા તે ખમેય્ય તથા નં બ્યાકરેય્યાસિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, ઇધ દ્વે પુરિસા – એકો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, એકો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો. તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કં નુ ખો [કિં નુ ખો (ક॰)] અરહન્તો પઠમં અનુકમ્પન્તા અનુકમ્પેય્યું – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ?

''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિન્તં [કિન્તિ (ક॰)] અરહન્તો પઠમં અનુકમ્પન્તા અનુકમ્પિસ્સન્તિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો તંયેવ અરહન્તો પઠમં અનુકમ્પન્તા અનુકમ્પેય્યું''.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કં નુ ખો અરહન્તો પઠમં ઉપસઙ્કમન્તા ઉપસઙ્કમેય્યું – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિન્તં અરહન્તો પઠમં ઉપસઙ્કમન્તા ઉપસઙ્કમિસ્સન્તિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો તંયેવ અરહન્તો પઠમં ઉપસઙ્કમન્તા ઉપસઙ્કમેય્યું''.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કસ્સ નુ ખો અરહન્તો પઠમં પટિગ્ગણ્હન્તા પટિગ્ગણ્હેય્યું – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિન્તં તસ્સ અરહન્તો પઠમં પટિગ્ગણ્હન્તા પટિગ્ગણ્હિસ્સન્તિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો તસ્સેવ અરહન્તો પઠમં પટિગ્ગણ્હન્તા પટિગ્ગણ્હેય્યું'''.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કસ્સ નુ ખો અરહન્તો પઠમં ધમ્મં દેસેન્તા દેસેય્યું – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો

અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિન્તં તસ્સ અરહન્તો પઠમં ધમ્મં દેસેન્તા દેસેસ્સન્તિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો તસ્સેવ અરહન્તો પઠમં ધમ્મં દેસેન્તા દેસેય્યું'' .

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કસ્સ નુ ખો કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છેય્ય – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિન્તં તસ્સ કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છિસ્સતિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો તસ્સેવ કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છેય્ય''.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કો નુ ખો યંયદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમેય્ય, યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં વિસારદો ઉપસઙ્કમેય્ય અમઙ્કુભૂતો – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિં સો યંયદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમિસ્સતિ, યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં વિસારદો ઉપસઙ્કમિસ્સતિ અમઙ્કુભૂતો! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો સો યંયદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમેય્ય, યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં વિસારદો ઉપસઙ્કમેય્ય અમઙ્કુભૂતો''.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, સીહ, કો નુ ખો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય – 'યો વા સો પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, યો વા સો પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો'''તિ ? ''યો સો, ભન્તે, પુરિસો અસ્સદ્ધો મચ્છરી કદરિયો પરિભાસકો, કિં સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિસ્સતિ! યો ચ ખો સો, ભન્તે, પુરિસો સદ્ધો દાનપતિ અનુપ્પદાનરતો સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્ય''.

''યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા સન્દિટ્ઠિકાનિ દાનફલાનિ અક્ખાતાનિ, નાહં એત્થ ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામિ. અહમ્પિ એતાનિ જાનામિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ, મં અરહન્તો પઠમં અનુકમ્પન્તા અનુકમ્પન્તિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ, મં અરહન્તો પઠમં ઉપસઙ્કમન્તા ઉપસઙ્કમન્તિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ, મય્હં અરહન્તો પઠમં પટિગ્ગણ્હન્તા પટિગ્ગણ્હન્તિ . અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ, મય્હં અરહન્તો પઠમં ધમ્મં દેસેન્તા દેસેન્તિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ, મય્હં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – 'સીહો સેનાપતિ દાયકો કારકો સઙ્ઘુપટ્ઠાકો'તિ . અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ યંયદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમામિ, યદિ ખત્તિયપરિસં...પે॰... યદિ સમણપરિસં વિસારદો ઉપસઙ્કમામિ અમઙ્કુભૂતો. યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા સન્દિટ્ઠિકાનિ દાનફલાનિ અક્ખાતાનિ, નાહં એત્થ ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામિ. અહમ્પિ એતાનિ જાનામિ. યઞ્ચ ખો મં, ભન્તે, ભગવા એવમાહ – 'દાયકો, સીહ, દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતી'તિ . એતાહં ન જાનામિ, એત્થ ચ પનાહં, ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામી''તિ. ''એવમેતં, સીહ ; એવમેતં, સીહ! દાયકો, સીહ, દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતી''તિ. ચતુત્થં.

૫. અરક્ખેય્યસુત્તં

૫૮. ''ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરક્ખેય્યાનિ, તીહિ ચ અનુપવજ્જો. કતમાનિ ચત્તારિ તથાગતસ્સ અરક્ખેય્યાનિ? પરિસુદ્ધકાયસમાચારો, ભિક્ખવે, તથાગતો; નત્થિ તથાગતસ્સ કાયદુચ્ચરિતં યં

તથાગતો રક્ખેય્ય – ‘મા મે ઇદં પરો અઞ્ઞાસી’તિ. પરિસુદ્ધવચીસમાચારો, ભિક્ખવે, તથાગતો; નત્થિ તથાગતસ્સ વચીદુચ્ચરિતં યં તથાગતો રક્ખેય્ય – ‘મા મે ઇદં પરો અઞ્ઞાસી’તિ. પરિસુદ્ધમનોસમાચારો, ભિક્ખવે, તથાગતો; નત્થિ તથાગતસ્સ મનોદુચ્ચરિતં યં તથાગતો રક્ખેય્ય – ‘મા મે ઇદં પરો અઞ્ઞાસી’તિ. પરિસુદ્ધાજીવો, ભિક્ખવે, તથાગતો; નત્થિ તથાગતસ્સ મિચ્છાઆજીવો યં તથાગતો રક્ખેય્ય – ‘મા મે ઇદં પરો અઞ્ઞાસી’તિ. ઇમાનિ ચત્તારિ તથાગતસ્સ અરક્ખેય્યાનિ.

‘‘કતમેહિ તીહિ અનુપવજ્જો? સ્વાક્ખાતધમ્મો , ભિક્ખવે, તથાગતો. તત્ર વત મં સમણો વા બ્રાહ્મણો વા દેવો વા મારો વા બ્રહ્મા વા કોચિ વા લોકસ્મિં સહધમ્મેન પટિચોદેસ્સતિ – ‘ઇતિપિ ત્વં ન સ્વાક્ખાતધમ્મો’તિ. નિમિત્તમેતં, ભિક્ખવે, ન સમનુપસ્સામિ. એતમહં [એતંપહં (સી॰ સ્યા॰)], ભિક્ખવે , નિમિત્તં અસમનુપસ્સન્તો ખેમપ્પત્તો અભયપ્પત્તો વેસારજ્જપ્પત્તો વિહરામિ.

‘‘સુપઞ્ઞત્તા ખો પન મે, ભિક્ખવે, સાવકાનં નિબ્બાનગામિની પટિપદા. યથાપટિપન્ના મમ સાવકા આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ. તત્ર વત મં સમણો વા બ્રાહ્મણો વા દેવો વા મારો વા બ્રહ્મા વા કોચિ વા લોકસ્મિં સહધમ્મેન પટિચોદેસ્સતિ – ‘ઇતિપિ તે ન સુપઞ્ઞત્તા સાવકાનં નિબ્બાનગામિની પટિપદા. યથાપટિપન્ના તવ સાવકા આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’તિ. નિમિત્તમેતં, ભિક્ખવે, ન સમનુપસ્સામિ . એતમહં, ભિક્ખવે, નિમિત્તં અસમનુપસ્સન્તો ખેમપ્પત્તો અભયપ્પત્તો વેસારજ્જપ્પત્તો વિહરામિ.

‘‘અનેકસતા ખો પન મે, ભિક્ખવે, સાવકપરિસા આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ. તત્ર વત મં સમણો વા બ્રાહ્મણો વા દેવો વા મારો વા બ્રહ્મા વા કોચિ વા લોકસ્મિં સહધમ્મેન પટિચોદેસ્સતિ – ‘ઇતિપિ તે ન અનેકસતા સાવકપરિસા આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’તિ. નિમિત્તમેતં, ભિક્ખવે, ન સમનુપસ્સામિ. એતમહં, ભિક્ખવે, નિમિત્તં અસમનુપસ્સન્તો ખેમપ્પત્તો અભયપ્પત્તો વેસારજ્જપ્પત્તો વિહરામિ. ઇમેહિ તીહિ અનુપવજ્જો.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ તથાગતસ્સ અરક્ખેય્યાનિ, ઇમેહિ ચ તીહિ અનુપવજ્જો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. કિમિલસુત્તં

૫૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કિમિલાયં વિહરતિ નિચુલવને [વેળુવને (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૫.૨૦૨; ૭.૪૦]. અથ ખો આયસ્મા કિમિલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા કિમિલો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતી’’તિ?

‘‘ઇધ , કિમિલ, તથાગતે પરિનિબ્બુતે ભિક્ખૂ ભિક્ખુનિયો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો સત્થરિ અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, ધમ્મે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, સઙ્ઘે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, સિક્ખાય અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, સમાધિસ્મિં અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, અપ્પમાદે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, પટિસન્થારે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા. અયં ખો, કિમિલ, હેતુ અયં પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતી’’તિ.

‘‘કો પન, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી’’તિ? ‘‘ઇધ, કિમિલ, તથાગતે પરિનિબ્બુતે ભિક્ખૂ ભિક્ખુનિયો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો સત્થરિ સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, ધમ્મે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, સઙ્ઘે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, સિક્ખાય સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, સમાધિસ્મિં સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, અપ્પમાદે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, પટિસન્થારે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા. અયં ખો, કિમિલ, હેતુ અયં પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સત્તધમ્મસુત્તં

૬૦. ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય. કતમેહિ સત્તહિ ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, સીલવા હોતિ, બહુસ્સુતો હોતિ, પટિસલ્લીનો હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, સતિમા હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યા’’તિ. સત્તમં.

૮. પચલાયમાનસુત્તં

૬૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ભગ્ગેસુ વિહરતિ સુસુમારગિરે ભેસકળાવને મિગદાયે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો મગધેસુ કલ્લવાળપુત્તગામે [કલ્લવાલમુત્તગામે (સ્યા॰)] પચલાયમાનો નિસિન્નો હોતિ. અદ્દસા ખો ભગવા દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં મગધેસુ કલ્લવાળપુત્તગામે પચલાયમાનં નિસિન્નં. દિસ્વા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવં – ભગ્ગેસુ સુસુમારગિરે ભેસકળાવને મિગદાયે અન્તરહિતો મગધેસુ કલ્લવાળપુત્તગામે આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. નિસજ્જ ખો ભગવા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ –

‘‘પચલાયસિ નો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, પચલાયસિ નો ત્વં, મોગ્ગલ્લાના’’તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’ . ‘‘તસ્માતિહ, મોગ્ગલ્લાન, યથાસઞ્ઞિસ્સ તે વિહરતો તં મિદ્ધં ઓક્કમતિ, તં સઞ્ઞં મા મનસાકાસિ [મા મનસિકાસિ (સી॰), મનસિ કરેય્યાસિ (સ્યા॰), મનસાકાસિ (ક॰)], તં સઞ્ઞં મા બહુલમકાસિ [તં સઞ્ઞં બહુલં કરેય્યાસિ (સ્યા॰), તં સઞ્ઞં બહુલમકાસિ (ક॰)]. ઠાનં ખો પનેતં, મોગ્ગલ્લાન, વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ’’.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેય્યાસિ અનુવિચારેય્યાસિ, મનસા અનુપેક્ખેય્યાસિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરેય્યાસિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, ઉભો કણ્ણસોતાનિ આવિઞ્છેય્યાસિ [આવિઞ્જેય્યાસિ (સી॰ સ્યા॰)], પાણિના ગત્તાનિ અનુમજ્જેય્યાસિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં

મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, ઉદ્ધાયાસના ઉદકેન અક્ખીનિ અનુમજ્જિત્વા [પનિઞ્જિત્વા (ક॰)] દિસા અનુવિલોકેય્યાસિ , નક્ખત્તાનિ તારકરૂપાનિ ઉલ્લોકેય્યાસિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, આલોકસઞ્ઞં મનસિ કરેય્યાસિ, દિવાસઞ્ઞં અધિટ્ઠહેય્યાસિ – યથા દિવા તથા રત્તિં યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન [વિવટ્ટેન (સ્યા॰), મિદ્ધવિગતેન (ક॰)] ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેય્યાસિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, પચ્છાપુરેસઞ્ઞી [પચ્છાપુરે તથાસઞ્ઞી (કત્થચિ)] ચઙ્કમં અધિટ્ઠહેય્યાસિ અન્તોગતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ અબહિગતેન માનસેન. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ યં તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ.

‘‘નો ચે તે એવં વિહરતો તં મિદ્ધં પહીયેથ, તતો ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, દક્ખિણેન પસ્સેન સીહસેય્યં કપ્પેય્યાસિ પાદે પાદં અચ્ચાધાય સતો સમ્પજાનો ઉટ્ઠાનસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા. પટિબુદ્ધેન ચ [પટિબુદ્ધેનેવ (સ્યા॰)] તે, મોગ્ગલ્લાન, ખિપ્પઞ્ઞેવ પચ્ચુટ્ઠાતબ્બં – ‘ન સેય્યસુખં ન પસ્સસુખં ન મિદ્ધસુખં અનુયુત્તો વિહરિસ્સામી’તિ. એવઞ્હિ તે, મોગ્ગલ્લાન, સિક્ખિતબ્બં.

‘‘તસ્માતિહ, મોગ્ગલ્લાન, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘ન ઉચ્ચાસોણ્ડં પગ્ગહેત્વા કુલાનિ ઉપસઙ્કમિસ્સામી’તિ. એવઞ્હિ તે, મોગ્ગલ્લાન, સિક્ખિતબ્બં. સચે, મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ ઉચ્ચાસોણ્ડં પગ્ગહેત્વા કુલાનિ ઉપસઙ્કમતિ, સન્તિ હિ, મોગ્ગલ્લાન, કુલેસુ કિચ્ચકરણીયાનિ. યેહિ મનુસ્સા આગતં ભિક્ખું ન મનસિ કરોન્તિ, તત્ર ભિક્ખુસ્સ એવં હોતિ – ‘કોસુ નામ ઇદાનિ મં ઇમસ્મિં કુલે પરિભિન્દિ, વિરત્તરૂપા દાનિમે મયિ મનુસ્સા’તિ. ઇતિસ્સ અલાભેન મઙ્કુભાવો, મઙ્કુભૂતસ્સ ઉદ્ધચ્ચં, ઉદ્ધતસ્સ અસંવરો, અસંવુતસ્સ આરા ચિત્તં સમાધિમ્હા.

‘‘તસ્માતિહ, મોગ્ગલ્લાન, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘ન વિગ્ગાહિકકથં કથેસ્સામી’તિ. એવઞ્હિ તે, મોગ્ગલ્લાન, સિક્ખિતબ્બં. વિગ્ગાહિકાય, મોગ્ગલ્લાન, કથાય સતિ કથાબાહુલ્લં પાટિકઙ્ખં, કથાબાહુલ્લે સતિ ઉદ્ધચ્ચં, ઉદ્ધતસ્સ અસંવરો, અસંવુતસ્સ આરા ચિત્તં સમાધિમ્હા [નાહં મોગ્ગલાન સબ્બેહેવ સમગ્ગં વણ્ણયામિ ગહટ્ઠેહિ. પબ્બજિતેહિ ખો અહં મોગ્ગલ્લાન સમગ્ગં વણ્ણયામિ (ક॰)]. નાહં, મોગ્ગલ્લાન, સબ્બેહેવ સંસગ્ગં વણ્ણયામિ. ન પનાહં , મોગ્ગલ્લાન, સબ્બેહેવ સંસગ્ગં ન વણ્ણયામિ. સગહટ્ઠપબ્બજિતેહિ ખો અહં, મોગ્ગલ્લાન, સંસગ્ગં ન વણ્ણયામિ [નાહં મોગ્ગલ્લાન સબ્બેહેવ સમગ્ગં વણ્ણયામિ ગહટ્ઠેહિ, પબ્બજિતેહિ ખો અહં મોગ્ગલ્લાન સમગ્ગં વણ્ણયામિ (ક॰)]. યાનિ ચ ખો તાનિ સેનાસનાનિ અપ્પસદ્દાનિ અપ્પનિગ્ઘોસાનિ વિજનવાતાનિ મનુસ્સરાહસ્સેય્યકાનિ [મનુસ્સરાહસેય્યકાનિ (સી॰ સ્યા॰)] પટિસલ્લાનસારુપ્પાનિ તથારૂપેહિ સેનાસનેહિ સંસગ્ગં [સમગ્ગં (ક॰)] વણ્ણયામી’’તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ભિક્ખુ સંખિત્તેન તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તો હોતિ અચ્ચન્તનિટ્ઠો અચ્ચન્તયોગક્ખેમી અચ્ચન્તબ્રહ્મચારી અચ્ચન્તપરિયોસાનો સેટ્ઠો

દેવમનુસ્સાન''ન્તિ?

''ઇધ, મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુનો સુતં હોતિ – 'સબ્બે ધમ્મા નાલં અભિનિવેસાયા'તિ; એવઞ્ચેતં, મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુનો સુતં હોતિ – 'સબ્બે ધમ્મા નાલં અભિનિવેસાયા'તિ. સો સબ્બં ધમ્મં અભિજાનાતિ, સબ્બં ધમ્મં અભિઞ્ઞાય સબ્બં ધમ્મં પરિજાનાતિ. સબ્બં ધમ્મં પરિઞ્ઞાય યંકિઞ્ચિ વેદનં વેદિયતિ સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા. સો તાસુ વેદનાસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ, વિરાગાનુપસ્સી વિહરતિ, નિરોધાનુપસ્સી વિહરતિ, પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી વિહરતિ. સો તાસુ વેદનાસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરન્તો વિરાગાનુપસ્સી વિહરન્તો નિરોધાનુપસ્સી વિહરન્તો પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી વિહરન્તો ન કિઞ્ચિ [ન ચ કિઞ્ચિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૩૯૦ પસ્સિતબ્બં] લોકે ઉપાદિયતિ, અનુપાદિયં ન પરિતસ્સતિ, અપરિતસ્સં પચ્ચત્તંયેવ પરિનિબ્બાયતિ. 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનાતિ. એત્તાવતા ખો, મોગ્ગલ્લાન, ભિક્ખુ સંખિત્તેન તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તો હોતિ અચ્ચન્તનિટ્ઠો અચ્ચન્તયોગક્ખેમી અચ્ચન્તબ્રહ્મચારી અચ્ચન્તપરિયોસાનો સેટ્ઠો દેવમનુસ્સાન''ન્તિ. અટ્ઠમં.

૯. મેત્તસુત્તં

૬૨. [ઇતિવુ॰ ૨૨ ઇતિવુત્તકેપિ] ''મા , ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાનં ભાયિત્થ. સુખસ્સેતં, ભિક્ખવે , અધિવચનં યદિદં પુઞ્ઞાનિ [યદિદં પુઞ્ઞન્તિ (સી॰), યદિદં પુઞ્ઞાનિ (ક॰)]. અભિજાનામિ ખો પનાહં [ભિક્ખવે દીઘરત્તં ઇટ્ઠં (સ્યા॰), ભિક્ખવે દીઘરત્તં પુઞ્ઞાનં ઇટ્ઠં (?)], ભિક્ખવે, દીઘરત્તં કતાનં પુઞ્ઞાનં દીઘરત્તં ઇટ્ઠં [ભિક્ખવે દીઘરત્તં ઇટ્ઠં (સ્યા॰), ભિક્ખવે દીઘરત્તં પુઞ્ઞાનં ઇટ્ઠં (?)] કન્તં મનાપં વિપાકં પચ્ચનુભૂતં. સત્ત વસ્સાનિ મેત્તં ચિત્તં ભાવેસિં . સત્ત વસ્સાનિ મેત્તં ચિત્તં ભાવેત્વા સત્ત સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે નયિમં લોકં પુનાગમાસિં. સંવટ્ટમાને સુદાહં [સંવટ્ટમાનસ્સુદાહં (ક॰)], ભિક્ખવે, લોકે આભસ્સરૂપગો હોમિ, વિવટ્ટમાને લોકે સુઞ્ઞં બ્રહ્મવિમાનં ઉપપજ્જામિ.

''તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા હોમિ મહાબ્રહ્મા અભિભૂ અનભિભૂતો અઞ્ઞદત્થુદસો વસવત્તી. છત્તિંસક્ખત્તું ખો પનાહં, ભિક્ખવે, સક્કો અહોસિં દેવાનમિન્દો; અનેકસતક્ખત્તું રાજા અહોસિં ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ચાતુરન્તો વિજિતાવી જનપદત્થાવરિયપ્પત્તો સત્તરતનસમન્નાગતો. તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, ઇમાનિ સત્ત રતનાનિ અહેસું, સેય્યથિદં – ચક્કરતનં, હત્થિરતનં, અસ્સરતનં, મણિરતનં, ઇત્થિરતનં, ગહપતિરતનં, પરિણાયકરતનમેવ સત્તમં. પરોસહસ્સં ખો પન મે, ભિક્ખવે, પુત્તા અહેસું સૂરા વીરઙ્ગરૂપા પરસેનપ્પમદ્દના. સો ઇમં પથવિં સાગરપરિયન્તં અદણ્ડેન અસત્થેન ધમ્મેન અભિવિજિય અજ્ઝાવસિ''ન્તિ [અજ્ઝાવસન્તિ (સ્યા॰) અજ્ઝાવસતિ (સી॰ ક॰)].

''પસ્સ પુઞ્ઞાનં વિપાકં, કુસલાનં સુખેસિનો [સુખેસિનં (સી॰)];
મેત્તં ચિત્તં વિભાવેત્વા, સત્ત વસ્સાનિ ભિક્ખવો [ભિક્ખવે (ક॰)];
સત્તસંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે , નયિમં લોકં પુનાગમિં [પુનાગમં (સ્યા॰)].

''સંવટ્ટમાને લોકમ્હિ, હોમિ આભસ્સરૂપગો;
વિવટ્ટમાને લોકસ્મિં, સુઞ્ઞબ્રહ્મૂપગો અહું.

''સત્તક્ખત્તું મહાબ્રહ્મા, વસવત્તી તદા અહું;

છત્તિંસક્ખત્તું દેવિન્દો, દેવરજ્જમકારયિં.

‘‘ચક્કવત્તી અહું રાજા, જમ્બુમણ્ડસ્સ [જમ્બુદીપસ્સ (સી॰), જમ્બુસણ્ડસ્સ (સ્યા॰)] ઇસ્સરો;
મુદ્ધાવસિત્તો [મુદ્ધાભિસિત્તો (ક॰)] ખત્તિયો, મનુસ્સાધિપતી અહું.

‘‘અદણ્ડેન અસત્થેન, વિજેય્ય પથવિં ઇમં;
અસાહસેન કમ્મેન [ધમ્મેન (સી॰ સ્યા॰)], સમેન અનુસાસિ તં.

‘‘ધમ્મેન રજ્જં કારેત્વા, અસ્મિં પથવિમણ્ડલે;
મહદ્ધને મહાભોગે, અડ્ઢે અજાયિહં કુલે.

‘‘સબ્બકામેહિ સમ્પન્ને [સમ્પુણ્ણે (ક॰)], રતનેહિ ચ સત્તહિ;
બુદ્ધા સઙ્ગાહકા લોકે, તેહિ એતં સુદેસિતં.

‘‘એસો હેતુ મહન્તસ્સ, પથબ્યો મે ન વિપજ્જતિ [એસ હેતુ મહન્તસ્સ, પુથબ્યો યેન વુચ્ચતિ (સી॰ સ્યા॰)];
પહૂતવિત્તૂપકરણો, રાજા હોતિ [હોમિ (સી॰ સ્યા॰)] પતાપવા.

‘‘ઇદ્ધિમા યસવા હોતિ [હોમિ (સી॰ સ્યા॰)], જમ્બુમણ્ડસ્સ [જમ્બુસણ્ડસ્સ (સી॰ સ્યા॰)] ઇસ્સરો;
કો સુત્વા નપ્પસીદેય્ય, અપિ કણ્હાભિજાતિયો.

‘‘તસ્મા હિ અત્તકામેન [અત્થકામેન (સ્યા॰ ક॰)], મહત્તમભિકઙ્ખતા;
સદ્ધમ્મો ગરુકાતબ્બો, સરં બુદ્ધાનસાસન’’ન્તિ. નવમં;

૧૦. ભરિયાસુત્તં

૬૩. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. તેન ખો પન સમયેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસને મનુસ્સા ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા હોન્તિ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

‘‘કિં નુ તે, ગહપતિ, નિવેસને મનુસ્સા ઉચ્ચાસદ્દા મહાસદ્દા કેવટ્ટા મઞ્ઞે મચ્છવિલોપે’’તિ? ‘‘અયં, ભન્તે, સુજાતા ઘરસુણ્હા અડ્ઢકુલા આનીતા. સા નેવ સસ્સું આદિયતિ, ન સસુરં આદિયતિ, ન સામિકં આદિયતિ, ભગવન્તમ્પિ ન સક્કરોતિ ન ગરું કરોતિ ન માનેતિ ન પૂજેતી’’તિ.

અથ ખો ભગવા સુજાતં ઘરસુણ્હં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ, સુજાતે’’તિ! ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો સુજાતા ઘરસુણ્હા ભગવતો પટિસ્સુત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો સુજાતં ઘરસુણ્હં ભગવા એતદવોચ –

‘‘સત્ત ખો ઇમા, સુજાતે, પુરિસસ્સ ભરિયાયો. કતમા સત્ત? વધકસમા, ચોરીસમા, અય્યસમા, માતાસમા, ભગિનીસમા, સખીસમા, દાસીસમા. ઇમા ખો, સુજાતે, સત્ત પુરિસસ્સ ભરિયાયો. તાસં ત્વં કતમા’’તિ? ‘‘ન ખો અહં [નાહં (સ્યા॰)], ભન્તે, ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા તથા ધમ્મં દેસેતુ યથાહં ઇમસ્સ ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં જાનેય્ય’’ન્તિ. ‘‘તેન હિ, સુજાતે, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો સુજાતા ઘરસુણ્હા ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

‘‘પદુટ્ઠચિત્તા અહિતાનુકમ્પિની,
અઞ્ઞેસુ રત્તા અતિમઞ્ઞતે પતિં;
ધનેન કીતસ્સ વધાય ઉસ્સુકા,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘વધા ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘યં ઇત્થિયા વિન્દતિ સામિકો ધનં,
સિપ્પં વણિજ્જઞ્ચ કસિં અધિટ્ઠહં;
અપ્પમ્પિ તસ્સ અપહાતુમિચ્છતિ,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘ચોરી ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘અકમ્મકામા અલસા મહગ્ઘસા,
ફરુસા ચ ચણ્ડી દુરુત્તવાદિની;
ઉટ્ઠાયકાનં અભિભુય્ય વત્તતિ,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘અય્યા ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘યા સબ્બદા હોતિ હિતાનુકમ્પિની,
માતાવ પુત્તં અનુરક્ખતે પતિં;
તતો ધનં સમ્ભતમસ્સ રક્ખતિ,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘માતા ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘યથાપિ જેટ્ઠા ભગિની કનિટ્ઠકા [કણિટ્ઠા (સી॰), કનિટ્ઠા (સ્યા॰)],
સગારવા હોતિ સકમ્હિ સામિકે;
હિરીમના ભત્તુવસાનુવત્તિની,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;‘ભગિની ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘યાચીધ દિસ્વાન પતિં પમોદતિ,
સખી સખારંવ ચિરસ્સમાગતં;

કોલેય્યકા સીલવતી પતિબ્બતા,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘સખી ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘અક્કુદ્ધસન્તા વધદણ્ડતજ્જિતા,
અદુટ્ઠચિત્તા પતિનો તિતિક્ખતિ;
અક્કોધના ભત્તુવસાનુવત્તિની,
યા એવરૂપા પુરિસસ્સ ભરિયા;
‘દાસી ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ.

‘‘યાચીધ ભરિયા વધકાતિ વુચ્ચતિ,
‘ચોરી ચ અય્યા’તિ ચ યા પવુચ્ચતિ;
દુસ્સીલરૂપા ફરુસા અનાદરા,
કાયસ્સ ભેદા નિરયં વજન્તિ તા.

‘‘યાચીધ માતા ભગિની સખીતિ ચ,
‘દાસી ચ ભરિયા’તિ ચ સા પવુચ્ચતિ;
સીલે ઠિતત્તા ચિરરત્તસંવુતા,
કાયસ્સ ભેદા સુગતિં વજન્તિ તા’’તિ.

‘‘ઇમા ખો, સુજાતે, સત્ત પુરિસસ્સ ભરિયાયો. તાસં ત્વં કતમા’’તિ? ‘‘અજ્જતગ્ગે મં, ભન્તે, ભગવા દાસીસમં સામિકસ્સ ભરિયં ધારેતૂ’’તિ. દસમં.

૧૧. કોધનસુત્તં

૬૪. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા સપત્તકન્તા સપત્તકરણા કોધનં આગચ્છન્તિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં દુબ્બણ્ણો અસ્સા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ વણ્ણવતાય નન્દતિ. કોધનોયં [કોધનાયં (ક॰)], ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલો કોધાભિભૂતો કોધપરેતો, કિઞ્ચાપિ સો હોતિ સુન્હાતો સુવિલિત્તો કપ્પિતકેસમસ્સુ ઓદાતવત્થવસનો [ઓદાતવસનો (ક॰)]; અથ ખો સો દુબ્બણ્ણોવ હોતિ કોધાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં દુક્ખં સયેય્યા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ સુખસેય્યાય નન્દતિ. કોધનોયં, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલો કોધાભિભૂતો કોધપરેતો, કિઞ્ચાપિ સો પલ્લઙ્કે સેતિ ગોનકત્થતે પટલિકત્થતે કદલિમિગપવરપચ્ચત્થરણે સઉત્તરચ્છદે ઉભતોલોહિતકૂપધાને; અથ ખો સો દુક્ખઞ્ઞેવ સેતિ કોધાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં ન પચુરત્થો અસ્સા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ પચુરત્થતાય નન્દતિ . કોધનોયં , ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલો કોધાભિભૂતો કોધપરેતો, અનત્થમ્પિ ગહેત્વા ‘અત્થો મે ગહિતો’તિ મઞ્ઞતિ , અત્થમ્પિ ગહેત્વા ‘અનત્થો મે ગહિતો’તિ મઞ્ઞતિ. તસ્સિમે ધમ્મા અઞ્ઞમઞ્ઞં વિપચ્ચનીકા ગહિતા દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તન્તિ કોધાભિભૂતસ્સ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં ન ભોગવા અસ્સા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ ભોગવતાય નન્દતિ. કોધનસ્સ, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલસ્સ કોધાભિભૂતસ્સ કોધપરેતસ્સ, યેપિસ્સ તે હોન્તિ ભોગા ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતા બાહાબલપરિચિતા સેદાવક્ખિત્તા ધમ્મિકા ધમ્મલદ્ધા, તેપિ રાજાનો રાજકોસં પવેસેન્તિ કોધાભિભૂતસ્સ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં ન યસવા અસ્સા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ યસવતાય નન્દતિ. કોધનોયં, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલો કોધાભિભૂતો કોધપરેતો, યોપિસ્સ સો હોતિ યસો અપ્પમાદાધિગતો, તમ્હાપિ ધંસતિ કોધાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં ન મિત્તવા અસ્સા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ મિત્તવતાય નન્દતિ. કોધનં, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલં કોધાભિભૂતં કોધપરેતં, યેપિસ્સ તે હોન્તિ મિત્તામચ્ચા ઞાતિસાલોહિતા, તેપિ આરકા પરિવજ્જન્તિ કોધાભિભૂતં. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ એવં ઇચ્છતિ – ‘અહો વતાયં કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્યા’તિ! તં કિસ્સ હેતુ? ન, ભિક્ખવે, સપત્તો સપત્તસ્સ સુગતિગમને નન્દતિ. કોધનોયં, ભિક્ખવે, પુરિસપુગ્ગલો કોધાભિભૂતો કોધપરેતો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય…પે॰… કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ કોધાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો ધમ્મો સપત્તકન્તો સપત્તકરણો કોધનં આગચ્છતિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત ધમ્મા સપત્તકન્તા સપત્તકરણા કોધનં આગચ્છન્તિ ઇત્થિં વા પુરિસં વા’’તિ.

‘‘કોધનો દુબ્બણ્ણો હોતિ, અથો દુક્ખમ્પિ સેતિ સો;
અથો અત્થં ગહેત્વાન, અનત્થં અધિપજ્જતિ [અધિગચ્છતિ (સી॰), પટિપજ્જતિ (સ્યા॰)].

‘‘તતો કાયેન વાચાય, વધં કત્વાન કોધનો;
કોધાભિભૂતો પુરિસો, ધનજાનિં નિગચ્છતિ.

‘‘કોધસમ્મદસમ્મત્તો , આયસક્યં [આયસક્ખં (સ્યા॰)] નિગચ્છતિ;
ઞાતિમિત્તા સુહજ્જા ચ, પરિવજ્જન્તિ કોધનં.

[ઇતિવુ॰ ૮૮ ઇતિવુત્તકેપિ] ‘‘અનત્થજનનો કોધો, કોધો ચિત્તપ્પકોપનો;
ભયમન્તરતો જાતં, તં જનો નાવબુજ્ઝતિ.

‘‘કુદ્ધો અત્થં ન જાનાતિ, કુદ્ધો ધમ્મં ન પસ્સતિ;
અન્ધતમં તદા હોતિ, યં કોધો સહતે નરં.

‘‘યં કુદ્ધો ઉપરોધેતિ, સુકરં વિય દુક્કરં;
પચ્છા સો વિગતે કોધે, અગ્ગિદડ્ઢોવ તપ્પતિ.

‘‘દુમ્મઙ્કુયં પદસ્સેતિ [સદસ્સેતિ (સી॰), પઠમં દસ્સેતિ (સ્યા॰)], ધૂમં ધૂમીવ પાવકો;
યતો પતાયતિ કોધો, યેન કુજ્ઝન્તિ માનવા.

‘‘નાસ્સ હિરી ન ઓત્તપ્પં [ન અસ્સ હિરી ઓત્તપ્પઞ્ચ (ક॰)], ન વાચો હોતિ ગારવો;
કોધેન અભિભૂતસ્સ, ન દીપં હોતિ કિઞ્ચનં.

‘‘તપનીયાનિ કમ્માનિ, યાનિ ધમ્મેહિ આરકા;
તાનિ આરોચયિસ્સામિ, તં સુણાથ યથા તથં.

‘‘કુદ્ધો હિ પિતરં હન્તિ, હન્તિ કુદ્ધો સમાતરં;
કુદ્ધો હિ બ્રાહ્મણં હન્તિ, હન્તિ કુદ્ધો પુથુજ્જનં.

‘‘યાય માતુ ભતો પોસો, ઇમં લોકં અવેક્ખતિ;
તમ્પિ પાણદદિં સન્તિં, હન્તિ કુદ્ધો પુથુજ્જનો.

‘‘અત્તૂપમા હિ તે સત્તા, અત્તા હિ પરમો [પરમં (સી॰ સ્યા॰)] પિયો;
હન્તિ કુદ્ધો પુથુત્તાનં, નાનારૂપેસુ મુચ્છિતો.

‘‘અસિના હન્તિ અત્તાનં, વિસં ખાદન્તિ મુચ્છિતા;
રજ્જુયા બજ્ઝ મીયન્તિ, પબ્બતામપિ કન્દરે.

‘‘ભૂનહચ્ચાનિ [ભૂતહચ્ચાનિ (સી॰ સ્યા॰)] કમ્માનિ, અત્તમારણિયાનિ ચ;
કરોન્તા નાવબુજ્ઝન્તિ [કરોન્તો નાવબુજ્ઝતિ (ક॰)], કોધજાતો પરાભવો.

‘‘ઇતાયં કોધરૂપેન, મચ્ચુપાસો ગુહાસયો;
તં દમેન સમુચ્છિન્દે, પઞ્ઞાવીરિયેન દિટ્ઠિયા.

‘‘યથા મેતં [એકમેતં (સ્યા॰), એકમેતં (સી॰)] અકુસલં, સમુચ્છિન્દેથ પણ્ડિતો;
તથેવ ધમ્મે સિક્ખેથ, મા નો દુમ્મઙ્કુયં અહુ.

‘‘વીતકોધા અનાયાસા, વીતલોભા અનુસ્સુકા [અનિસ્સુકા (સી॰ સ્યા॰) તદટ્ઠકથાસુ પન ‘‘અનુસ્સુકા’’ ત્વેવ દિસ્સતિ];
દન્તા કોધં પહન્ત્વાન, પરિનિબ્બન્તિ અનાસવા’’તિ [પરિનિબ્બિસ્સથનાસવાતિ (સ્યા॰), પરિનિબ્બિંસુ અનાસવાતિ (ક॰)]. એકાદસમં;

અબ્યાકતવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

અબ્યાકતો પુરિસગતિ, તિસ્સ સીહ અરક્ખિયં;
કિમિલં સત્ત પચલા, મેત્તા ભરિયા કોધેકાદસાતિ.

૭. મહાવગ્ગો

૧. હિરીઓત્તપ્પસુત્તં

૬૫. [અ॰ નિ॰ ૫.૨૪, ૧૬૮; ૨.૬.૫૦] ''હિરોત્તપ્પે , ભિક્ખવે, અસતિ હિરોત્તપ્પવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ ઇન્દ્રિયસંવરો; ઇન્દ્રિયસંવરે અસતિ ઇન્દ્રિયસંવરવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ સીલં; સીલે અસતિ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ ફેગ્ગુપિ સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, હિરોત્તપ્પે અસતિ હિરોત્તપ્પવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ ઇન્દ્રિયસંવરો; ઇન્દ્રિયસંવરે અસતિ ઇન્દ્રિયસંવરવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ સીલં; સીલે અસતિ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

''હિરોત્તપ્પે, ભિક્ખવે, સતિ હિરોત્તપ્પસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ ઇન્દ્રિયસંવરો; ઇન્દ્રિયસંવરે સતિ ઇન્દ્રિયસંવરસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ સીલં; સીલે સતિ સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ ફેગ્ગુપિ સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ . એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, હિરોત્તપ્પે સતિ હિરોત્તપ્પસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સન''ન્તિ. પઠમં.

૨. સત્તસૂરિયસુત્તં

૬૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ અમ્બપાલિવને. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''અનિચ્ચા , ભિક્ખવે, સઙ્ખારા; અધુવા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા; અનસ્સાસિકા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા. યાવઞ્ચિદં, ભિક્ખવે, અલમેવ સબ્બસઙ્ખારેસુ નિબ્બિન્દિતું અલં વિરજ્જિતું અલં વિમુચ્ચિતું.

''સિનેરુ, ભિક્ખવે, પબ્બતરાજા ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સાનિ આયામેન, ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સાનિ વિત્થારેન, ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સાનિ મહાસમુદ્દે અજ્ઝોગાળ્હો, ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સાનિ મહાસમુદ્દા અચ્ચુગ્ગતો. હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન બહૂનિ વસ્સાનિ બહૂનિ વસ્સસતાનિ બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ બહૂનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ દેવો ન વસ્સતિ. દેવે ખો પન, ભિક્ખવે,

અવસ્સન્તે યે કેચિમે બીજગામભૂતગામા ઓસધિતિણવનપ્પતયો તે ઉસ્સુસ્સન્તિ વિસુસ્સન્તિ, ન ભવન્તિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા; એવં અધુવા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન દુતિયો સૂરિયો પાતુભવતિ. દુતિયસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા યા કાચિ કુન્નદિયો કુસોબ્ભા [કુસ્સુબ્ભો (સી॰), કુસ્સોબ્ભા (સ્યા॰)] તા ઉસ્સુસ્સન્તિ વિસુસ્સન્તિ, ન ભવન્તિ . એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન તતિયો સૂરિયો પાતુભવતિ. તતિયસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા યા કાચિ મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, તા ઉસ્સુસ્સન્તિ વિસુસ્સન્તિ, ન ભવન્તિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન ચતુત્થો સૂરિયો પાતુભવતિ. ચતુત્થસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા યે તે મહાસરા યતો ઇમા મહાનદિયો પવત્તન્તિ, સેય્યથિદં – અનોતત્તા, સીહપપાતા, રથકારા, કણ્ણમુણ્ડા, કુણાલા, છદ્દન્તા, મન્દાકિનિયા, તા ઉસ્સુસ્સન્તિ વિસુસ્સન્તિ, ન ભવન્તિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન પઞ્ચમો સૂરિયો પાતુભવતિ. પઞ્ચમસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા યોજનસતિકાનિપિ મહાસમુદ્દે ઉદકાનિ ઓગચ્છન્તિ, દ્વિયોજનસતિકાનિપિ મહાસમુદ્દે ઉદકાનિ ઓગચ્છન્તિ, તિયોજનસતિકાનિપિ, ચતુયોજનસતિકાનિપિ, પઞ્ચયોજનસતિકાનિપિ, છયોજનસતિકાનિપિ, સત્તયોજનસતિકાનિપિ મહાસમુદ્દે ઉદકાનિ ઓગચ્છન્તિ; સત્તતાલમ્પિ મહાસમુદ્દે ઉદકં સણ્ઠાતિ, છતાલમ્પિ, પઞ્ચતાલમ્પિ, ચતુતાલમ્પિ, તિતાલમ્પિ, દ્વિતાલમ્પિ , તાલમત્તમ્પિ મહાસમુદ્દે ઉદકં સણ્ઠાતિ; સત્તપોરિસમ્પિ મહાસમુદ્દે ઉદકં સણ્ઠાતિ, છપોરિસમ્પિ, પઞ્ચપોરિસમ્પિ, ચતુપોરિસમ્પિ, તિપોરિસમ્પિ, દ્વિપોરિસમ્પિ, પોરિસમ્પિ [પોરિસમત્તમ્પિ (સ્યા॰)], અડ્ઢપોરિસમ્પિ, કટિમત્તમ્પિ, જણ્ણુકામત્તમ્પિ, ગોપ્ફકમત્તમ્પિ મહાસમુદ્દે ઉદકં સણ્ઠાતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરદસમયે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે તત્થ તત્થ ગોપદેસુ [ગોપ્ફકપદેસેસુ (ક॰)] ઉદકાનિ ઠિતાનિ હોન્તિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, તત્થ તત્થ ગોપ્ફકમત્તાનિ [ગોપદમત્તાનિ (સી॰ સ્યા॰)] મહાસમુદ્દે ઉદકાનિ ઠિતાનિ હોન્તિ. પઞ્ચમસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા અઙ્ગુલિપબ્બમત્તમ્પિ મહાસમુદ્દે ઉદકં ન હોતિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન છટ્ઠો સૂરિયો પાતુભવતિ. છટ્ઠસ્સ, ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા અયઞ્ચ મહાપથવી સિનેરુ ચ પબ્બતરાજા ધૂમાયન્તિ સંધૂમાયન્તિ સમ્પધૂમાયન્તિ [ધૂપાયન્તિ સન્ધૂપાયન્તિ સમ્પધૂપાયન્તિ (સી॰ સ્યા॰)]. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુમ્ભકારપાકો આલેપિતો [આલિમ્પિતો (સી॰ સ્યા॰)] પઠમં ધૂમેતિ સંધૂમેતિ સમ્પધૂમેતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, છટ્ઠસ્સ સૂરિયસ્સ પાતુભાવા અયઞ્ચ મહાપથવી સિનેરુ ચ પબ્બતરાજા ધૂમાયન્તિ સંધૂમાયન્તિ સમ્પધૂમાયન્તિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા...પે॰... અલં વિમુચ્ચિતું.

''હોતિ ખો સો, ભિક્ખવે, સમયો યં કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેન સત્તમો સૂરિયો પાતુભવતિ. સત્તમસ્સ , ભિક્ખવે, સૂરિયસ્સ પાતુભાવા અયઞ્ચ મહાપથવી સિનેરુ ચ પબ્બતરાજા આદિપ્પન્તિ પજ્જલન્તિ એકજાલા ભવન્તિ. ઇમિસ્સા ચ, ભિક્ખવે, મહાપથવિયા સિનેરુસ્સ ચ પબ્બતરાજસ્સ ઝાયમાનાનં દય્હમાનાનં

અચ્ચિ વાતેન ખિત્તા યાવ બ્રહ્મલોકાપિ ગચ્છતિ. સિનેરુસ્સ, ભિક્ખવે, પબ્બતરાજસ્સ ઝાયમાનસ્સ દય્હમાનસ્સ વિનસ્સમાનસ્સ મહતા તેજોખન્ધેન અભિભૂતસ્સ યોજનસતિકાનિપિ કૂટાનિ પલુજ્જન્તિ દ્વિયોજનસતિકાનિપિ, તિયોજનસતિકાનિપિ, ચતુયોજનસતિકાનિપિ, પઞ્ચયોજનસતિકાનિપિ કૂટાનિ પલુજ્જન્તિ. ઇમિસ્સા ચ, ભિક્ખવે, મહાપથવિયા સિનેરુસ્સ ચ પબ્બતરાજસ્સ ઝાયમાનાનં દય્હમાનાનં નેવ છારિકા પઞ્ઞાયતિ ન મસિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સપ્પિસ્સ વા તેલસ્સ વા ઝાયમાનસ્સ દય્હમાનસ્સ નેવ છારિકા પઞ્ઞાયતિ ન મસિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમિસ્સા ચ મહાપથવિયા સિનેરુસ્સ ચ પબ્બતરાજસ્સ ઝાયમાનાનં દય્હમાનાનં નેવ છારિકા પઞ્ઞાયતિ ન મસિ. એવં અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા; એવં અધુવા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા; એવં અનસ્સાસિકા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા. યાવઞ્ચિદં, ભિક્ખવે, અલમેવ સબ્બસઙ્ખારેસુ નિબ્બિન્દિતું અલં વિરજ્જિતું અલં વિમુચ્ચિતું.

''તત્ર, ભિક્ખવે, કો મન્તા કો સદ્ધાતા – 'અયઞ્ચ પથવી સિનેરુ ચ પબ્બતરાજા દય્હિસ્સન્તિ વિનસ્સિસ્સન્તિ, ન ભવિસ્સન્તી'તિ અઞ્ઞત્ર દિટ્ઠપદેહિ?

[અ॰ નિ॰ ૬.૫૪; ૭.૭૩] ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સુનેત્તો નામ સત્થા અહોસિ તિત્થકરો કામેસુ વીતરાગો. સુનેત્તસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે , સત્થુનો અનેકાનિ સાવકસતાનિ અહેસું. સુનેત્તો, ભિક્ખવે, સત્થા સાવકાનં બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેસિ. યે ખો પન, ભિક્ખવે, સુનેત્તસ્સ સત્થુનો બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેન્તસ્સ સબ્બેન સબ્બં સાસનં આજાનિંસુ તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં બ્રહ્મલોકં ઉપપજ્જિંસુ. યે ન સબ્બેન સબ્બં સાસનં આજાનિંસુ તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપ્પેકચ્ચે પરનિમ્મિતવસવત્તીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે નિમ્માનરતીનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે તુસિતાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે યામાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ , અપ્પેકચ્ચે તાવતિંસાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ , અપ્પેકચ્ચે ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે ખત્તિયમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે બ્રાહ્મણમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ, અપ્પેકચ્ચે ગહપતિમહાસાલાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જિંસુ.

''અથ ખો, ભિક્ખવે, સુનેત્તસ્સ સત્થુનો એતદહોસિ – 'ન ખો મેતં પતિરૂપં યોહં સાવકાનં સમસમગતિયો અસ્સં અભિસમ્પરાયં, યંનૂનાહં ઉત્તરિ મેત્તં [ઉત્તરિ મઞ્ઞં (ક॰)] ભાવેય્ય'''ન્તિ.

''અથ ખો, ભિક્ખવે, સુનેત્તો સત્થા સત્ત વસ્સાનિ મેત્તં ચિત્તં ભાવેસિ. સત્ત વસ્સાનિ મેત્તં ચિત્તં ભાવેત્વા સત્ત સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે નયિમં લોકં પુનરાગમાસિ. સંવટ્ટમાને સુદં, ભિક્ખવે , લોકે આભસ્સરૂપગો હોતિ. વિવટ્ટમાને લોકે સુઞ્ઞં બ્રહ્મવિમાનં ઉપપજ્જતિ. તત્ર સુદં, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા હોતિ મહાબ્રહ્મા અભિભૂ અનભિભૂતો અઞ્ઞદત્થુદસો વસવત્તી. છત્તિંસક્ખત્તું ખો પન, ભિક્ખવે, સક્કો અહોસિ દેવાનમિન્દો. અનેકસતક્ખત્તું રાજા અહોસિ ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ચાતુરન્તો વિજિતાવી જનપદત્થાવરિયપ્પત્તો સત્તરતનસમન્નાગતો. પરોસહસ્સં ખો પનસ્સ પુત્તા અહેસું સૂરા વીરઙ્ગરૂપા પરસેનપ્પમદ્દના. સો ઇમં પથવિં સાગરપરિયન્તં અદણ્ડેન અસત્થેન ધમ્મેન અભિવિજિય અજ્ઝાવસિ. સો હિ નામ, ભિક્ખવે, સુનેત્તો સત્થા એવં દીઘાયુકો સમાનો એવં ચિરટ્ઠિતિકો અપરિમુત્તો અહોસિ – 'જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ, અપરિમુત્તો દુક્ખસ્મા'તિ વદામિ''.

''તં કિસ્સ હેતુ? ચતુન્નં ધમ્માનં અનનુબોધા અપ્પટિવેધા. કતમેસં ચતુન્નં? અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, સીલસ્સ અનનુબોધા અપ્પટિવેધા, અરિયસ્સ સમાધિસ્સ અનનુબોધા અપ્પટિવેધા, અરિયાય પઞ્ઞાય અનનુબોધા

અપ્પટિવેધા, અરિયાય વિમુત્તિયા અનનુબોધા અપ્પટિવેધા. તયિદં, ભિક્ખવે, અરિયં સીલં અનુબુદ્ધં પટિવિદ્ધં, અરિયો સમાધિ અનુબોધો પટિવિદ્ધો, અરિયા પઞ્ઞા અનુબોધા પટિવિદ્ધા, અરિયા વિમુત્તિ અનુબોધા પટિવિદ્ધા, ઉચ્છિન્ના ભવતણ્હા, ખીણા ભવનેત્તિ, નત્થિ દાનિ પુનબ્ભવો''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''સીલં સમાધિ પઞ્ઞા ચ, વિમુત્તિ ચ અનુત્તરા;
અનુબુદ્ધા ઇમે ધમ્મા, ગોતમેન યસસ્સિના.

''ઇતિ બુદ્ધો અભિઞ્ઞાય, ધમ્મમક્ખાસિ ભિક્ખુનં;
દુક્ખસ્સન્તકરો સત્થા, ચક્ખુમા પરિનિબ્બુતો''તિ. દુતિયં;

૩. નગરોપમસુત્તં

૬૭. ''યતો ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં સત્તહિ નગરપરિક્ખારેહિ સુપરિક્ખતં [સુપરિક્ખિત્તં (ક॰)] હોતિ, ચતુન્નઞ્ચ આહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અકરણીયં બાહિરેહિ પચ્ચત્થિકેહિ પચ્ચામિત્તેહિ.

''કતમેહિ સત્તહિ નગરપરિક્ખારેહિ સુપરિક્ખતં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે એસિકા હોતિ ગમ્ભીરનેમા [ગમ્ભીરનેમિ (ક॰)] સુનિખાતા અચલા અસમ્પવેધી [અસમ્પવેધિ (સી॰ સ્યા॰)]. ઇમિના પઠમેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે પરિખા હોતિ ગમ્ભીરા ચેવ વિત્થતા ચ. ઇમિના દુતિયેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે અનુપરિયાયપથો હોતિ ઉચ્ચો ચેવ વિત્થતો ચ. ઇમિના તતિયેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું આવુધં સન્નિચિતં હોતિ સલાકઞ્ચેવ જેવનિકઞ્ચ [જેવનિયઞ્ચ (સી॰ અટ્ઠ॰)]. ઇમિના ચતુત્થેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહુબલકાયો પટિવસતિ, સેય્યથિદં – હત્થારોહા અસ્સારોહા રથિકા ધનુગ્ગહા ચેલકા ચલકા પિણ્ડદાયકા ઉગ્ગા રાજપુત્તા પક્ખન્દિનો મહાનાગા સૂરા ચમ્મયોધિનો દાસકપુત્તા. ઇમિના પઞ્ચમેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે દોવારિકો હોતિ પણ્ડિતો બ્યત્તો મેધાવી અઞ્ઞાતાનં નિવારેતા ઞાતાનં પવેસેતા. ઇમિના છટ્ઠેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં

અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે પાકારો હોતિ ઉચ્ચો ચેવ વિત્થતો ચ વાસનલેપનસમ્પન્નો ચ. ઇમિના સત્તમેન નગરપરિક્ખારેન સુપરિક્ખતં હોતિ રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. ઇમેહિ સત્તહિ નગરપરિક્ખારેહિ સુપરિક્ખતં હોતિ.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં આહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું તિણકટ્ઠોદકં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું સાલિયવકં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું તિલમુગ્ગમાસાપરણ્ણં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું ભેસજ્જં સન્નિચિતં હોતિ, સેય્યથિદં – સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં લોણં અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં આહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી.

‘‘યતો ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં ઇમેહિ સત્તહિ નગરપરિક્ખારેહિ સુપરિક્ખતં હોતિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં આહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં અકરણીયં બાહિરેહિ પચ્ચત્થિકેહિ પચ્ચામિત્તેહિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યતો અરિયસાવકો સત્તહિ સદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હોતિ, ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકરણીયો મારસ્સ અકરણીયો પાપિમતો. કતમેહિ સત્તહિ સદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હોતિ?

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે એસિકા હોતિ ગમ્ભીરનેમા સુનિખાતા અચલા અસમ્પવેધી અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં ‘ઇતિપિ સો…પે॰… બુદ્ધો ભગવા’તિ. સદ્ધેસિકો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના પઠમેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે પરિક્ખા હોતિ ગમ્ભીરા ચેવ વિત્થતા ચ અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો હિરીમા હોતિ, હિરીયતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. હિરીપરિક્ખો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના દુતિયેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે અનુપરિયાયપથો હોતિ ઉચ્ચો ચેવ વિત્થતો ચ અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઓત્તપ્પી હોતિ, ઓત્તપ્પતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઓત્તપ્પપરિયાયપથો , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના તતિયેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું આવુધં સન્નિચિતં હોતિ સલાકઞ્ચેવ જેવનિકઞ્ચ અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. સુતાવુધો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના ચતુત્થેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહુબલકાયો પટિવસતિ, સેય્યથિદં – હત્થારોહા અસ્સારોહા રથિકા ધનુગ્ગહા ચેલકા ચલકા પિણ્ડદાયકા ઉગ્ગા રાજપુત્તા પક્ખન્દિનો મહાનાગા સૂરા ચમ્મયોધિનો દાસકપુત્તા અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. વીરિયબલકાયો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના પઞ્ચમેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે દોવારિકો હોતિ પણ્ડિતો બ્યત્તો મેધાવી અઞ્ઞાતાનં નિવારેતા ઞાતાનં પવેસેતા અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય . એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. સતિદોવારિકો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના છટ્ઠેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે પાકારો હોતિ ઉચ્ચો ચેવ વિત્થતો ચ વાસનલેપનસમ્પન્નો ચ અબ્ભન્તરાનં ગુત્તિયા બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. પઞ્ઞાવાસનલેપનસમ્પન્નો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકુસલં પજહતિ, કુસલં ભાવેતિ; સાવજ્જં પજહતિ, અનવજ્જં ભાવેતિ; સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇમિના સત્તમેન સદ્ધમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ સત્તહિ સદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હોતિ.

''કતમેસં ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી? સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું તિણકટ્ઠોદકં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ અત્તનો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું સાલિયવકં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ અત્તનો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું તિલમુગ્ગમાસાપરણ્ણં સન્નિચિતં હોતિ અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ અત્તનો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમે નગરે બહું ભેસજ્જં સન્નિચિતં હોતિ, સેય્યથિદં – સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં લોણં અબ્ભન્તરાનં રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય બાહિરાનં પટિઘાતાય. એવમેવં ખો ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ અત્તનો રતિયા અપરિતસ્સાય ફાસુવિહારાય ઓક્કમનાય નિબ્બાનસ્સ. ઇમેસં ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી.

‘‘યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેહિ સત્તહિ સદ્ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હોતિ, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અકરણીયો મારસ્સ અકરણીયો પાપિમતો’’તિ. તતિયં.

૪. ધમ્મઞ્ઞૂસુત્તં

૬૮. ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ ...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ સત્તહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મઞ્ઞૂ ચ હોતિ અત્થઞ્ઞૂ ચ અત્તઞ્ઞૂ ચ મત્તઞ્ઞૂ ચ કાલઞ્ઞૂ ચ પરિસઞ્ઞૂ ચ પુગ્ગલપરોપરઞ્ઞૂ ચ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મઞ્ઞૂ હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મં જાનાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મં જાનેય્ય – સુત્તં ગેય્યં...પે॰... અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં, નયિધ ‘ધમ્મઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મં જાનાતિ – સુત્તં ગેય્યં...પે॰... અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં, તસ્મા ‘ધમ્મઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ.

‘‘અત્થઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્સ તસ્સેવ ભાસિતસ્સ અત્થં જાનાતિ – ‘અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો, અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો’તિ. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્સ તસ્સેવ ભાસિતસ્સ અત્થં જાનેય્ય – ‘અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો, અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો’તિ, નયિધ ‘અત્થઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્સ તસ્સેવ ભાસિતસ્સ અત્થં જાનાતિ – ‘અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો, અયં ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો’તિ, તસ્મા ‘અત્થઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ, અત્થઞ્ઞૂ.

“અત્તઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તાનં જાનાતિ – ‘એત્તકોમ્હિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેના’તિ. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તાનં જાનેય્ય – ‘એત્તકોમ્હિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેના’તિ, નયિધ ‘અત્તઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ અત્તાનં જાનાતિ – ‘એત્તકોમ્હિ સદ્ધાય સીલેન સુતેન ચાગેન પઞ્ઞાય પટિભાનેના’તિ, તસ્મા ‘અત્તઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ, અત્થઞ્ઞૂ, અત્તઞ્ઞૂ.

“મત્તઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મત્તં જાનાતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં પટિગ્ગહણાય. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મત્તં જાનેય્ય ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં પટિગ્ગહણાય, નયિધ ‘મત્તઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મત્તં જાનાતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં પટિગ્ગહણાય, તસ્મા ‘મત્તઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ, અત્થઞ્ઞૂ, અત્તઞ્ઞૂ, મત્તઞ્ઞૂ.

“કાલઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ, કાલં જાનાતિ – ‘અયં કાલો ઉદ્દેસસ્સ, અયં કાલો પરિપુચ્છાય, અયં કાલો યોગસ્સ, અયં કાલો પટિસલ્લાનસ્સા’તિ. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલં જાનેય્ય – ‘અયં કાલો ઉદ્દેસસ્સ, અયં કાલો પરિપુચ્છાય, અયં કાલો યોગસ્સ, અયં કાલો પટિસલ્લાનસ્સા’તિ, નયિધ ‘કાલઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલં જાનાતિ – ‘અયં કાલો ઉદ્દેસસ્સ, અયં કાલો પરિપુચ્છાય, અયં કાલો યોગસ્સ, અયં કાલો પટિસલ્લાનસ્સા’તિ, તસ્મા ‘કાલઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ, અત્થઞ્ઞૂ, અત્તઞ્ઞૂ, મત્તઞ્ઞૂ, કાલઞ્ઞૂ.

“પરિસઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરિસં જાનાતિ – ‘અયં ખત્તિયપરિસા, અયં બ્રાહ્મણપરિસા, અયં ગહપતિપરિસા, અયં સમણપરિસા. તત્થ એવં ઉપસઙ્કમિતબ્બં, એવં ઠાતબ્બં , એવં કત્તબ્બં, એવં નિસીદિતબ્બં, એવં ભાસિતબ્બં, એવં તુણ્હી ભવિતબ્બ’ન્તિ. નો ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરિસં જાનેય્ય – ‘અયં ખત્તિયપરિસા…પે॰… એવં તુણ્હી ભવિતબ્બ’ન્તિ, નયિધ ‘પરિસઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચેય્ય. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પરિસં જાનાતિ – ‘અયં ખત્તિયપરિસા, અયં બ્રાહ્મણપરિસા, અયં ગહપતિપરિસા, અયં સમણપરિસા . તત્થ એવં ઉપસઙ્કમિતબ્બં, એવં ઠાતબ્બં, એવં કત્તબ્બં, એવં નિસીદિતબ્બં, એવં ભાસિતબ્બં, એવં તુણ્હી ભવિતબ્બ’ન્તિ, તસ્મા ‘પરિસઞ્ઞૂ’તિ વુચ્ચતિ. ઇતિ ધમ્મઞ્ઞૂ, અત્થઞ્ઞૂ, અત્તઞ્ઞૂ, મત્તઞ્ઞૂ, કાલઞ્ઞૂ, પરિસઞ્ઞૂ.

“પુગ્ગલપરોપરઞ્ઞૂ ચ કથં હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો [સબ્બત્થપિ ઇધ આરમ્ભે “ભિક્ખુનો” ત્વેવ દિસ્સતિ] દ્વયેન પુગ્ગલા વિદિતા હોન્તિ. દ્વે પુગ્ગલા – એકો અરિયાનં દસ્સનકામો, એકો અરિયાનં ન દસ્સનકામો. ય્વાયં પુગ્ગલો અરિયાનં ન દસ્સનકામો , એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો અરિયાનં દસ્સનકામો, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

“દ્વે પુગ્ગલા અરિયાનં દસ્સનકામા – એકો સદ્ધમ્મં સોતુકામો, એકો સદ્ધમ્મં ન સોતુકામો. ય્વાયં પુગ્ગલો સદ્ધમ્મં ન સોતુકામો, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો સદ્ધમ્મં સોતુકામો, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

“દ્વે પુગ્ગલા સદ્ધમ્મં સોતુકામા – એકો ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ, એકો અનોહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ. ય્વાયં પુગ્ગલો અનોહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

‘‘દ્વે પુગ્ગલા ઓહિતસોતા ધમ્મં સુણન્તિ [સુણન્તા (ક॰)] – એકો સુત્વા ધમ્મં ધારેતિ, એકો સુત્વા ધમ્મં ન ધારેતિ. ય્વાયં પુગ્ગલો સુત્વા ન ધમ્મં ધારેતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો સુત્વા ધમ્મં ધારેતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

‘‘દ્વે પુગ્ગલા સુત્વા ધમ્મં ધારેન્તિ [ધારેન્તા (ક॰)] – એકો ધાતાનં [ધતાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ, એકો ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ન ઉપપરિક્ખતિ. ય્વાયં પુગ્ગલો ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ન ઉપપરિક્ખતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખતિ, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

‘‘દ્વે પુગ્ગલા ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખન્તિ [ઉપપરિક્ખન્તા (ક॰)] – એકો અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો, એકો અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ન ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો. ય્વાયં પુગ્ગલો અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ન ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો.

‘‘દ્વે પુગ્ગલા અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના – એકો અત્તહિતાય પટિપન્નો નો પરહિતાય, એકો અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો પરહિતાય ચ. ય્વાયં પુગ્ગલો અત્તહિતાય પટિપન્નો નો પરહિતાય, એવં સો તેનઙ્ગેન ગારય્હો. ય્વાયં પુગ્ગલો અત્થહિતાય ચ પટિપન્નો પરહિતાય ચ, એવં સો તેનઙ્ગેન પાસંસો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો [ભિક્ખુના (સી॰ સ્યા॰)] દ્વયેન પુગ્ગલા વિદિતા હોન્તિ. એવં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પુગ્ગલપરોપરઞ્ઞૂ હોતિ. ‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો… પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પારિચ્છત્તકસુત્તં

૬૯. ‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો પણ્ડુપલાસો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘પણ્ડુપલાસો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ પન્નપલાસો ભવિસ્સતી’’’તિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો પન્નપલાસો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘પન્નપલાસો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ જાલકજાતો ભવિસ્સતી’’’તિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો જાલકજાતો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘જાલકજાતો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ ખારકજાતો ભવિસ્સતી’’’તિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો ખારકજાતો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘ખારકજાતો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ કુટુમલકજાતો [કુડુમલકજાતો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ભવિસ્સતી’’’તિ.

“યસ્મિં , ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો કુટુમલકજાતો હોતિ , અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘કુટુમલકજાતો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ કોરકજાતો [કોકાસકજાતો (સી॰ સ્યા॰), કોસકજાતો (ક॰)] ભવિસ્સતી’”તિ.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો કોરકજાતો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા તસ્મિં સમયે હોન્તિ – ‘કોરકજાતો દાનિ પારિચ્છત્તકો કોવિળારો નચિરસ્સેવ દાનિ સબ્બફાલિફુલ્લો [સબ્બપાલિફુલ્લો (સી॰ પી॰)] ભવિસ્સતી’”તિ.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે દેવાનં તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો સબ્બફાલિફુલ્લો હોતિ, અત્તમના, ભિક્ખવે, દેવા તાવતિંસા પારિચ્છત્તકસ્સ કોવિળારસ્સ મૂલે દિબ્બે ચત્તારો માસે પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતા સમઙ્ગીભૂતા પરિચારેન્તિ.

“સબ્બફાલિફુલ્લસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે, પારિચ્છત્તકસ્સ કોવિળારસ્સ સમન્તા પઞ્ઞાસયોજનાનિ આભાય ફુટં હોતિ, અનુવાતં યોજનસતં ગન્ધો ગચ્છતિ, અયમાનુભાવો પારિચ્છત્તકસ્સ કોવિળારસ્સ.

“એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે અરિયસાવકો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જાય ચેતેતિ, પણ્ડુપલાસો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો હોતિ, પન્નપલાસો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, જાલકજાતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં , ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ખારકજાતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, કુટુમલકજાતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, કોરકજાતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

“યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, સબ્બફાલિફુલ્લો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો તસ્મિં સમયે હોતિ દેવાનંવ તાવતિંસાનં પારિચ્છત્તકો કોવિળારો.

‘‘તસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે ભુમ્મા દેવા સદ્દમનુસ્સાવેન્તિ – ‘એસો ઇત્થન્નામો આયસ્મા ઇત્થન્નામસ્સ આયસ્મતો સદ્ધિવિહારિકો અમુકમ્હા ગામા વા નિગમા વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’તિ. ભુમ્માનં દેવાનં સદ્દં સુત્વા ચાતુમહારાજિકા દેવા…પે॰… તાવતિંસા દેવા… યામા દેવા… તુસિતા દેવા… નિમ્માનરતી દેવા… પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવા… બ્રહ્મકાયિકા દેવા સદ્દમનુસ્સાવેન્તિ – ‘એસો ઇત્થન્નામો આયસ્મા ઇત્થન્નામસ્સ આયસ્મતો સદ્ધિવિહારિકો અમુકમ્હા ગામા વા નિગમા વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’તિ. ઇતિહ તેન ખણેન તેન મુહુત્તેન યાવ બ્રહ્મલોકા સદ્દો [સાધુકારસદ્દો (સી॰ અટ્ઠ॰, ક॰ અટ્ઠ॰)] અબ્ભુગ્ગચ્છતિ , અયમાનુભાવો ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સક્કચ્ચસુત્તં

૭૦. અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘કિં નુ ખો, ભિક્ખુ, સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્યા’’તિ? અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ એતદહોસિ – ‘‘સત્થારં ખો, ભિક્ખુ, સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્ય. ધમ્મં ખો, ભિક્ખુ…પે॰… સઙ્ઘં ખો, ભિક્ખુ…પે॰… સિક્ખં ખો, ભિક્ખુ…પે॰… સમાધિં ખો, ભિક્ખુ…પે॰… અપ્પમાદં ખો, ભિક્ખુ…પે॰… પટિસન્થારં ખો, ભિક્ખુ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્યા’’તિ.

અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ એતદહોસિ – ‘‘ઇમે ખો મે ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, યંનૂનાહં ઇમે ધમ્મે ગન્ત્વા [ગહેત્વા (ક॰)] ભગવતો આરોચેય્યં. એવં મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા ચેવ ભવિસ્સન્તિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરા ચ. સેય્યથાપિ નામ પુરિસો સુવણ્ણનિક્ખં અધિગચ્છેય્ય પરિસુદ્ધં પરિયોદાતં. તસ્સ એવમસ્સ – ‘અયં ખો મે સુવણ્ણનિક્ખો પરિસુદ્ધો પરિયોદાતો, યંનૂનાહં ઇમં સુવણ્ણનિક્ખં ગન્ત્વા [ગહેત્વા (ક॰)] કમ્મારાનં દસ્સેય્યં. એવં મે અયં સુવણ્ણનિક્ખો સકમ્મારગતો પરિસુદ્ધો ચેવ ભવિસ્સતિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરો ચ. એવમેવં [ખો (ક॰)] મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, યંનૂનાહં ઇમે ધમ્મે ગન્ત્વા [ગહેત્વા (ક॰)] ભગવતો આરોચેય્યં. એવં મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા ચેવ ભવિસ્સન્તિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરા ચા’’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘કિં નુ ખો, ભિક્ખુ, સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્યા’તિ? અથ ખો તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘સત્થારં ખો, ભિક્ખુ, સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્ય. ધમ્મં ખો, ભિક્ખુ …પે॰… પટિસન્થારં ખો, ભિક્ખુ સક્કત્વા…પે॰… કુસલં ભાવેય્યા’તિ. અથ ખો તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એતદહોસિ – ‘ઇમે ખો મે ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, યંનૂનાહં ઇમે ધમ્મે ગન્ત્વા ભગવતો આરોચેય્યં. એવં મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા ચેવ ભવિસ્સન્તિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરા ચ. સેય્યથાપિ નામ પુરિસો સુવણ્ણનિક્ખં અધિગચ્છેય્ય પરિસુદ્ધં પરિયોદાતં. તસ્સ એવમસ્સ – અયં ખો મે સુવણ્ણનિક્ખો પરિસુદ્ધો પરિયોદાતો, યંનૂનાહં ઇમં

સુવણ્ણનિક્ખં ગન્ત્વા કમ્મારાનં દસ્સેય્યં. એવં મે અયં સુવણ્ણનિક્ખો સકમ્મારગતો પરિસુદ્ધો ચેવ ભવિસ્સતિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરો ચ. એવમેવં મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા, યંનૂનાહં ઇમે ધમ્મે ગન્ત્વા ભગવતો આરોચેય્યં. એવં મે ઇમે ધમ્મા પરિસુદ્ધા ચેવ ભવિસ્સન્તિ પરિસુદ્ધસઙ્ખાતતરા ચા'''તિ.

''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત ! સત્થારં ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્ય. ધમ્મં ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્ય. સઙ્ઘં ખો...પે॰... સિક્ખં ખો... સમાધિં ખો... અપ્પમાદં ખો... પટિસન્થારં ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સક્કત્વા ગરું કત્વા ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો અકુસલં પજહેય્ય, કુસલં ભાવેય્યા''તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇમસ્સ ખો અહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મેપિ સો અગારવો''.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘેપિ સો અગારવો.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાયપિ સો અગારવો.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિમ્પિ સો અગારવો.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદેપિ સો અગારવો.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદે અગારવો પટિસન્થારે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો...પે॰... અપ્પમાદે અગારવો પટિસન્થારેપિ સો અગારવો.

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મે અગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સો સગારવો...પે॰....

''સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰ ... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારે અગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સો સગારવો.

‘‘સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સગારવો ભવિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સો સગારવો...પે॰....

‘‘સો વત, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સગારવો ભવિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. યો સો, ભન્તે, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મે સગારવો સઙ્ઘે સગારવો સિક્ખાય સગારવો સમાધિસ્મિં સગારવો અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સો સગારવો’’તિ.

‘‘ઇમસ્સ ખો અહં, ભન્તે, ભગવતા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનામી’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! સાધુ ખો ત્વં, સારિપુત્ત, ઇમસ્સ મયા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થં આજાનાસિ. સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ...પે॰... યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદેપિ સો અગારવો.

‘‘સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદે અગારવો પટિસન્થારે સગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ અગારવો ધમ્મે અગારવો સઙ્ઘે અગારવો સિક્ખાય અગારવો સમાધિસ્મિં અગારવો અપ્પમાદે અગારવો પટિસન્થારેપિ સો અગારવો.

‘‘સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મે અગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ...પે॰... યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સો સગારવો ...પે॰....

‘‘સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મે સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારે અગારવો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સો સગારવો.

‘‘સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સગારવો ભવિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો ધમ્મેપિ સો સગારવો...પે॰....

‘‘સો વત, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સો સગારવો ભવિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. યો સો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો...પે॰... અપ્પમાદે સગારવો પટિસન્થારેપિ સો સગારવો’’તિ.

‘‘ઇમસ્સ ખો, સારિપુત્ત, મયા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ એવં વિત્થારેન અત્થો દટ્ઠબ્બો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ભાવનાસુત્તં

૭૧. ‘‘ભાવનં અનનુયુત્તસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો વિહરતો કિઞ્ચાપિ એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચેય્યા’તિ, અથ ખ્વસ્સ નેવ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. તં કિસ્સ

હેતુ? ‘અભાવિતત્તા’તિસ્સ વચનીયં. કિસ્સ અભાવિતત્તા? ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં, ચતુન્નં સમ્મપ્પધાનાનં, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં, પઞ્ચન્નં બલાનં, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં, અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ અટ્ઠ વા દસ વા દ્વાદસ વા. તાનસ્સુ કુક્કુટિયા ન સમ્મા અધિસયિતાનિ, ન સમ્મા પરિસેદિતાનિ, ન સમ્મા પરિભાવિતાનિ . કિઞ્ચાપિ તસ્સા કુક્કુટિયા એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે કુક્કુટપોતકા પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો અભબ્બાવ તે કુક્કુટપોતકા પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જિતું. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ ન સમ્મા અધિસયિતાનિ, ન સમ્મા પરિસેદિતાનિ, ન સમ્મા પરિભાવિતાનિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભાવનં અનનુયુત્તસ્સ ભિક્ખુનો વિહરતો કિઞ્ચાપિ એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચેય્યા’તિ, અથ ખ્વસ્સ નેવ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ‘અભાવિતત્તા’તિસ્સ વચનીયં. કિસ્સ અભાવિતત્તા? ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં, ચતુન્નં સમ્મપ્પધાનાનં, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં, પઞ્ચન્નં બલાનં, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં, અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ.

‘‘ભાવનં અનુયુત્તસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો વિહરતો કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચેય્યા’તિ, અથ ખ્વસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ‘ભાવિતત્તા’તિસ્સ વચનીયં. કિસ્સ ભાવિતત્તા? ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં, ચતુન્નં સમ્મપ્પધાનાનં, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં, પઞ્ચન્નં બલાનં, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં, અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ અટ્ઠ વા દસ વા દ્વાદસ વા. તાનસ્સુ કુક્કુટિયા સમ્મા અધિસયિતાનિ, સમ્મા પરિસેદિતાનિ, સમ્મા પરિભાવિતાનિ . કિઞ્ચાપિ તસ્સા કુક્કુટિયા ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે કુક્કુટપોતકા પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જેય્યુ’ન્તિ, અથ ખો ભબ્બાવ તે કુક્કુટપોતકા પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જિતું. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ સમ્મા અધિસયિતાનિ, સમ્મા પરિસેદિતાનિ, સમ્મા પરિભાવિતાનિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભાવનં અનુયુત્તસ્સ ભિક્ખુનો વિહરતો કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય – ‘અહો વત મે અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચેય્યા’તિ, અથ ખ્વસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ‘ભાવિતત્તા’તિસ્સ વચનીયં. કિસ્સ ભાવિતત્તા? ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં...પે॰... અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ફલગણ્ડસ્સ [પલગણ્ડસ્સ (?)] વા ફલગણ્ડન્તેવાસિકસ્સ વા દિસ્સન્તેવ [ખીયન્તે (ક॰)] વાસિજટે [દિસ્સન્તિ અઙ્ગુલિપદાનિ (સી॰), અઙ્ગુલપદાનિ દિસ્સન્તિ અઙ્ગુલપદં (ક॰)] અઙ્ગુલિપદાનિ દિસ્સતિ [દિસ્સન્તિ (સ્યા॰)] અઙ્ગુટ્ઠપદં [દિસ્સન્તિ અઙ્ગુલિપદાનિ (સી॰), અઙ્ગુલપદાનિ દિસ્સન્તિ અઙ્ગુલપદં (ક॰)]. નો ચ ખ્વસ્સ એવં ઞાણં હોતિ – ‘એત્તકં મે અજ્જ વાસિજટસ્સ ખીણં, એત્તકં હિય્યો, એત્તકં પરે’તિ, અથ ખ્વસ્સ ખીણે ‘ખીણ’ન્તેવ ઞાણં હોતિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભાવનં અનુયુત્તસ્સ ભિક્ખુનો વિહરતો કિઞ્ચાપિ ન એવં ઞાણં હોતિ – ‘એત્તકં મે અજ્જ આસવાનં ખીણં, એત્તકં હિય્યો, એત્તકં પરે’તિ, અથ ખ્વસ્સ ખીણે ‘ખીણ’ન્તેવ ઞાણં હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, સામુદ્દિકાય નાવાય વેત્તબન્ધનબદ્ધાય [વેત્તબન્ધાય (ક॰)] છ માસાનિ ઉદકે પરિયાદાય હેમન્તિકેન થલે ઉક્ખિત્તાય વાતાતપપરેતાનિ બન્ધનાનિ, તાનિ પાવુસ્સકેન મેઘેન અભિપ્પવુટ્ઠાનિ અપ્પકસિરેનેવ પરિહાયન્તિ [પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ (સી॰ સ્યા॰)], પૂતિકાનિ ભવન્તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભાવનં અનુયુત્તસ્સ ભિક્ખુનો વિહરતો અપ્પકસિરેનેવ સંયોજનાનિ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, પૂતિકાનિ ભવન્તી’’તિ. સત્તમં.

૮. અગ્ગિક્ખન્ધોપમસુત્તં

૭૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરતિ મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં. અદ્દસા ખો ભગવા અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નો અઞ્ઞતરસ્મિં પદેસે મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં [સઞ્જોતિભૂતં (સ્યા॰)]. દિસ્વાન મગ્ગા ઓક્કમ્મ અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘પસ્સથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, અમું મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂત’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં અમું મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદેય્ય વા ઉપનિપજ્જેય્ય વા, યં વા ખત્તિયકઞ્ઞં વા બ્રાહ્મણકઞ્ઞં વા ગહપતિકઞ્ઞં વા મુદુતલુનહત્થપાદં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદેય્ય વા ઉપનિપજ્જેય્ય વા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયકઞ્ઞં વા બ્રાહ્મણકઞ્ઞં વા ગહપતિકઞ્ઞં વા મુદુતલુનહત્થપાદં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદેય્ય વા ઉપનિપજ્જેય્ય વા, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં અમું મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદેય્ય વા ઉપનિપજ્જેય્ય વા’’તિ.

‘‘આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ પાપધમ્મસ્સ અસુચિસઙ્કસ્સરસમાચારસ્સ પટિચ્છન્નકમ્મન્તસ્સ અસ્સમણસ્સ સમણપટિઞ્ઞસ્સ અબ્રહ્મચારિસ્સ બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞસ્સ અન્તોપૂતિકસ્સ અવસ્સુતસ્સ કસમ્બુજાતસ્સ યં અમું મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદેય્ય વા ઉપનિપજ્જેય્ય વા. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય.

‘‘યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો પાપધમ્મો અસુચિસઙ્કસ્સરસમાચારો...પે॰... કસમ્બુજાતો ખત્તિયકઞ્ઞં વા બ્રાહ્મણકઞ્ઞં વા ગહપતિકઞ્ઞં વા મુદુતલુનહત્થપાદં આલિઙ્ગેત્વા ઉપનિસીદતિ વા ઉપનિપજ્જતિ વા, તઞ્હિ તસ્સ [તં હિસ્સ (ક॰)], ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો દળ્હાય વાલરજ્જુયા ઉભો જઙ્ઘા વેઠેત્વા ઘંસેય્ય – સા છવિં છિન્દેય્ય છવિં છેત્વા ચમ્મં છિન્દેય્ય ચમ્મં છેત્વા મંસં છિન્દેય્ય મંસં છેત્વા ન્હારું છિન્દેય્ય ન્હારું છેત્વા અટ્ઠિં છિન્દેય્ય અટ્ઠિં છેત્વા અટ્ઠિમિઞ્જં આહચ્ચ તિટ્ઠેય્ય, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અભિવાદનં સાદિયેય્યા’’તિ? ‘‘એતદેવ , ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અભિવાદનં સાદિયેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો દળ્હાય વાલરજ્જુયા...પે॰... અટ્ઠિમિઞ્જં આહચ્ચ તિટ્ઠેય્યા’’તિ.

‘‘આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ...પે॰... કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો દળ્હાય વાલરજ્જુયા ઉભો જઙ્ઘા વેઠેત્વા...પે॰... અટ્ઠિમિઞ્જં આહચ્ચ તિટ્ઠેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો...પે॰... કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અભિવાદનં સાદિયતિ, તઞ્હિ તસ્સ, ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો તિણ્હાય સત્તિયા તેલધોતાય પચ્ચોરસ્મિં પહરેય્ય, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અઞ્જલિકમ્મં સાદિયેય્યા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અઞ્જલિકમ્મં સાદિયેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો તિણ્હાય સત્તિયા તેલધોતાય પચ્ચોરસ્મિં પહરેય્યા’’તિ.

‘‘આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ...પે॰... કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો તિણ્હાય સત્તિયા તેલધોતાય પચ્ચોરસ્મિં પહરેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો પાપધમ્મો...પે॰... કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા અઞ્જલિકમ્મં સાદિયતિ, તઞ્હિ તસ્સ, ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોપટ્ટેન આદિત્તેન સમ્પજ્જલિતેન સજોતિભૂતેન કાયં સમ્પલિવેઠેય્ય, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં ચીવરં પરિભુઞ્જેય્યા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા...પે॰... સદ્ધાદેય્યં ચીવરં પરિભુઞ્જેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોપટ્ટેન આદિત્તેન સમ્પજ્જલિતેન સજોતિભૂતેન કાયં સમ્પલિવેઠેય્યા’’તિ.

‘‘આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ...પે॰... કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોપટ્ટેન આદિત્તેન સમ્પજ્જલિતેન સજોતિભૂતેન કાયં સમ્પલિવેઠેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો...પે॰... કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં ચીવરં પરિભુઞ્જતિ, તઞ્હિ તસ્સ, ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

“તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોસઙ્કુના મુખં વિવરિત્વા તત્તં લોહગુળં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં મુખે પક્ખિપેય્ય – તં તસ્સ ઓટ્ઠમ્પિ દહેય્ય [ડહેય્ય (કત્થચિ)] મુખમ્પિ દહેય્ય જિવ્હમ્પિ દહેય્ય કણ્ઠમ્પિ દહેય્ય ઉરમ્પિ [મ॰ નિ॰ ૩.૨૭૦ દેવદૂતસુત્તે પન “ઉદરમ્પિ” ઇતિ વિદેસપાઠો દિસ્સતિ] દહેય્ય અન્તમ્પિ અન્તગુણમ્પિ આદાય અધોભાગા [અધોભાગં (ક॰)] નિક્ખમેય્ય, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જેય્યા”તિ? “એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોસઙ્કુના મુખં વિવરિત્વા તત્તં લોહગુળં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં મુખે પક્ખિપેય્ય – તં તસ્સ ઓટ્ઠમ્પિ દહેય્ય મુખમ્પિ દહેય્ય જિવ્હમ્પિ દહેય્ય કણ્ઠમ્પિ દહેય્ય ઉરમ્પિ દહેય્ય અન્તમ્પિ અન્તગુણમ્પિ આદાય અધોભાગં નિક્ખમેય્યા”તિ.

“આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ…પે॰… કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો તત્તેન અયોસઙ્કુના મુખં વિવરિત્વા તત્તં લોહગુળં આદિત્તં સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં મુખે પક્ખિપેય્ય – તં તસ્સ ઓટ્ઠમ્પિ દહેય્ય મુખમ્પિ દહેય્ય જિવ્હમ્પિ દહેય્ય કણ્ઠમ્પિ દહેય્ય ઉરમ્પિ દહેય્ય અન્તમ્પિ અન્તગુણમ્પિ આદાય અધોભાગં નિક્ખમેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો પાપધમ્મો…પે॰… કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જતિ, તઞ્હિ તસ્સ હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

“તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો સીસે વા ગહેત્વા ખન્ધે વા ગહેત્વા તત્તં અયોમઞ્ચં વા અયોપીઠં વા અભિનિસીદાપેય્ય વા અભિનિપજ્જાપેય્ય વા, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં મઞ્ચપીઠં [મઞ્ચં વા પીઠં વા (ક॰)] પરિભુઞ્જેય્યા”તિ? “એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં મઞ્ચપીઠં પરિભુઞ્જેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો સીસે વા ગહેત્વા ખન્ધે વા ગહેત્વા તત્તં અયોમઞ્ચં વા અયોપીઠં વા અભિનિસીદાપેય્ય વા અભિનિપજ્જાપેય્ય વા”તિ.

“આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ…પે॰… કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો સીસે વા ગહેત્વા ખન્ધે વા ગહેત્વા તત્તં અયોમઞ્ચં વા અયોપીઠં વા અભિનિસીદાપેય્ય વા અભિનિપજ્જાપેય્ય વા. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો પાપધમ્મો…પે॰… કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં મઞ્ચપીઠં પરિભુઞ્જતિ. તઞ્હિ તસ્સ, ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

“તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો વરં – યં બલવા પુરિસો ઉદ્ધંપાદં અધોસિરં ગહેત્વા તત્તાય લોહકુમ્ભિયા પક્ખિપેય્ય આદિત્તાય સમ્પજ્જલિતાય સજોતિભૂતાય – સો તત્થ ફેણુદ્દેહકં પચ્ચમાનો સકિમ્પિ ઉદ્ધં ગચ્છેય્ય સકિમ્પિ અધો ગચ્છેય્ય સકિમ્પિ તિરિયં ગચ્છેય્ય, યં વા ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા

ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં વિહારં પરિભુઞ્જેય્યા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, વરં – યં ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં વિહારં પરિભુઞ્જેય્ય, દુક્ખઞ્હેતં, ભન્તે, યં બલવા પુરિસો ઉદ્ધંપાદં અધોસિરં ગહેત્વા તત્તાય લોહકુમ્ભિયા પક્ખિપેય્ય આદિત્તાય સમ્પજ્જલિતાય સજોતિભૂતાય – સો તત્થ ફેણુદ્દેહકં પચ્ચમાનો સકિમ્પિ ઉદ્ધં ગચ્છેય્ય સકિમ્પિ અધો ગચ્છેય્ય સકિમ્પિ તિરિયં ગચ્છેય્યા’’તિ.

‘‘આરોચયામિ વો, ભિક્ખવે, પટિવેદયામિ વો, ભિક્ખવે, યથા એતદેવ તસ્સ વરં દુસ્સીલસ્સ પાપધમ્મસ્સ...પે॰... કસમ્બુજાતસ્સ યં બલવા પુરિસો ઉદ્ધંપાદં અધોસિરં ગહેત્વા...પે॰... સકિમ્પિ તિરિયં ગચ્છેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? તતોનિદાનઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મરણં વા નિગચ્છેય્ય મરણમત્તં વા દુક્ખં, ન ત્વેવ તપ્પચ્ચયા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય. યઞ્ચ ખો સો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો પાપધમ્મો...પે॰... કસમ્બુજાતો ખત્તિયમહાસાલાનં વા બ્રાહ્મણમહાસાલાનં વા ગહપતિમહાસાલાનં વા સદ્ધાદેય્યં વિહારં પરિભુઞ્જતિ . તઞ્હિ તસ્સ, ભિક્ખવે, હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘યેસઞ્ચ [યેસં (?)] મયં પરિભુઞ્જામ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં [... પરિક્ખારાનં (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] તેસં તે કારા મહપ્ફલા ભવિસ્સન્તિ મહાનિસંસા, અમ્હાકઞ્ચેવાયં પબ્બજ્જા અવઞ્ઝા ભવિસ્સતિ સફલા સઉદ્રયા’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં – ‘અત્તત્થં વા, ભિક્ખવે, સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ અપ્પમાદેન સમ્પાદેતું; પરત્થં વા, ભિક્ખવે, સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ અપ્પમાદેન સમ્પાદેતું; ઉભયત્થં વા, ભિક્ખવે, સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ અપ્પમાદેન સમ્પાદેતુ’’’ન્તિ.

ઇદમવોચ ભગવા [ઇદમવોચ ભગવા...પે॰... (ક॰)]. ઇમસ્મિઞ્ચ પન વેય્યાકરણસ્મિં ભઞ્ઞમાને સટ્ઠિમત્તાનં ભિક્ખૂનં ઉણ્હં લોહિતં મુખતો ઉગ્ગઞ્છિ [ઉગ્ગચ્છિ (ક॰)]. સટ્ઠિમત્તા ભિક્ખૂ સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિંસુ – ‘‘સુદુક્કરં ભગવા, સુદુક્કરં ભગવા’’તિ. સટ્ઠિમત્તાનં ભિક્ખૂનં અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તાનિ વિમુચ્ચિંસૂતિ. અટ્ઠમં.

૯. સુનેત્તસુત્તં

૭૩. [અ॰ નિ॰ ૬.૫૪; ૭.૬૬] ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સુનેત્તો નામ સત્થા અહોસિ તિત્થકરો કામેસુ વીતરાગો. સુનેત્તસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે, સત્થુનો અનેકાનિ સાવકસતાનિ અહેસું. સુનેત્તો સત્થા સાવકાનં બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેસિ. યે ખો પન, ભિક્ખવે [યે ખો ભિક્ખવે (સી॰ સ્યા॰)], સુનેત્તસ્સ સત્થુનો બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેન્તસ્સ ચિત્તાનિ નપ્પસાદેસું તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જિંસુ. યે ખો પન, ભિક્ખવે, સુનેત્તસ્સ સત્થુનો બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેન્તસ્સ ચિત્તાનિ પસાદેસું તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિંસુ.

‘‘ભૂતપુબ્બં , ભિક્ખવે, મૂગપક્ખો નામ સત્થા અહોસિ...પે॰... અરનેમિ નામ સત્થા અહોસિ...પે॰... કુદ્દાલકો [કુદ્દાલો (સી॰ સ્યા॰)] નામ સત્થા અહોસિ...પે॰... હત્થિપાલો નામ સત્થા અહોસિ...પે॰... જોતિપાલો નામ સત્થા અહોસિ...પે॰... અરકો નામ સત્થા અહોસિ તિત્થકરો કામેસુ વીતરાગો . અરકસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે, સત્થુનો અનેકાનિ સાવકસતાનિ અહેસું. અરકો નામ સત્થા સાવકાનં બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેસિ. યે ખો પન, ભિક્ખવે, અરકસ્સ સત્થુનો બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેન્તસ્સ ચિત્તાનિ નપ્પસાદેસું, તે કાયસ્સ ભેદા પરં

મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જિંસુ. યે ખો પન, ભિક્ખવે, અરકસ્સ સત્થુનો બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય ધમ્મં દેસેન્તસ્સ ચિત્તાનિ પસાદેસું, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિંસુ.

''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, યો ઇમે સત્ત સત્થારે તિત્થકરે કામેસુ વીતરાગે અનેકસતપરિવારે સસાવકસઙ્ઘે પદુટ્ઠચિત્તો અક્કોસેય્ય પરિભાસેય્ય, બહું સો અપુઞ્ઞં પસવેય્યા''તિ? ''એવં, ભન્તે''. ''યો, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત સત્થારે તિત્થકરે કામેસુ વીતરાગે અનેકસતપરિવારે સસાવકસઙ્ઘે પદુટ્ઠચિત્તો અક્કોસેય્ય પરિભાસેય્ય, બહું સો અપુઞ્ઞં પસવેય્ય. યો એકં દિટ્ઠિસમ્પન્નં પુગ્ગલં પદુટ્ઠચિત્તો અક્કોસતિ પરિભાસતિ, અયં તતો બહુતરં અપુઞ્ઞં પસવતિ. તં કિસ્સ હેતુ? નાહં, ભિક્ખવે, ઇતો બહિદ્ધા એવરૂપિં ખન્તિં વદામિ યથામં સબ્રહ્મચારીસુ''.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'ન નો સબ્રહ્મચારીસુ [ન ત્વેવ અમ્હં સબ્રહ્મચારીસુ (સ્યા॰) અઙ્ગુત્તરનિકાયે અઞ્ઞથા દિસ્સતિ] ચિત્તાનિ પદુટ્ઠાનિ ભવિસ્સન્તી'તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ. નવમં.

૧૦. અરકસુત્તં

૭૪. ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અરકો નામ સત્થા અહોસિ તિત્થકરો કામેસુ વીતરાગો. અરકસ્સ ખો પન, ભિક્ખવે, સત્થુનો અનેકાનિ સાવકસતાનિ અહેસું. અરકો સત્થા સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – અપ્પકં, બ્રાહ્મણ, જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં [લહુસં (ટીકા)] બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં [મન્તાય (સબ્બત્થ) ટીકા પસ્સિતબ્બા] બોદ્ધબ્બં , કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

''સેય્યથાપિ , બ્રાહ્મણ, તિણગ્ગે ઉસ્સાવબિન્દુ સૂરિયે ઉગ્ગચ્છન્તે ખિપ્પંયેવ પટિવિગચ્છતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, ઉસ્સાવબિન્દૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં બોદ્ધબ્બં, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે ઉદકબુબ્બુળં [ઉદકપુપ્ફુળં (ક॰)] ખિપ્પંયેવ પટિવિગચ્છતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકં હોતિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, ઉદકબુબ્બુળૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં બોદ્ધબ્બં, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદકે દણ્ડરાજિ ખિપ્પંયેવ પટિવિગચ્છતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકા હોતિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, ઉદકે દણ્ડરાજૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં…પે॰… નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, નદી પબ્બતેય્યા દૂરઙ્ગમા સીઘસોતા હારહારિની, નત્થિ સો ખણો વા લયો વા મુહુત્તો વા યં સા [યાય (ક॰)] આવત્તતિ [થરતિ (સી॰), ધરતિ (સ્યા॰), અવતિટ્ઠેય્ય (?)], અથ ખો સા ગચ્છતેવ વત્તતેવ સન્દતેવ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, નદીપબ્બતેય્યૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં…પે॰… નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, બલવા પુરિસો જિવ્હગ્ગે ખેળપિણ્ડં સંયૂહિત્વા અકસિરેનેવ વમેય્ય [પતાપેય્ય (ક॰)]; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, ખેળપિણ્ડૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં…પે॰… નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

“સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, દિવસંસન્તત્તે અયોકટાહે મંસપેસિ [મંસપેસી (સી॰ સ્યા॰)] પક્ખિત્તા ખિપ્પંયેવ પટિવિગચ્છતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકા હોતિ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, મંસપેસૂપમં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં…પે॰… નત્થિ જાતસ્સ અમરણં.

“સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ગાવી વજ્ઝા આઘાતનં નીયમાના યં યદેવ પાદં ઉદ્ધરતિ, સન્તિકેવ હોતિ વધસ્સ સન્તિકેવ મરણસ્સ; એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, ગોવજ્ઝૂપમં [ગાવીવજ્ઝૂપમં (સી॰ સ્યા॰)] જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં બોદ્ધબ્બં, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણ”ન્તિ.

“તેન ખો પન, ભિક્ખવે, સમયેન મનુસ્સાનં સટ્ઠિવસ્સસહસ્સાનિ આયુપ્પમાણં અહોસિ, પઞ્ચવસ્સસતિકા કુમારિકા અલંપતેય્યા અહોસિ. તેન ખો પન, ભિક્ખવે, સમયેન મનુસ્સાનં છળેવ આબાધા અહેસું – સીતં, ઉણ્હં, જિઘચ્છા, પિપાસા, ઉચ્ચારો, પસ્સાવો. સો હિ નામ, ભિક્ખવે, અરકો સત્થા એવં દીઘાયુકેસુ મનુસ્સેસુ એવં ચિરટ્ઠિતિકેસુ એવં અપ્પાબાધેસુ સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેસ્સતિ – ‘અપ્પકં, બ્રાહ્મણ, જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં બોદ્ધબ્બં, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણ’”ન્તિ.

“એતરહિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અપ્પકં જીવિતં મનુસ્સાનં પરિત્તં લહુકં બહુદુક્ખં બહુપાયાસં મન્તાયં બોદ્ધબ્બં, કત્તબ્બં કુસલં, ચરિતબ્બં બ્રહ્મચરિયં, નત્થિ જાતસ્સ અમરણ’ન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે , યો ચિરં જીવતિ સો વસ્સસતં અપ્પં વા ભિય્યો. વસ્સસતં ખો પન, ભિક્ખવે, જીવન્તો તીણિયેવ ઉતુસતાનિ જીવતિ – ઉતુસતં હેમન્તાનં, ઉતુસતં ગિમ્હાનં, ઉતુસતં વસ્સાનં. તીણિ ખો પન, ભિક્ખવે, ઉતુસતાનિ જીવન્તો દ્વાદસ [દ્વાદસં (સી॰ ક॰)] યેવ માસસતાનિ જીવતિ – ચત્તારિ માસસતાનિ હેમન્તાનં , ચત્તારિ માસસતાનિ ગિમ્હાનં, ચત્તારિ માસસતાનિ વસ્સાનં. દ્વાદસ ખો પન, ભિક્ખવે, માસસતાનિ જીવન્તો ચતુવીસતિયેવ અદ્ધમાસસતાનિ જીવતિ – અડ્ઢમાસસતાનિ હેમન્તાનં, અડ્ઢમાસસતાનિ ગિમ્હાનં, અડ્ઢમાસસતાનિ વસ્સાનં. ચતુવીસતિ ખો પન, ભિક્ખવે, અદ્ધમાસસતાનિ જીવન્તો છત્તિંસંયેવ રત્તિસહસ્સાનિ જીવતિ – દ્વાદસ રત્તિસહસ્સાનિ હેમન્તાનં, દ્વાદસ રત્તિસહસ્સાનિ ગિમ્હાનં, દ્વાદસ રત્તિસહસ્સાનિ વસ્સાનં. છત્તિંસં ખો પન, ભિક્ખવે, રત્તિસહસ્સાનિ જીવન્તો દ્વેસત્તતિયેવ [દ્વેસત્તતિઞ્એવ (સ્યા॰), દ્વેસત્તતિઞ્ચેવ (ક॰)] ભત્તસહસ્સાનિ ભુઞ્જતિ – ચતુવીસતિ ભત્તસહસ્સાનિ હેમન્તાનં, ચતુવીસતિ ભત્તસહસ્સાનિ ગિમ્હાનં, ચતુવીસતિ ભત્તસહસ્સાનિ વસ્સાનં સદ્ધિં માતુથઞ્ઞાય સદ્ધિં ભત્તન્તરાયેન.

“તત્રિમે ભત્તન્તરાયા કપિમિદ્ધોપિ ભત્તં ન ભુઞ્જતિ, દુક્ખિતોપિ ભત્તં ન ભુઞ્જતિ, બ્યાધિતોપિ ભત્તં ન ભુઞ્જતિ, ઉપોસથિકોપિ ભત્તં ન ભુઞ્જતિ , અલાભકેનપિ ભત્તં ન ભુઞ્જતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, મયા વસ્સસતાયુકસ્સ મનુસ્સસ્સ આયુપિ સઙ્ખાતો [સઙ્ખાતં (?)], આયુપ્પમાણમ્પિ સઙ્ખાતં, ઉતૂપિ સઙ્ખાતા, સંવચ્છરાપિ સઙ્ખાતા, માસાપિ સઙ્ખાતા, અદ્ધમાસાપિ સઙ્ખાતા, રત્તિપિ સઙ્ખાતા, દિવાપિ સઙ્ખાતા, ભત્તાપિ સઙ્ખાતા, ભત્તન્તરાયાપિ સઙ્ખાતા. યં, ભિક્ખવે, સત્થારા કરણીયં સાવકાનં હિતેસિના અનુકમ્પકેન અનુકમ્પં ઉપાદાય; કતં વો તં મયા એતાનિ, ભિક્ખવે, રુક્ખમૂલાનિ એતાનિ સુઞ્ઞાગારાનિ. ઝાયથ, ભિક્ખવે, મા પમાદત્થ; મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થ. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની”તિ. દસમં.

મહાવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

હિરીસૂરિયં ઉપમા, ધમ્મઞ્ઞૂ પારિછત્તકં;
સક્કચ્ચં ભાવના અગ્ગિ, સુનેત્તઅરકેન ચાતિ.

૮. વિનયવગ્ગો

૧. પઠમવિનયધરસુત્તં

૭૫. [પરિ॰ ૩૨૭] ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, સીલવા હોતિ પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયવિનયધરસુત્તં

૭૬. [પરિ॰ ૩૨૭] ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતી’’તિ. દુતિયં.

૩. તતિયવિનયધરસુત્તં

૭૭. ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ , અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, વિનયે ખો પન ઠિતો હોતિ અસંહીરો, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતી’’તિ. તતિયં.

૪. ચતુત્થવિનયધરસુત્તં

૭૮. [પરિ॰ ૩૨૭] ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં, દ્વેપિ જાતિયો…પે॰… ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ. દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ. આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિનયધરો હોતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમવિનયધરસોભનસુત્તં

૭૯. ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો [સમન્નાગતો ભિક્ખુ (સી॰ સ્યા॰ ક॰) અનન્તરસુત્તદ્વયે પન ઇદં પાઠનાનત્તં નત્થિ. પરિ॰ ૩૨૭] વિનયધરો સોભતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયવિનયધરસોભનસુત્તં

૮૦. ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન સ્વાગતાનિ હોન્તિ સુવિભત્તાનિ સુપ્પવત્તીનિ સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો, ચતુન્નં ઝાનાનં...પે॰... અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. તતિયવિનયધરસોભનસુત્તં

૮૧. ‘‘સત્તહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ , ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, વિનયે ખો પન ઠિતો હોતિ અસંહીરો, ચતુન્નં ઝાનાનં...પે॰... અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતી’’તિ. સત્તમં.

૮. ચતુત્થવિનયધરસોભનસુત્તં

૮૨. ‘‘સત્તહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો [સમન્નાગતો ભિક્ખુ (ક॰)] વિનયધરો સોભતિ. કતમેહિ સત્તહિ? આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, લહુકં આપત્તિં જાનાતિ, ગરુકં આપત્તિં જાનાતિ, અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં, દ્વેપિ જાતિયો...પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, સત્તહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો વિનયધરો સોભતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. સત્થુસાસનસુત્તં

૮૩. અથ ખો આયસ્મા ઉપાલિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉપાલિ ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય’’ન્તિ. ‘‘યે ખો ત્વં, ઉપાલિ, ધમ્મે જાનેય્યાસિ – ‘ઇમે ધમ્મા ન એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’તિ ; એકંસેન, ઉપાલિ, ધારેય્યાસિ – ‘નેસો ધમ્મો નેસો વિનયો નેતં સત્થુસાસન’ન્તિ. યે ચ ખો ત્વં, ઉપાલિ, ધમ્મે જાનેય્યાસિ – ‘ઇમે ધમ્મા

એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’તિ; એકંસેન, ઉપાલિ, ધારેય્યાસિ – ‘એસો ધમ્મો એસો વિનયો એતં સત્થુસાસન’’’ન્તિ. નવમં.

૧૦. અધિકરણસમથસુત્તં

૮૪. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, અધિકરણસમથા ધમ્મા ઉપ્પન્નુપ્પન્નાનં અધિકરણાનં સમથાય વૂપસમાય. કતમે સત્ત? સમ્મુખાવિનયો દાતબ્બો , સતિવિનયો દાતબ્બો, અમૂળ્હવિનયો દાતબ્બો [પટિઞ્ઞાતકરણં, યેભુય્યસ્સિકા, તસ્સપાપિય્યસ્સિકા, તિણવત્થારકો (સ્યા॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૨ સઙ્ગીતિસુત્તેન ચ પાચિ॰ ૬૫૫ વિનયેન ચ સંસન્દેતબ્બં], પટિઞ્ઞાતકરણં દાતબ્બં, યેભુય્યસિકા દાતબ્બા, તસ્સપાપિયસિકા દાતબ્બા, તિણવત્થારકો દાતબ્બો [પટિઞ્ઞાતકરણં, યેભુય્યસ્સિકા, તસ્સપાપિય્યસ્સિકા, તિણવત્થારકો (સ્યા॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૩૨ સઙ્ગીતિસુત્તેન ચ પાચિ॰ ૬૫૫ વિનયેન ચ સંસન્દેતબ્બં]. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત અધિકરણસમથા ધમ્મા ઉપ્પન્નુપ્પન્નાનં અધિકરણાનં સમથાય વૂપસમાયા’’તિ. દસમં.

વિનયવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ચતુરો વિનયધરા, ચતુરો ચેવ સોભના;
સાસનં અધિકરણ-સમથેનટ્ઠમે દસાતિ.

૯. સમણવગ્ગો

૧. ભિક્ખુસુત્તં

૮૫. [મહાનિ॰ ૧૮; ચૂળનિ॰ અજિતમાણવપુચ્છાનિદ્દેસ ૮] ‘‘સત્તન્નં , ભિક્ખવે, ધમ્માનં ભિન્નત્તા ભિક્ખુ હોતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સક્કાયદિટ્ઠિ ભિન્ના હોતિ, વિચિકિચ્છા ભિન્ના હોતિ, સીલબ્બતપરામાસો ભિન્નો હોતિ, રાગો ભિન્નો હોતિ, દોસો ભિન્નો હોતિ, મોહો ભિન્નો હોતિ, માનો ભિન્નો હોતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, સત્તન્નં ધમ્માનં ભિન્નત્તા ભિક્ખુ હોતી’’તિ. પઠમં.

૨. સમણસુત્તં

૮૬. સત્તન્નં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં સમિતત્તા સમણો હોતિ…પે॰…. દુતિયં.

૩. બ્રાહ્મણસુત્તં

૮૭. બાહિતત્તા બ્રાહ્મણો હોતિ…પે॰…. તતિયં.

૪. સોત્તિયસુત્તં

૮૮. નિસ્સુતત્તા [નિસ્સુત્તત્તા (સ્યા॰) મ॰ નિ॰ ૧.૪૩૪ પસ્સિતબ્બં] સોત્તિયો [સોત્થિકો (સી॰), સોત્તિકો (સ્યા॰)] હોતિ…પે॰…. ચતુત્થં.

૫. ન્હાતકસુત્તં

૮૯. ન્હાતત્તા ન્હાતકો [નહાતત્તો નહાતકો (સી॰ સ્યા॰)] હોતિ…પે॰…. પઞ્ચમં.

૬. વેદગૂસુત્તં

૯૦. વિદિતત્તા વેદગૂ હોતિ…પે॰…. છટ્ઠં.

૭. અરિયસુત્તં

૯૧. આરકત્તા [અરહત્તા (સી॰), અરી હતત્તા (ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૪૩૪ પાળિ અટ્ઠકથાટીકા પસ્સિતબ્બા. સ્યામપોત્થકે પન સકલમ્પિ ઇદં સત્તમસુત્તં નત્થિ] અરિયો હોતિ…પે॰…. સત્તમં.

૮. અરહાસુત્તં

૯૨. ‘‘આરકત્તા અરહા હોતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સક્કાયદિટ્ઠિ આરકા હોતિ, વિચિકિચ્છા આરકા હોતિ, સીલબ્બતપરામાસો આરકો હોતિ, રાગો આરકો હોતિ, દોસો આરકો હોતિ, મોહો આરકો હોતિ, માનો આરકો હોતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, સત્તન્નં ધમ્માનં આરકત્તા અરહા હોતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અસદ્ધમ્મસુત્તં

૯૩. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, અસદ્ધમ્મા. કતમે સત્ત? અસ્સદ્ધો હોતિ, અહિરિકો હોતિ, અનોત્તપ્પી હોતિ, અપ્પસ્સુતો હોતિ, કુસીતો હોતિ, મુટ્ઠસ્સતિ હોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત અસદ્ધમ્મા’’તિ. નવમં.

૧૦. સદ્ધમ્મસુત્તં

૯૪. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મા. કતમે સત્ત? સદ્ધો હોતિ, હિરીમા હોતિ, ઓત્તપ્પી હોતિ, બહુસ્સુતો હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, સતિમા હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત સદ્ધમ્મા’’તિ. દસમં.

સમણવગ્ગો નવમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ભિક્ખું સમણો બ્રાહ્મણો, સોત્તિયો ચેવ ન્હાતકો;
વેદગૂ અરિયો અરહા, અસદ્ધમ્મા ચ સદ્ધમ્માતિ.

૧૦. આહુનેય્યવગ્ગો

૯૫. ‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા…પે॰… દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુસ્મિં અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ અનિચ્ચસઞ્ઞી અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, પઠમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુસ્મિં અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ અનિચ્ચસઞ્ઞી અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. તસ્સ અપુબ્બં અચરિમં આસવપરિયાદાનઞ્ચ હોતિ જીવિતપરિયાદાનઞ્ચ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પુગ્ગલો આહુનેય્યો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુસ્મિં અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ અનિચ્ચસઞ્ઞી અનિચ્ચપટિસંવેદી સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ…પે॰… ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ…પે॰… અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ…પે॰… સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ…પે॰… ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો પુગ્ગલો આહુનેય્યો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા દક્ખિણેય્યા અઞ્જલિકરણીયા અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ.

૯૬-૬૨૨. સત્તિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા આહુનેય્યા પાહુનેય્યા…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુસ્મિં દુક્ખાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં અનત્તાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં ખયાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં વયાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં વિરાગાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં નિરોધાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચક્ખુસ્મિં પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰….

સોતસ્મિં…પે॰… ઘાનસ્મિં… જિવ્હાય… કાયસ્મિં… મનસ્મિં…પે॰….

રૂપેસુ…પે॰… સદ્દેસુ… ગન્ધેસુ… રસેસુ… ફોટ્ઠબ્બેસુ … ધમ્મેસુ …પે॰….

ચક્ખુવિઞ્ઞાણે…પે॰… સોતવિઞ્ઞાણે… ઘાનવિઞ્ઞાણે… જિવ્હાવિઞ્ઞાણે… કાયવિઞ્ઞાણે… મનોવિઞ્ઞાણે…પે॰….

ચક્ખુસમ્ફસ્સે…પે॰… સોતસમ્ફસ્સે… ઘાનસમ્ફસ્સે… જિવ્હાસમ્ફસ્સે… કાયસમ્ફસ્સે… મનોસમ્ફસ્સે…પે॰….

ચક્ખુસમ્ફસ્સજાય વેદનાય…પે॰… સોતસમ્ફસ્સજાય વેદનાય… ઘાનસમ્ફસ્સજાય વેદનાય… જિવ્હાસમ્ફસ્સજાય વેદનાય… કાયસમ્ફસ્સજાય વેદનાય… મનોસમ્ફસ્સજાય વેદનાય…પે॰….

રૂપસઞ્ઞાય...પે॰... સદ્દસઞ્ઞાય... ગન્ધસઞ્ઞાય... રસસઞ્ઞાય... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ઞાય... ધમ્મસઞ્ઞાય...પે॰....

રૂપસઞ્ચેતનાય...પે॰... સદ્દસઞ્ચેતનાય... ગન્ધસઞ્ચેતનાય... રસસઞ્ચેતનાય... ફોટ્ઠબ્બસઞ્ચેતનાય... ધમ્મસઞ્ચેતનાય...પે॰....

રૂપતણ્હાય...પે॰... સદ્દતણ્હાય... ગન્ધતણ્હાય... રસતણ્હાય... ફોટ્ઠબ્બતણ્હાય... ધમ્મતણ્હાય...પે॰....

રૂપવિતક્કે ...પે॰... સદ્દવિતક્કે... ગન્ધવિતક્કે... રસવિતક્કે... ફોટ્ઠબ્બવિતક્કે... ધમ્મવિતક્કે...પે॰....

રૂપવિચારે...પે॰... સદ્દવિચારે... ગન્ધવિચારે... રસવિચારે... ફોટ્ઠબ્બવિચારે... ધમ્મવિચારે...પે॰....

''પઞ્ચક્ખન્ધે [( ) સી॰ સ્યા॰ પોત્થકેસુ નત્થિ] ...પે॰... રૂપક્ખન્ધે... વેદનાક્ખન્ધે... સઞ્ઞાક્ખન્ધે... સઙ્ખારક્ખન્ધે... વિઞ્ઞાણક્ખન્ધે અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰... દુક્ખાનુપસ્સી વિહરતિ... અનત્તાનુપસ્સી વિહરતિ... ખયાનુપસ્સી વિહરતિ... વયાનુપસ્સી વિહરતિ... વિરાગાનુપસ્સી વિહરતિ... નિરોધાનુપસ્સી વિહરતિ... પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰... લોકસ્સા''તિ.

''છદ્વારારમ્મણેસ્વેત્થ, વિઞ્ઞાણેસુ ચ ફસ્સેસુ;
વેદનાસુ ચ દ્વારસ્સ, સુત્તા હોન્તિ વિસું અટ્ઠ.

''સઞ્ઞા સઞ્ચેતના તણ્હા, વિતક્કેસુ વિચારે ચ;
ગોચરસ્સ વિસું અટ્ઠ, પઞ્ચક્ખન્ધે ચ પચ્ચેકે.

''સોળસસ્વેત્થ મૂલેસુ, અનિચ્ચં દુક્ખમનત્તા;
ખયા વયા વિરાગા ચ, નિરોધા પટિનિસ્સગ્ગા.

''કમં અટ્ઠાનુપસ્સના, યોજેત્વાન વિસું વિસું;
સમ્પિણ્ડિતેસુ સબ્બેસુ, હોન્તિ પઞ્ચ સતાનિ ચ;
અટ્ઠવીસતિ સુત્તાનિ, આહુનેય્યે ચ વગ્ગિકે'' [ઇમા ઉદ્દાનગાથાયો સી॰ સ્યા॰ પોત્થકેસુ નત્થિ].

આહુનેય્યવગ્ગો દસમો.

૧૧. રાગપેય્યાલં

૬૨૩. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૬૨૪. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે સત્ત? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનત્તસઞ્ઞા, અસુભસઞ્ઞા, આદીનવસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા, નિરોધસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૬૨૫. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે સત્ત? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા, અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૬૨૬-૬૫૨. ''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય...પે॰... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય...પે॰... પટિનિસ્સગ્ગાય ઇમે સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૬૫૩-૧૧૩૨. ''દોસસ્સ...પે॰... મોહસ્સ... કોધસ્સ... ઉપનાહસ્સ... મક્ખસ્સ... પળાસસ્સ... ઇસ્સાય... મચ્છરિયસ્સ... માયાય... સાઠેય્યસ્સ... થમ્ભસ્સ... સારમ્ભસ્સ... માનસ્સ... અતિમાનસ્સ... મદસ્સ... પમાદસ્સ અભિઞ્ઞાય...પે॰... પરિઞ્ઞાય... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય ઇમે સત્ત ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ.

રાગપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

સત્તકનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.